НАСТІЛЬНА КНИЖКА ВИХОВАТЕЛЯ
Т.М. Степанова
НАВЧАЄМО МАТЕМАТИКИ
ФОРМУВАННЯ ЕЛЕМЕНТАРНИХ МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ
У ДІТЕЙ П'ЯТОГО РОКУ ЖИТТЯ
Київ «Генеза» 2018
УДК

Серію засновано в 2013 році

Степанова Т.М., доктор педагогічних наук, професор

Експерти:

Степанова Т.М.
Навчаємо математики: формування елементарних математичних уявлень у дітей четвертого року життя / Т.М. Степанова. – Київ : Генеза, 2018. – с. – (Настільна книжка вихователя).
ISBN 978-966-11-
У навчально-методичному посібнику розкриваються освітній зміст та інноваційні підходи до формування елементарних математичних уявлень у дітей четвертого року життя. Посібник є складовою навчально-методичного комплекту (заняття містять посилання на відповідні завдання зошита «Навчаємося математики»). Відповідає вимогам Базового компонента дошкільної освіти та чинним програмам. Для вихователів дошкільних навчальних закладів, центрів розвитку та підготовки дітей до школи, батьків.
УДК
ISBN 978-966-11-

ЗМІСТ

Передмова……... 4
Особливості логіко-математичного розвитку дітей п'ятого року життя….. 6
Зміст роботи з формування елементарних математичних уявлень у дітей п'ятого року життя . . . . . ……..11
Види та характеристика занять з формування елементарних математичних уявлень у дітей п'ятого року життя ……15
Зразки-орієнтири занять з формування елементарних математичних уявлень у дітей віком від чотирьох до п'яти років . . …… 18
Розвиток кількісних уявлень . . . . . ……18
Розвиток уявлень про величину предметів . . . . . …….. 51
Розвиток уявлень про форму предметів ……59
Розвиток просторових уявлень…… 73
Особливості сприйняття часу ……..86
Додатки ……..92
Список літератури…… 97

ПЕРЕДМОВА

5 вересня 2017 року Верховною Радою України було ухвалено Проект Закону «Про освіту» [4]. У пояснювальній записці зазначено, що Законом передбачається створення ефективної системи забезпечення всебічного розвитку людини та істотне зростання інтелектуального, культурного, духовно-морального потенціалу суспільства та особистості, що, на нашу думку, повинно починатись вже з дошкільного дитинства.

«Метою повної загальної середньої освіти є різнобічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка усвідомлює себе громадянином України, здатна до життя в суспільстві та цивілізованої взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, трудової діяльності та громадянської активності» [4].

Відтепер в Україні навчатимуть за компетентнісним підходом. «Компетентність, – як зазначається в концепції Нової української школи, – це динамічна комбінація знань, способів мислення, поглядів, цінностей, навичок, умінь, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність» [8].

Педагогіка, що ґрунтується на партнерстві між дитиною, вихователем і батьками – один із ключових компонентів нової школи. Принципами педагогіки партнерства є: повага до особистості; доброзичливість і позитивне ставлення; довіра у відносинах; діалог – взаємодія – взаємоповага; розподілене лідерство (проактивність, право вибору та відповідальність за нього, горизонтальність зв'язків); принципи соціального партнерства (рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей). Отже, педагогіка партнерства і компетентнісний підхід потребують нового освітнього середовища в роботі з дітьми дошкільного віку, яке допомогло б підвищити ефективність роботи педагога, ефективність управління освітнім процесом, та водночас уможливило б індивідуальний підхід до навчання. Матеріал, запропонований в навчально-методичному посібнику «Навчаємо математики» для роботи з дітьми п'ятого року життя та альбом до нього «Навчаємося математики», допоможуть вихователям дошкільних навчальних закладів у створенні нового розвивального середовища, залучити батьків до формування в дітей математичної компетентності.

Навчально-методичний посібник складається з чотирьох розділів. Перший розділ «Особливості логіко-математичного розвитку дітей п'ятого року життя» характеризує вікові осо-

бливості дітей щодо сприйняття ними математичних понять та формування математичних уявлень.

У другому розділі «Зміст роботи з формування елементарних математичних уявлень у дітей дітей п'ятого року життя» автор розкриває зміст програми з методики формування елементарних математичних уявлень, пропонованої в Україні для роботи з дітьми та зміст авторської різнорівневої програми.

Третій розділ посібника «Види та характеристика занять з формування елементарних математичних уявлень у дітей п'ятого року життя» дозволяє вихователям самостійно визначитись, які види занять краще використовувати, для ознайомлення дітей з новими поняттями, чи заняття для закріплення раніше вивченого матеріалу.

У четвертому розділі навчально-методичного посібника пропонуються конкретні приклади занять відповідно до розділів чинних програм з методики математики в ДНЗ. Пропоновані заняття – багаторічний досвід вихователів ДНЗ м. Миколаєва й Миколаївської області, матеріали роботи науково-педагогічної лабораторії факультету дошкільної та початкової освіти Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського м. Первомайська Миколаївської області на базі ДНЗ № 1 «Ластівка» (завідувачка Працьовита Л.П.) і матеріали роботи студентського наукового гуртка з проблеми «Зміст Базового компонента дошкільної освіти в заняттях з методики формування елементарних математичних уявлень для сучасних ДНЗ».

ОСОБЛИВОСТІ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ П'ЯТОГО РОКУ ЖИТТЯ

Джерелом елементарних математичних уявлень є реальна дійсність, яку дитина пізнає під час своєї різноманітної діяльності, в спілкуванні з дорослими.

Навчання на заняттях є основною, провідною формою розвитку в дітей математичних уявлень. Навчання відбувається у створених умовах, має певні форми організації, під час яких педагог використовує спеціальні методи та прийоми й застосовує відповідні засоби навчання. В основі формування математичних уявлень лежать сенсорні процеси, за допомогою яких дитина пізнає якість, властивість предмета. Так, через діяльність, яку організовує і спрямовує педагог, навчання впливає на психічний розвиток дитини.

Оскільки особливістю мислення дитини його зв'язок емоційною сферою, тому вихователям рекомендується в навчанні використовувати різні дидактичні засоби: макети, зображення, картинки та ін., які виступають джерелом чуттєвих образів, за допомогою яких діти усвідомлюють відношення речей (кількісні, просторові, часові).

У групі дітей п'ятого року життя продовжується робота з уточнення уявлень про множини та числа. Діти навчаються лічити в межах 5, відраховувати меншу кількість елементів множини від більшої, порівнювати множини й суміжні числа, утворювати рівності з нерівностей за допомогою збільшення чи зменшення кількості елементів однієї з множин.

Дітей навчають розуміти, що кількість предметів не зміниться від того, чи лічать зліва направо, чи навпаки – зправа наліво. Діти лічать предмети, беручи в руки й переставляючи кожний, промовляючи вголос чисельники за порядком. Складною для дітей є підсумкова лічба («Скільки усього?»), тому вихователь пропонує дітям у кінці лічби, наприклад, п'яти ведмедиків, обвести рукою всі предмети, сказавши: «***Усього*** 5 ведмедиків». Це дає можливість засвоїти значення останнього числа під час лічби. Інколи, під час лічби, діти поспішають назвати наступне число, а рука ще залишається на попередньому предметі, або торкається вже наступного (руки відстають від лічби, або її випереджають). Дітей навчають відлічувати певну кількість предметів від великої групи. Проте більш складним завданням для чотирирічок є відлічування предметів від кількох множин.

Для порівняння двох предметів за розміром використовують прийоми накладання і прикладання. Після закріплення цих понять дітей ознайомлюють із поняттям довжини і ширини.

Під час ознайомлення з довжиною, необхідно використовувати площинні предмети, однакові за шириною, але різні за довжиною і кольором (смужки кольорового паперу, стрічки та ін.). На наступних заняттях закріплюються такі поняття як «довгий», «короткий», «однакові за довжиною».

Після засвоєння поняття довжини дітей ознайомлюють з шириною предметів (площинних), використовуючи такі самі прийоми. Для цього застосовуються предмети однакові за довжиною, але різні за шириною і кольором. При цьому різниця по ширині (в попередньому випадку по довжині) повинна бути неменшою 5 см.

Важливим у навчанні дітей є робота над упорядкуванням предметів за одним із параметрів (від самого маленького до самого великого). Діти поступово розуміють, що для правильного викладання ряду величин завжди необхідно шукати самий великий (чи самий маленький) предмет, порівнювання викладених предметів відбувається попарно.

Поступово дітей спонукають до використання умовної мірки під час вимірювання предметів і сипких або рідких речовин. Для дітей чотирьох років це достатньо складний вид математичної діяльності, тому такі заняття рекомендуємо проводити в формі домінантних.

Спочатку діти лише вимірюють предмети умовною міркою, а потім рахують ці мірки (вимірювання відбувається одночасно кількома умовними мірками). Так у дітей формується уявлення що таке «мірка» і навіщо потрібно вимірювати. Умовними мірками можуть бути: стрічки, смужки, кубики, бруски та ін. Проте мірки та предмети для вимірювання вихователь повинен підготовлювати заздалегідь так, щоб умовна мірка вмістилась у вимірювальний предмет цілу кількість разів. Дітям необхідно показати, як накладається мірка: щільно притискається до предмета, не накладається на частину предмета, яку вже виміряли.

Послідовність вимірювань така: спочатку висоти, потім довжини і ширини, а потім – об'єм. Для вимірювання об'єму краще використовувати прозорий посуд. Мірок повинно бути в достатній кількості. Важливою в навчанні дітей вимірюванню є попередня робота: екскурсія до магазину, який знаходиться недалеко від дошкільного закладу, і в якому можна спостерігати за вимірюванням тканини, рідких та сипких речовин [5].

Ознайомлення дітей з формою починається із зорового і дотикового сприймання геометричної фігури, виокремлення її характерної особливості й запам'ятовування її назви. Одночасно діти навчаються добирати предмети, схожі за формою на будь-яку фігуру. Обстежуючи фігуру, діти лічать її сторони, кути.

Діти п'ятого року життя легко засвоюють особливості геометричних фігур, визначають фігури на дотик, за контуром і т. ін. Після того, як діти навчаться порівнювати предмети з геометричними фігурами, вони переходять до словесного опису їх форми та узагальнення.

Порівняння фігур здійснюється в певній послідовності: «Що це?», «Якого кольору?», «Якого розміру?», «З чого зроблено?», «Чим відрізняється?». Така послідовність привчає дітей до логіки обстеження, вміння виокремлювати основні, суттєві ознаки й властивості.

Велике значення в роботі з дітьми середньої групи мають такі прийоми, як: дії з моделями (їх катають, вставляють...), накладання й прикладання, обведення по контуру, групування й упорядкування, дидактичні ігри та вправи на засвоєння особливостей геометричних фігур, співставлення форми предметів з геометричними зразками й аналіз складної форми.

Так, в дидактичній грі «Магазин» основним завданням є формування в дітей уміння знаходити предмети певної форми з використанням фігур-зразків. У дітей цієї вікової групи від дітей вимагають розгорнуті словесні позначення своїх дій: «Я хочу купити трикутне печиво, тому беру трикутний чек...». Матеріалом для занять можуть бути: каса, рахівниці, терези, халати, чеки та ін. Основне правило гри – товар отримує той, хто правильно вибрав чек і правильно описав форму свого товару.

На п'ятому році життя діти повинні вміти описувати форму предметів, що складаються з 2–5 частин.

Діти середньої групи продовжують навчатися визначенню просторових напрямів відносно себе. У кінці року діти визначають розташування предмету відносно себе (ліворуч – вікно, попереду – квіти...). Різні вправи з орієнтування в просторі проводяться як на заняттях, так і в повсякденному житті. На одному занятті діти ознайомлюються з двома взаємо-зворотними визначеннями просторових відношень: праворуч–ліворуч, угорі–внизу тощо. Частіше завдання з орієнтування в просторі вирішуються в кінці заняття.

Формування уявлень про відстань «далеко – близько» тісно пов'язане з уявленням про довжину: «довше – коротше».

На наступних заняттях діти закріплюють уявлення про простір, використовуючи ігрові ситуації (хто далі, а хто ближче від будиночка – ведмедик чи їжачок?), повторюючи їх кілька разів, кожного разу змінюючи відстань.

Формувати (закріплювати) поняття «попереду–позаду», «праворуч–ліворуч» краще у групі з 3–4 дітей. Вихователь розташовує дітей й одночасно запитує «Хто ліворуч (праворуч)?», «Хто попереду (позаду)?» (позаду). Під час визначення просторових напрямків активізується словник, розвивається

мовлення дітей. Також цьому сприяють дидактичні ігри, як от: «Що змінилось?», «Де знаходиться?», «Чого не стало?» та ін. [5].

Сприйняття часу в процесі розвитку особистості базується на чуттєвій основі та на засвоєнні загальноприйнятих еталонів оцінки часу.

Психологічні дослідження підкреслюють велику роль другої сигнальної системи в формуванні уявлень про час, в оцінці часових інтервалів. У віці 4 до 5 років діти відносно точно визначають невеликі проміжки часу, про які мають певні уявлення, опираючись на власний досвід («Після вихідного дня буває заняття з фізкультури»). Однак вони мають неточні уявлення про тривалість заняття.

Для усвідомлення значення слів «учора», «сьогодні», «завтра» дитині необхідно, перш за все, зрозуміти плинність та змінність доби. Усвідомлення еталона «доба», її складу (ранок, день, вечір, ніч), її тривалості й зміни частин зрозуміло дітям вже з трьох років за умов правильного керівництва з боку дорослого.

Формуванню цих уявлень сприяють чітко визначені розпорядок дня, час пробудження, ранкової гімнастики, сніданку, занять, ігор, прогулянки.

Спочатку діти характеризують час за подіями, які відбуваються безпосередньо з кожною з них упродовж дня. Пізніше вони пов'язують час з подіями, що відбуваються в довкіллі. У цьому віці діти сприймають час як предмет. Ставлять такі запитання: «Куди пішов день?», «Звідки прийшло завтра?» та ін.

Починати ознайомлення з частинами доби необхідно з протилежних відрізків часу («день–ніч», «ранок–вечір»). Дятям спочатку пропонується розглянути картинки із зображенням певних частин доби, явищ. Потім вихователь ставить питання за ілюстраціями: «Що намальовано на картинці?», «Що ви робите вдень у дитячому садку?» тощо. На цьому ж занятті можна запропонувати дітям розглянути ілюстрацію із зображенням ночі. Закріпити знання дітей щодо визначення частин доби можна в дидактичній грі «Коли це буває?». Під час таких дидактичних ігор вихователь має стежити за тим, як діти засвоюють поняття, терміни, як пов'язують їх із конкретними подіями. Вправи на орієнтування в часі вимагають багаторазових повторень.

Розуміння частин доби є основою для ознайомлення дітей зі значенням інших часових еталонів (днів тижня, місяців року, пір року та ін.), кожен з яких наповнюється в дітей своєрідними конкретними ознаками.

Прийомами навчання є бесіди, дидактичні ігри. За допомогою бесід уточнюються уявлення дітей про часові події («Що ви робили вчора?», «Сьогодні?», «Яке заняття у вас буде завтра?»

та ін.) Для закріплення знань дітей про послідовність часу (подій) використовують моделі, схеми (зображення кружечками чи квадратиками різного кольору частин доби). Діти повинні знати, що добу можна починати відраховувати з будь-якої її частини. Закріплюється поняття «доба».

Щоб зробити заняття з математики більш привабливими, доцільно використовувати вірші, загадки тощо. Для демонстрації використовується яскравий наочний матеріал.

Під час ознайомлення дітей з поняттям «швидко–повільно» можна застосовувати різні транспортні засоби тощо.

ЗМІСТ РОБОТИ З ФОРМУВАННЯ ЕЛЕМЕНТАРНИХ МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Зміст роботи з дітьми п'ятого року життя відповідає Базовому компоненту дошкільної освіти України (2012 р.) [1], програмам виховання та навчання дітей від двох до семи років «Дитина» [3], «Українське дошкілля» [10] та адаптований до БКДО зміст розроблених автором посібника різнорівневих програм з формування елементарних математичних уявлень [13]. Використання різнорівневих (індивідуальних) програм дозволяє вихователю орієнтуватися на особистість кожної дитини, її здібності та інтереси, створювати комфортні умови під час оволодіння елементарними знаннями з математики, сприяє вмінню застосовувати набуті знання в іграх та повсякденному житті, отримувати задоволення від навчання.

Заняття з математики з дітьми п'ятого року життя допоможуть вихователям і батькам розвивати в дітей пізнавальну активність, допитливість. Навчаючи дітей орієнтуватись у просторі, часі, в умінні розрізняти форми предметів, їх величину та кількість, дорослі сприятимуть одночасно й розвитку їхнього мовлення та збагаченню словника математичними термінами.

Зміст різнорівневих програм

5-й рік життя (середня група)

1-й квартал

ВИСОКИЙ РІВЕНЬ

Учити лічити в межах 5; **формувати знання**, як утворюється кожне число; **учити розуміти**, що останній числівник відноситься до всієї групи предметів, які перелічуються; що кількість предметів не залежить від відстані між ними; **порівнювати** групи предметів шляхом накладання та прикладання, а також шляхом перелічування; **знати** цифри в межах 5, **називати** їх і **вміти оперувати** ними.

Порівнювати предмети за величиною, викладати ряд величин за одним із параметрів.

Ознайомити із геометричною фігурою циліндром. **Знати і розуміти** особливості циліндра та кулі.

Розуміти розташування предметів у просторі відносно один одного, оперувати словами: попереду (столу), під (шафою), на (стільці) тощо.

Визначати частини доби, використовувати їхні назви в активному мовленні.

СЕРЕДНІЙ РІВЕНЬ

Уміти лічити в межах 3. Знати, як утворюється кожне число. Розуміти, що під час лічби останній числівник відноситься до всієї групи перелічених предметів (1, 2, 3 – усього три).

Учити порівнювати предмети за величиною, використовуючи знайомі прийоми порівняння. Будувати ряд величин за довжиною.

Учити знати й називати геометричні фігури: куб, квадрат, круг, куля, трикутник. Знати характерні особливості куба та квадрата, уміти пояснювати це словами.

Учити розуміти розташування предметів у просторі відносно один одного: попереду (столу), між (вікнами), за (дверима) та ін.

Учити називати частини доби, визначати зображення на малюнках та викладати їх у певній послідовності; пояснювати свої дії.

НИЗЬКИЙ РІВЕНЬ

Учити лічити в межах 3; **знати** як утворюються числа (шляхом додавання одиниці до попереднього числа); **розуміти,** що під час лічби останній числівник відноситься до всієї множини предметів, які дитина перераховує (1, 2, 3 – усього 3). **Ознайомити** з цифрами в межах 3.

Учити порівнювати предмети за величиною: довгий–короткий, високий–низький, широкий–вузький.

Ознайомити з геометричними фігурами: куб, куля, круг, квадрат, трикутник; чим відрізняються один від одного, характерні особливості кожної фігури.

Продовжувати **вчити** дітей орієнтуванню у просторі відносно себе; **оперувати** словами: ліворуч–праворуч, попереду–позаду, зверху–знизу і т. ін.

Учити називати частини доби словами: ранок, день, вечір, ніч.

2-й квартал

ВИСОКИЙ РІВЕНЬ

Учити лічити, знати числа, цифри в межах 5; **застосовувати** знання під час гри та в повсякденному житті; **розуміти** значення кількісної та порядкової лічби, різницю між ними.

Учити уміти будувати ряд величин за будь-яким із параметрів, **використовувати** знання та вміння під час конструювання, в будівельних іграх.

Учити добирати предмети, схожі на відомі геометричні фігури; **виконувати** типові завдання: добери предмети, схожі на круг; **визначати** зайвий предмет та ін.

Учити орієнтуватися на площині аркушу паперу, використовуючи для цього прості схеми, наприклад, розташування предметів у груповій кімнаті.

Уміти встановлювати послідовність дій: учора, сьогодні, завтра. Вводити ці слова в активне мовлення.

СЕРЕДНІЙ РІВЕНЬ

Учити лічити в межах 4; **знати** цифри, що позначають ці числа; самостійно **утворювати** рівність із нерівності шляхом зменшення чи збільшення однієї групи предметів на ***один;*** **оперувати** словами: більше, менше, порівну.

Учити уміти порівнювати предмети за величиною: самостійно створювати ряд величин за одним із параметрів (довжина, ширина, висота).

Учити розуміти характерні особливості геометричних фігур, які вивчили; знаходити серед предметів довкілля схожі на квадрат, кулю. **Ознайомлювати** з геометричною фігурою циліндром.

Учити розташовувати предмети один за одним; під час обстеження геометричних фігур **називати**: верхня, нижня сторона (основа), правий, лівий кут і т. ін.

Продовжувати **вчити** дітей орієнтуватися в часі, встановлювати послідовність подій: учора, сьогодні, завтра; збагачувати активний словник цими словами.

НИЗЬКИЙ РІВЕНЬ

Учити лічити в межах 4; **утворювати** рівність із нерівності шляхом зменшення чи збільшення однієї з груп предметів на одиницю; **знати** цифри в межах 4.

Продовжувати **вчити** порівнювати предмети за величиною. Будувати ряд величин за одним із параметрів (довжина, ширина, висота).

Учити визначати геометричні фігури за зовнішніми ознаками; розуміти характерні особливості квадрата, куба, круга, кулі та трикутника.

Продовжувати **вчити** використовувати в активному мовленні слова: зліва, справа, вверху, внизу, попереду, позаду і т. ін., **розуміти** вирази: під (столом), біля (дверей), за (шафою) та ін.

Учити визначати словами частини доби: ранок, день, вечір, ніч.

3-й квартал

ВИСОКИЙ РІВЕНЬ

Учити лічити в межах 7; **знати** і **називати** цифри в межах 7; **розуміти**, що кількість не залежить від величини предметів та відстані між ними; **Встановлювати** рівність із нерівності шляхом зменшення чи збільшення однієї з множин (груп).

Будувати ряд за величиною; використовувати ці вміння під час самостійних ігр та повсякденній діяльності. Формувати **вміння** визначати довжину предмета за допомогою умовної мірки.

Учити вміти визначати форму предметів, використовуючи геометричні фігури як еталонами.

Учити розуміти і використовувати під час самостійної діяльності слова, що характеризують просторові та часові відношення (попереду, позаду, праворуч, ліворуч, зверху, знизу, вчора, сьогодні, завтра та ін.).

СЕРЕДНІЙ РІВЕНЬ

Учити лічити в межах 5; **знати**, що результат лічби не залежить від величини предметів та відстані між ними; цифри в межах 5; **закріпити** поняття про кількісну та порядкову лічбу. **Використовувати** набуті знання в самостійних іграх.

Будувати ряд величин за одним із параметрів. **Використовувати** знання про величину предметів під час малювання, ліплення, конструювання.

Учити знати і розуміти особливості геометричних фігур: куб, куля, круг, квадрат, трикутник, циліндр; **знаходити** в довкіллі предмети, схожі на ці геометричні фігури.

Учити орієнтуватися на аркуші паперу; **розкладати** предмети зліва направо.

Самостійно **визначати** послідовність дій у часі: учора, сьогодні, завтра.

НИЗЬКИЙ РІВЕНЬ

Учити дітей лічити в межах 5; **знати** числа і цифри в межах 5; **порівнювати** дві групи предметів, виконуючи перелічування, накладання та прикладання. **Ознайомити** з кількісною та порядковою лічбою; учити розуміти питання «Скільки?», «Котрий?».

Розуміти, що лічба (її результат) не залежить від величини предметів, відстані між ними.

Будувати ряд величин за одним із параметрів: довжина, ширина, висота.

Ознайомити з геометричною фігурою циліндром; **учити знати** особливості його будови, **уміти** обстежувати зорово-дотиково-руховим шляхом.

Учити знаходити в довкіллі предмети, схожі на будь-яку геометричну фігуру.

Учити орієнтуватися у просторі та на аркуші паперу. **Визначати** послідовність подій: учора, сьогодні, завтра.

ВИДИ ТА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАНЯТЬ З ФОРМУВАННЯ ЕЛЕМЕНТАРНИХ МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ П'ЯТОГО РОКУ ЖИТТЯ

Заняття як традиційна форма навчання дошкільників математики потребує певних способів побудови й планування, регламентування в часі. Оскільки навчання це **процес**, то він визначається як система постійно повторювальних впливів педагога на дитину, результатом яких є утворення в дитини динамічного (фізіологічний рівень) й дидактичного (рівень свідомості) стереотипів ставлення до процесу **учіння** [2]. Зважаючи на те, що провідним видом діяльності дитини-дошкільника є ігрова діяльність, то ми розглядаємо навчально-ігрову діяльність в ДНЗ як повноцінний самостійний вид діяльності дитини-дошкільника, яку організовує дорослий. Проте не варто плутати навчально-ігрову діяльність дитини з повноцінною дидактичною грою або грою-заняттям.

Під час підготовки до заняття, вихователь повинен визначити його *структуру* (етапи, на яких вирішуються ті чи інші завдання) й розробити *внутрішню* змістову складову, послідовність та взаємозв'язок навчальних завдань, що визначають діяльність дітей під час вивчення математичних понять та способів дії з ними [2].

Отже, внутрішню структуру заняття визначає система завдань (вправ), під час виконання яких дитина ознайомлюється з найбільш характерними властивостями математичних об'єктів, їх взаємозв'язками і взаємозалежностями, з новими поняттями, набуває знань і вмінь, розвивається. На одному занятті вихователь вирішує 3–4 освітніх завдання, серед яких лише одне є вивченням нового матеріалу, а решта повторенням, або всі 4 освітніх завдання на закріплення.

Під час занять за допомогою навчальних завдань (вправ) реалізуються мотиваційні, розвивальні, пізнавальні, виховні й контролюючі функції **розвиваючого** навчання; формуються навички навчальної діяльності дитини: слухати і чути те, що говорить вихователь, діяти відповідно його вказівок, досягати потрібних результатів і оцінювати їх. Оскільки навчальна діяльність на занятті є колективною, то дитина має можливість порівнювати свої результати з результатами товаришів [9].

Ознаки заняття:

– засвоєння дітьми програмових знань і вмінь;
– постійний склад дітей усієї вікової групи;
– провідна роль педагога.

Види занять за дидактичниою метою:

– засвоєння дітьми нових знань;

– закріплення і систематизація досвіду дітей;
– контрольні заняття;
– комплексні заняття;
– комбіновані (інтегровані) заняття.

За організацією дітей заняття бувають:
– фронтальні (з усіма дітьми групи);
– групові (10–12 дітей);
– індивідуально-групові (від 4 до 6 дітей);
– індивідуальні (до 4 дітей).

Найчастіше заняття з математики відбуваються за такою **структурою:**

1. ***Організаційний момент***. *Мета:* пробудження інтересу дітей до заняття.

2. ***Основна частина***. *Мета:* формулювання дітям навчальних завдань, організація їхньої самостійної діяльності.

3. ***Підведення підсумків***. *Мета:* аналіз і самоаналіз заняття.

Тривалість заняття в середній групі ДНЗ дорівнює 15–20 хвилинам.

Для кращого оволодіння знаннями, для зниження їхньої втомлюваності доцільно впродовж заняття **чергувати види діяльності** дітей: робота за столами, робота на килимі, фізкультхвилинка, дидактична гра, робота біля дошки та ін. Проте вихователь може забезпечити ефективне засвоєння дітьми знань, умінь і навичок, розвиток їхніх пізнавальних можливостей, здійснюючи навчальні завдання з математики в різних формах у повсякденному житті, Упродовж навчального року в групі дітей п'ятого року життя проводиться 36–40 занять з математики, які проводяться раз на тиждень. Навчальний рік закінчується 25 травня.

Для забезпечення системності й послідовності у формуванні в дітей математичним уявленням, вихователь повинен добре володіти програмою середньої групи. На початку року необхідно визначити, чи можуть діти засвоїти програмовий матеріал, чи спочатку їм потрібно оволодіти змістом програми попередньої (другої молодшої) групи; особливо це важливо, коли до групи прийшло багато «новеньких» дітей. Визначивши рівень математичного розвитку окремих дітей, вихователь забезпечує індивідуалізований підхід у навчанні та індивідуальне керівництво розвитком кожного дошкільника.

Матеріал, яким не встигли оволодіти діти середньої групи вивчається у першому кварталі старшої групи.

Закріплювати отримані знання можна не лише під час інших видів діяльності дітей, а й на інших заняттях (інтегрованих зокрема) та в ігрі, пропонуючи виконати певні завдання, як от: зробити 5 стрибків уперед на двох ногах; покласти 3 м'ячі в кошик; роздати по 1 яблуку та ін.

Улітку матеріал, який діти засвоїли впродовж року, повторюється в дидактичних іграх, під час прогулянок, на заняттях з фізичної культури, малювання, ліплення тощо. Виконання математичних завдань в різних видах діяльності дітей зміцнить їхній інтерес до занять.

Запропонована у посібнику серія занять з методики формування елементарних математичних уявлень у дітей п'ятого року життя може бути підґрунтям для розробки вихователем власних конспектів занять, а також дозволить педагогам зробити більш комфортною і менш складною підготовку до навчального процесу.

ЗРАЗКИ-ОРІЄНТИРИ ЗАНЯТЬ З ФОРМУВАННЯ ЕЛЕМЕНТАРНИХ МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ ВІКОМ ВІД ЧОТИРЬОХ ДО П'ЯТИ РОКІВ

РОЗВИТОК КІЛЬКІСНИХ УЯВЛЕНЬ

Заняття 1

Тема: ***«Веселі цифри»***

Мета: закріпити лічбу в межах 2; ознайомити дітей з цифрою 2, узгоджуючи числівник з іменником та співвідносячи цифру 2 з останнім числом; навчати розуміти значення останнього чисельника під час лічби; порівнювати дві групи множин, встановлюючи рівність, користуючись терміном «порівну»; формувати просторові уявлення: *ближче, далі.* Розвивати фантазію, творчі здібності. Виховувати увагу, повагу до товаришів під час виконання завдань.

Матеріал: *демонстраційний* – по дві коробки з цифрою 1 на кришці та цифрою 2; 6 картинок із зображеннями морквин (для фланелеграфа), фланелеграф; зображення будинку, людини, легкового автомобіля та вантажівки; *роздавальний* – картки з цифрами 1 і 2; зошити «Навчаємося математики» (завдання 1).

ХІД ЗАНЯТТЯ

Вихователь пропонує дітям відгадати кілька загадок:

– У кого одна нога, й та без черевика? *(Гриб).* Двоє дивляться, двоє слухають. *(Очі й вуха).*

– Подивіться, діти, на цифру, яку я тримаю в руках*:*

Це цифра «два». В неї кругла голова,
Довгий хвіст, зігнута шийка.
Отака, як бачиш, двійка!

За *С. Маршаком*

– А тепер я розповім вам історію про двох зайців, ось вони. *(Показує двох іграшкових зайців).*

– Жили-були два зайці, все у них було порівну. І от якось одержали вони посилку від Незнайка.

Вихователь вносить 2 коробки: на одній написана цифра 1, а на іншій – цифра 2. (Увага дітей на цифрах не фіксується).

– Як ви думаєте, що надіслав Незнайко зайчатам? Зараз подивимося. *(Відкриває коробки: у них морква. Вихователь її роздає зайцям. З однієї коробки – одну морквину, а з іншої – дві. Той заєць, що отримав одну морквину, починає плакати).*

– Чому плаче зайчик, як ви гадаєте? *(Діти повинні відповісти, що в цього зайчика менше морквин).*

– Напевно, Незнайко знову все переплутав. Нумо подумаємо, як виправити помилку.

На фланелеграфі вихователь виставляє зверху одну морквину, а під нею – дві.

– Що зробити, щоб зайчик не плакав? *(Принести ще одну морквину).*

– Тепер порівну? *(Діти лічать морквини: зверху дві, знизу дві. Дві і дві – порівну).* Отже, тепер можна віддати подарунок зайчатам).

– Розгляньте уважно коробки. Хто здогадався, якої помилки припустився Незнайко? *(Вихователь слухає, відповіді дітей і визначає знання ними цифр).*

– Дорослі придумали такі значки – цифри. Вони позначають, скільки в коробці морквин. От цифра 1 – вона показує, що в коробці 1 морквина. А це цифра 2 – отже, у коробці 2 морквини.

З'являється Незнайко. У нього ще 2 коробки, які позначені цифрами 1 і 2. Каже, що наплутав і просить допомогти. Діти знімають одну морквину з фланелеграфа і кладуть у порожню коробку з цифрою 1, дві морквини – у коробку з цифрою 2. Так діти учаться визначати відповідність цифри з відповідною кількістю предметів.

У кінці заняття всі коробки з морквинами виставляються на столі. Вихователь пропонує Незнайкові вибрати коробки, які він хотів віддати зайцям. Незнайко знову помиляється, діти йому допомагають знайти коробки з однаковою кількістю морквин (відповідно цифрам). Для перевірки – моркву з коробок викладають на стіл і лічать.

Фізкультхвилинка

– Діти, уявіть, що ви зайченята. (Діти згинають руки в ліктях і опускають вниз кисті рук).

Зайчик сіренький сидить	*(діти присідають)*
І вухами ворушить.	*(хитають голівками)*
Зайцю холодно сидіти,	*(обнімають руками себе за плечі)*
Треба лапочки погріти.	*(труть долоньку об долоньку)*
Зайцю холодно стояти,	*(переступають з ноги на ногу)*
Треба зайцю поскакати.	*(підстрибують на двох ногах)*
Хто це зайця налякав?	*(розводять руки в боки)*
Заєць скочив і пропав!	*(сідають на свої місця)*

Робота в зошиті «Навчаємося математики» (Завдання 1 «Дружні звірята»).

Гра «На що це схоже?»

Мета: розвивати фантазію, уяву, творчі здібності, навчити розпізнавати цифри 1 і 2.

На столах у дітей у конверти, у яких лежать картки з цифрами 1 і 2.

Вихователь читає вірші, у яких ці цифри співвідносяться з предметами, показує ілюстрації. Потім пропонує дітям придумати, на що схожі ці цифри, і намалювати придумане на картках. Роботи дітей аналізуються вихователем і дітьми.

Вихователь розташовує на фланелеграфі зображення будинку, двох автомобілів (вантажної і легкової) та людини. Все розташовано в один ряд.

– Що розташовано найближче до будинку? Що трохи далі? Що знаходиться далеко від будинку?

Діти заплющують очі, вихователь переставляє зображення автомобілів і людини.

– Що змінилося? *(Вихователь змінює розташування предметів на фланелеграфі 3–4 рази).*

Дидактична гра «Відгадай цифру»

Мета: навчити позначати цифрами кількість предметів, про які розповідається у загадці чи вірші.

Вихователь читає на свій розсуд загадки, веселі вірші про числа 1 і 2. Діти показують картки з відповідними цифрами. Гра триває 3–5 хвилин.

Підсумок заняття.

Заняття 2

Тема: *«Веселі клоуни»*

Мета: продовжувати учити дітей лічити в межах 3 і розуміти значення останнього чисельника; розуміти утворення числа 3, використовуючи порівняння двох множин, що містять 2 і 3 елементи; ознайомити дітей з трикутником; навчати розуміти, що форма не залежить від кольору й розміру. Розвивати в дітей творчі здібності, мовлення, уміння здійснювати самоконтроль під час розв'язання завдань. Виховувати вміння доводити розпочату справу до кінця.

Матеріал: *демонстраційний* – 3 круглих площинних зображення голівок клоунів, 5 ковпачків трикутної форми для клоунів, картинки з геометричних фігур (дівчинка, будинок, морквина, сонце з трикутними променями), набір фігур для гри на фланелеграфі «Третій зайвий»; *роздавальний* – картка з двома смужками, набір кружечків і трикутників, великий трикутник, аркуш з малюнком трикутника, олівець.

ХІД ЗАНЯТТЯ

– Діти, чи були ви із батьками в цирку? А хто вам найбільше сподобався? *(Різні відповіді дітей).*

– А сьогодні до нас у гості прийшли веселі клоуни. Ось вони на фланелеграфі. *(Виставляє 2 круглі голівки клоунів).*

– Скільки їх? Полічімо разом. *(Діти разом із вихователем лічать до двох).*

– Клоунам треба гарно вбратися для виступу. У мене на столі багато різних ковпачків для клоунів. Андрійко, полічи стільки ковпачків, скільки клоунів на фланелеграфі, й при-

кріпи їх біля кожного клоуна. *(Дитина лічить вголос, а інші діти слідкують і перевіряють правильність дій).*

– Скільки на фланелеграфі ковпачків? А скільки клоунів? Кого більше (менше), клоунів чи ковпачків? *(Ковпачків стільки, скільки клоунів).*

Лунає дзвоник.

– Це прийшов клоун, який запізнився. *(Вихователь виставляє зображення голівки клоуна на фланелеграфі далі від перших двох і просить дітей разом полічити всіх клоунів разом. Педагог лічить одночасно з дітьми).*

– Чого чи кого більше: ковпачків чи клоунів? *(Більше клоунів, одному не вистачило ковпачка).*

– Як ви думаєте, що необхідно зробити, щоб їх було порівну? *(Діти пропонують забрати одного клоуна або додати один ковпачок).*

– Отже, кого чи кого більше – три клоуни чи два ковпачки? *(Три клоуни).* А якщо принести ще один ковпачок? *(Їх буде однаково).* Так, їх буде однакова кількість, тому необхідно казати: їх **порівну.** Повторіть. *(Діти повторюють цю фразу разом, а потім кожна окремо).*

Фізкультхвилинка «Клоуни»

– Діти, уявіть, що ви – клоуни: ви можете пострибати на килимі, полазити по драбині, підкидати маленькі м'ячики, походити по колоді та виконати різні інші дії, які виконують клоуни на арені цирку. **(***Дітям можуть імпровізувати).*

Продовження роботи за столами

– Діти, візьміть з конверта квадрат. А тепер подивіться, яка буде геометрична фігура, якщо я зігну квадрат так, щоб було менше сторін і кутів. *(Вихователь перегинає паперовий квадрат так, щоб він мав вигляд трикутника).*

– Ця фігура називається «трикутник». Повторіть. *(Діти повторюють).* Полічімо, скільки в трикутника сторін (кутів). *(Лічать разом).*

– Візьміть з конверта трикутник і проведіть кінчик вказівного пальчика ось так. *(У дзеркальному зображенні показує, як слід обвести трикутник. Діти виконують завдання).*

– А тепер уважно подивіться на голову клоуна й скажіть, на яку геометричну фігуру вона схожа ? *(На круг).* А на яку геометричну фігуру схожий ковпачок? *(На трикутник).*

Дітям пропонується на відстані, не піднімаючись, перелічити кути й сторони всіх ковпачків клоунів, що розташовані на фланелеграфі. Діти виконують лічбу неголосно.

– Скільки в них кутів? *(3).* Скільки сторін? *(3).* Перевірмо, чи правильно ми полічили. *(Діти по одному виходять до дошки і лічать кути й сторони трикутників).*

– У вас на столах знаходиться картка з двома смужками. Покладіть на верхню смужку 3 кружечки, а на нижню – стільки ж трикутників.

Під час виконання дітьми завдання, вихователь вибірково підходить до дітей і контролює процес викладання трикутників та кружечків.

– Скільки ти поклав/поклала трикутників? *(3).* Чого більше – кружечків чи трикутників? Чому? Як ми кажемо, коли 3 кружечки і 3 трикутники? *(Їх порівно).*

На фланелеграфі розташовані картинки, складені геометричних фігур, які знають діти. Вихователь пропонує знайти в картинках деталі, схожі на трикутник (дах, морквина, тулуб дівчинки та ін.).

– Діти, у вас у конвертах знаходиться аркуш, на якому намальовано трикутник. Візьміть у праву руку олівець, підніміть руку вгору й покажіть, як правильно необхідно його тримати. Молодці. А тепер придумайте малюнок, який можна створити з вашого трикутника. *(Діти виконують завдання).*

– Тепер пограємо в **гру «Третій зайвий»**

Мета: закріпити вміння дітей розрізняти фігури за розміром та формою.

– Діти, я буду викладати на фланелеграфі фігури, а ви будете знаходити серед них зайву, ту, що не схожа на інші.

Вихователь викликає до дошки дитину і пропонує виконати завдання, а інші стежать за його виконанням. Разом обґрунтовують відповідь.

Зайві предмети визначають за 2 ознаками – розмір і форма:

2 великих і 1 маленький трикутники одного кольору;

1 жовтий круг і 2 синіх трикутники одного розміру;

2 великих трикутники та 1 великий круг;

1 червоний маленький трикутник, 1 червоний великий трикутник і 1 червоний великий круг.

Підсумок заняття.

Погасій Т. Ю., ДНЗ «Веселка»,
с. Новомар'ївка Братського району
Миколаївської області

Заняття 3

Тема: «Троє поросяток»

Мета: перевірити знання чисел і цифр в межах 3, уміння оперувати ними, лічити предмети, звуки в зазначених межах; уточнити уявлення дітей про геометричні фігури, розвивати вміння розрізняти їх і використовувати ппід час розв'язання логічних вправ; перевірити рівень знань про величину предметів, уміння порівнювати їх за окремими параметрами; продовжувати вправляти в умінні орієнтуватись у просторі. Розвивати логічне мислення за допомогою художнього слова й розвивальних ігор.

Матеріал: *демонстраційний* – набір цифр, картин із зображенням предметів, гра «У кого стільки ж?», «Що змінилося?», «Так–ні», «Яку іграшку сховали?», «Чи знаєте ви?», «Що там?», «Я загадаю, а ви назвете геометричну фігуру», «Танграм»; казкові герої: троє поросяток і сірий вовк; магнітна дошка, фланелеграф; *роздавальний* – набори цифр та геометричних фігур, картки-завдання, на яких зображені предмети, клейстер, пензель, клейонка для аплікації; зошит «Навчаємося математики» (Завдання 2).

ХІД ЗАНЯТТЯ

– Діти, у нас сьогодні незвичайний день. Погляньте навколо себе, як гарно, як любо, затишно і спокійно в нашій груповій кімнаті. Чому? Як ви гадаєте, малята? До нас зараз мають завітати гості.

– Щоб у нас був настрій хороший – сідайте рівненько і слухайте мене уважно. Дітки, всі ми любимо казки. Вони учать нас розпізнавати добро й зло, друзів і недругів. У дружбі та злагоді живуть у казці птахи і звірі, дерева і квіти, вони навчають нас добру і дружбі.

– Зараз я вам розповім цікаву пригоду, яка відбулася вранці, коли я поспішала до вас у дитячий садок. Ідучи до вас, я почула, що хтось мене гукає: «Почекайте, будь-ласка!»

– Я зупинилась і обернулась. А вам, дошкільнята, щоб дізнатися, хто мене покликав, потрібно відгадати загадку:

Має хвіст крючком,
Ніс п'ятачком,
На ногах його копита,
Їсть і п'є він із корита. *(Поросятко)*

– Молодці! Мене дійсно покликали поросятка, та такі гарні, але дуже налякані. Вони запитали мене, чи можна прийти до нас у гості. Я відповіла, що можна, а вони побігли швиденько до своїх будиночків переодягатися. А ми з вами згадаємо казку «Троє поросят»:

«Жили-були три брати-поросятка. Вони були дуже схожі один на одного і звали їх Ніф-Ніф, Нуф-Нуф, Наф-Наф. Ніф-Ніф був дуже лінивим, любив багато спати, гратися і побудував собі будиночок із соломи. Нуф-Нуф теж любив спати, але не був таким ледачим, як Ніф-Ніф, і побудував собі будиночок із дерев'яних гілочок. Наф-Наф був дуже працелюбним, то ж він побудував собі справжній будинок із цегли.

Кожний із поросят жив у лісі у своєму будиночку. Ось настала зима, і в ліс прийшов сірий вовк. Вовка всі бояться, звісно. Тільки в хащах гілка трісне, утікають – хто куди, щоб уникнути зустрічі з вовком. Ображається вовчисько: «І чому я не зайчисько?». Він почув, що в лісі живуть поросята, і вирішив їх з'їсти. Вовк прийшов до будиночка Ніф-Ніфа, який

сильно налякався і побіг до свого брата Нуф-Нуфа. Вовк побачив, що там нікого немає, розсердився і пішов по дорозі до Нуф-Нуфа. А в цей час Ніф-Ніф і Нуф-Нуф побігли до свого брата Наф-Нафа і заховались в цегляному будиночку. Вовк прийшов до будиночка Наф-Нафа і побачив, що будинок із цегли, а двері такі міцні, що він не зможе їх зламати. То ж він завив, зубами заскреготав: «Виходьте, я вас не їстиму, допоможіть мені з математикою. Я її не дуже добре знаю».

– Троє поросят отримали завдання від вовка, але вони теж не все знають з математики. (*Стук у двері).*

– Ось і поросятка прийшли. *(Вихователь відчиняє їм двері. Поросятка заходять в кімнату, вітаються).*

Поросятка: – Любі діти, допоможіть нам виконати складні завдання. Ми з ними не впоралися. Якщо ми допоможемо вовку, то він нас не образить.

– Діти, допоможемо поросятам виконати завдання, які вони принесли з собою? Покажемо, які ми розумні, кмітливі й дружні.

Завдання від Ніф-Ніфа

Гра «Скільки нас?»

Мета: навчити, що від зміни розташування предметів їх кількість не змінюється; лічба в межах 3.

Вихователь пропонує перелічити різні схожі предмети (в межах 3), по-різному їх розташовуючи.

Гра «У кого стільки ж?»

Мета: учити порівнювати за допомогою лічби групи предметів.

Робота з картками: у дітей картки із зображенням предметів (від 1 до 3), які розташовані по різному. Вихователь показує певну кількість іграшок.

– Діти, в кого на картці зображено стільки ж предметів, підніміть її угору.

Розміщення предметів змінюються кілька разів.

Гра «Скільки яблук в їжака?»

Мета: розуміти, що під час лічби останній числівник відноситься до всієї групи предметів.

Вихователь показує малюнок та розповідає.

– Їжачок запитав їжака-сусіда: «Ти звідки йдеш?» «Запасаюся на зиму. Бачиш, яблука в мене на спині? Збираю їх у лісі. Багато вже приніс». Задумався сусід.

– Скільки, дітки, яблук ніс на спині їжачок? Підкажіть. *(Діти відповідають).*

Гра «Відгадай, скільки?»

Мета: учити порівнювати суміжні числа.

Вихователь демонструє дві картинки, на яких зображенно двоє та троє поросяток. Запитує:

– Число 2 менше, чи більше числа 3?

Гра «Скажи так, чи ні».

Мета: розвивати в дітей логічне мислення.

Вихователь запитує, а діти відповідають:

– Риба плаває? Заєць літає? Горобчик бігає? Хлопчик їсть хліб? У холодильнику гріють суп? Зима холодна? Помідор синій? Колесо квадратне?

– Ви, малята, молодці, правильно відповіли на всі запитання.

Робота в зошиті «Навчаємося математики» (Завдання 2 «Овочі та фрукти»).

Завдання від Нуф-Нуфа

Гра «Що змінилося?»

Мета: розвивати зорову пам'ять дітей, уміння рахувати в межах 3.

Вихователь виставляє на гірці іграшки в один ряд, пропонує дітям полічити їх і запам'ятати кількість. За сигналом «Очка сплять», діти заплющують очі, вихователь змінює просторове розташування іграшок (наприклад, 2 – унизу, 3 – угорі). За сигналом «Очки прокинулись!», діти розплющують очі й говорять що саме змінилося.

Гра «Яка іграшка захована?»

Мета: розвивати зорову пам'ять, уміння розрізняти предмети за величиною.

Дітям пропонують розглянути іграшкові автомобілі та баштоки. За сигналом усі заплющують очі, а вихователь ховає одну іграшку Потім діти розплющують очі й визначають, якої іграшки не стало (наприклад, однієї баштоки).

– Ми з вами гарно попрацювали, трохи втомились і зараз відпочинемо. Я буду промовляти віршик, ви зі мною виконуйте рухи:

Поросята в лісі жили,
Головами покрутили:
– Ось так, ось так, ось так. *(крутять головою)*
Поросятка щось шукали,
Разом дерево хитали:
– Ось так, ось так, ось так. *(повертають тулуб праворуч – ліворуч, руки витягнуті вперед)*
Поросята дружно жили.
Так із річки воду пили:
– Ось так, ось так, ось так. *(нахиляють тулуб уперед)*
Відпочивши, танцювати.
Разом лапи піднімали:
– Ось так, ось так, ось так. *(танцюють)*

Завдання від Наф-Нафа

Гра «Що там?»

Мета: учити розрізняти предмети за формою за допомогою тактильних аналізаторів.

Вихователь накриває предмети серветкою, викликає дитину. Дитина обмацує якийсь, називає, потім показує

Гра «Відгадай, що намальовано!»

Мета: учити визначати геометричні фігури за обрисом.

– Я в повітрі намалюю фігуру, а ви назвіть її.

Вихователь малює лівою рукою (дзеркальне зображення) перед дітьми в повітрі геометричну фігуру, а діти швидко відгадують.

Потім вихователь може загадати загадку:

Не стоїть і не стрибає,
Жодного кута не має. *(Круг)*

Гра «Відгадай що, де розташовано»

Мета: розуміти розташування предметів відносно себе й відносно один одного.

Вихователь розставляє 4 стільчики у чотирьох напрямках від місця, де стоятиме дитина. На стільчики розміщує іграшки – ведмедика, ляльку, зайчика, лисичку. Діти по черзі стають між стільчиками і кажуть, хто де знаходиться.

Гра «Ти часу не гай – Наф-Нафу правильно частини доби називай»

Мета: учити розрізняти частини доби.

Дітям демонструється модель: великий круг, розділений на чотири частини, на яких зображено частини доби. У центрі круга стрілка.

Вихователь спрямовує стрілку на одну з частин моделі. Діти знаходять відповідне зображення в наборі роздавальних картинок і показуть його.

Гра «Танграм»

Мета: уточнити знання геометричніих фігур; учити викладати фігури тварин із геометричних форм.

– Діти, зараз допоможемо поросяткам викласти з геометричних фігур вовка, але не злого, а доброго. *(Діти виконують завдання).*

– З яких геометричних фігур складається портрет вовка? Скільки квадратів? *(1).* Якого кольору? Скільки кругів? *(3 синіх і 3 зелених).* Скільки трикутників? *(2 червоних).* Чого більше (менше)?

– Усе в світі буває, про те й казка розповідає. Ото ж, поросятка стали жити-поживати, добра наживати, вовчика та лісових

звірів до себе в гості запрошувати. Ось і казочці кінець. А хто допомагав поросяткам – молодець! Сьогодні ви всі зробили добру справу. Подивіться, як лагідно вам посміхаються поросята.

Поросятка прощаються:

– До побачення, малята?

Підсумок заняття.

Заняття 4

Тема: *«Навчімо Ведмедика лічити»*

Мета: навчати лічити в межах 4, розуміти як утворюється число 4, ознайомлення дітей з цифрою 4, співвідносити її з числом; визначати характерні властивості предметів; продовжувати формувати просторові уявлення. Розвивати спостережливість. Виховувати вміння зосереджуватись на завданні.

Матеріал: *демонстраційний* – 4 паперових ромашки і 4 бджілки, кубики і м'ячики різних кольорів, ляльки та пірамідки двох розмірів, пластмасові і гумові звірятка, 3 малюнки з 3–4 відмінностями, іграшковий ведмедик з конвертом, у якому містяться цифри від 1 до 4); *роздавальний* – зошит «Навчаємося математики» (Завдання 11).

ХІД ЗАНЯТТЯ

Діти сидять на килимі або за столами.

– Діти, відгадайте загадку: «Чотири ноги, а ходити не може». *(Стіл).*

– Послухайте чудовий віршик про число 4:

Чотирикутна хата ця.
Чотири ніжки у стільця,
І по чотири ніжки
У мишки і у кішки.

(За *С. Маршаком)*

– Сьогодні ми з вами будемо вивчати цифру 4. Подивіться на фланелеграф: на клумбі, яку малята добре поливали, виросли ромашки. Полічіть їх. *(Діти лічать).*

– Скільки виросло ромашок? *(3).* Іринко, перевір, чи правильно ми полічили. *(Дитина лічить квіти вголос).*

– Прилетіли бджілки й сіли по одній на кожну квітку. Сашко, «посади» на кожну ромашку по одній бджілці. (*Дитина викладає бджілок на квіти).*

– Кого більше, квітів чи бджілок? *(Квітів стільки ж, скільки бджілок, і бджілок стільки, скільки квітів. Їх порівну, по 3).*

– Але пізніше виросла ще одна ромашка. *(Вихователь виставляє квітку трохи осторонь).*

– Полічімо і дізнаємося, скільки тепер ромашок росте на клумбі. *(Під час лічби вихователь звертає увагу на узгодженість дітьми числівників з іменниками у роді і відмінку).*

– Після числа 3 потрібно казати 4. Будемо лічити разом так: одна ромашка, дві, три, чотири ромашки. Усього чотири ромашки. *(Обводить коловим рухом руки всі квітки, повторюючи «Усього чотири ромашки»).*

– Чого чи кого тепер більше: ромашок чи бджілок? Кого чи чого менше? Що потрібно зробити, щоб їх було порівну? (*Потрібно, щоб прилетіла ще одна бджілка, і тоді їх буде порівну, по 4. Або можна зірвати одну ромашку – тоді їх буде теж порівну – по 3).*

Вихователь показує цифру 4, пояснює, що нею позначають 4 предмети. Читає веселі вірші і загадки про число і цифру 4.

Робота в зошиті «Навчаємося математики» (Завдання 11 «Допоможи Зайчику»).

Фізкультхвилинка

Стук у двері.

– Подивімось, хто це завітав до нас у гості на заняття. Ведмедик!

– Діти, Ведмедик просить, щоб ми допомогли йому зробити в магазині покупки, тому що він плутає цифри, що намальовані на картках. Допоможемо йому?!

Гра «Магазин самообслуговування»

Мета: навчати виокремлювати характерні властивості предметів, співвідносити цифру з їх кількістю.

Діти по одному йдуть у «магазин» по покупки. Вихователь називає властивості предметів, за якими дитина повинна здійснити «покупку», і дає дитині картку з цифрою, що означає кількість цих предметів, наприклад:

– Купи для Ведмедика стільки червоних кубиків, скільки написано на картці. *(Дає картку з цифрою 4).*

Дитина йде до столу, на якому лежать різноманітні іграшки, залишає картку, вибирає і приносить 4 червоних кубиків. Гра продовжується – діти виконують різні завдання, наприклад: 3 зелених м'ячики; 4 гумових звірятка; 3 маленьких солдатики; 2 великих ляльки і т. ін.

Усі «покупки» діти кладуть на окремий стіл.

– Чого менше: кубиків чи м'ячів? *(Діти порівнюють предмети способом приставляння).* Кого менше: звіряток чи ляльок? Як зробити, щоб було порівну, по 4? *(Виконують завдання).*

– Молодці! Ви дуже допомогли Ведмедику! А тепер він хоче перевірити, чи вмієте ви бути спостережливими.

Гра «Що змінилося?»

Мета: розвивати в дітей спостережливість, мовлення, просторові уявлення.

Вихователь показує дітям картинку, на якій зображені 4 предмети, пропонує уважно подивитись на них і запам'ятати. Потім перевертає картинку, показує наступну, на якій зображено на один предмет менше. Діти повинні помітити, якого предмета не стало.У своїх відповідях діти використовують поняття «за», «між», «усередині», «попереду». Замість малюнків можна використовувати різні предмети, розташовуючи їх на столі й змінюючи їхню кількість тоді, коли діти заплющують очі.

Підсумок заняття.

Заняття 5

Тема: *«До нас Ведмедик завітав»*

Мета: ознайомити дітей з утворенням числа 5 та цифрою 5, продовжувати формувати вміння встановлювати рівність з нерівностей, порівнюючи різні групи множин, закріпити часові уявлення про частини доби: ранок, день, вечір, ніч. Розвивати розумові операції, мовлення. Виховувати інтерес до лічби.

Матеріал: *демонстраційний* – іграшки (медведик і кошик), намальовані зображення ведмедика і зайчика, набори карток із зображенням полуниць, чорниць, суниць і грибів, геометричні фігури різного кольору (круг, квадрат, трикутник, куля, куб), картинки для формування часових уявлень; *роздавальний* – картки з двома смужками, шаблон цифри 5, олівець, набір геометричних фігур (круг, квадрат, трикутник, куля, куб); зошит «Навчаємося математики» (Завдання 8).

ХІД ЗАНЯТТЯ

– Діти, відгадайте загадку: «Повна діжка жита п'ятачком накрита». *(Мак).*

Стук у двері.

– Діти, подивіться, хто до нас у гості завітав! *(Ведмедик).*

– Він приніс нам кошик із гостинцями! Що це? (*Полуничкй гриби).*

– Андрійко, викладай з кошика ведмедика по одній полуничці на верхню смужку фланелеграфа, грибочки – на нижню смужку, а діти будуть лічити. *(Дитина виконує завдання).* Скільки ти виклав полуничок? *(4).* А скільки грибочків? *(4).* Діти, правильно Андрійко полічив чи ні? (*Діти пошепки лічать викладені на фланелеграфі полуничкй гриби).*

– То чого більше, полуничок чи грибочків? *(4 і 4 – порівну).*

– Діти, Ведмедик заглянув до свого кошика і побачив ще одну ягідку. *(Вихователь викладає її на фланелеграфі окремо).*

– Скільки тепер полуничок на фланелеграфі? Полічіть. *(Діти лічать хором разом з вихователем).*

–... 4, а потім потрібно казати 5.

– А тепер чого більше? Чого менше? Полічімо разом.

– Як зробити порівну?

– П'ять полуничок необхідно позначити цифрою 5! Ось ця цифра. *(Вихователь демонструє цифру 5).*

– Підніміть вказівний пальчик правої руки й обведіть на відстані мою цифру 5.

– Візьміть олівець *(вихователь перевіряє, як діти тримають в руці олівець)* і зафарбуйте цифру 5, що знаходиться у вас на столах у конверті. *(Діти виконують завдання).*

– Покладіть олівці на місце, а ми з Ведмедиком перевіримо, як гарно ви розфарбували свої цифри.

Робота в зошиті «Навчаємося математики» (завдання 8 «Весела Білочка»).

Фізкультхвилинка

Діти виконують рухи відповідно до тексту: «Я по лісі піду, я суницю знайду. Якщо немає кошика – зберу в долоньку. Стрибну через калюжу, і в траву суниця впаде. Отут її знайду! Обережно зберу і в садочок віднесу».

Діти повертаються на свої місця. У кожного картка з двома смужками і набір геометричних фігур.

– Діти, послухайте історію: «Жили-були двоє друзів – Ведмедик і Зайчик. Пішли вони якось у ліс збирати ягоди. Ведмедик зібрав 4 суниці. *(Дитина на верхній смужці фланелеграфа викладає 4 суничкі, відлічуючи їх від множини суниць, що міститься в наборі).*

– Зайчик зібрав чорниць стільки ж, скільки суниць зібрав Ведмедик. *(Інша дитина викладає 4 чорниці, відлічуючи їх від множини однакових чорниць).*

– Покладіть зліва направо на верхню смужку картки стільки кружечків, скільки чорниць на фланелеграфі *(4).* Полічіть.

– Що треба зробити, щоб кружечків стало 5. *(Кожна дитина самостійно викладає ще по одному кружечку).* Що ти зробив (зробила)? А ти?

– На нижню смужку покладіть стільки квадратів, скільки у вас кружечків. Ти скільки поклав? А ти скільки?

– Що можна сказати про кількість кружечків і квадратів? *(Квадратів і кружечків порівну, по 5).*

– Заберіть один квадрат. Чого більше? Чого менше?

Гра «Чарівні фігури»

Мета: розвивати розумові операції, мовлення, варіативность мислення.

Вихователь викладає на фланелеграфі Зайчика і Ведмедика пояснюючи, що ці звірятка пішли в лісову школу і їм необхідна допомога дітей.

– У звірят у кошиках є 5 геометричних фігур. Я буду їх викладати, а ви називайте. *(Викладає їх на дошці: круг, ква-*

драт, трикутник, куля, куб). Потрібно допомогти звіряткам визначи, чим фігури відрізняються одна від одної.

Кожній дитині пропонується описати конкретну геометричну фігуру й пояснити звірятам, чим вона відрізняється від попередньої. Звірята дякують дітей за допомогу.

Підсумок заняття.

Заняття 6

Тема: *«Прогулянка лісом з Червоною Шапочкою»*

Мета: закріпити в дітей навички лічби в межах 5, узгоджуючи числівник з іменником, навчити розрізняти числа та цифри в межах 5; геометричні фігури круг, квадрат, трикутник; продовжувати формувати вміння порівнювати предмети за довжиною і шириною, використовуючи знайомі прийоми порівняння й користуючись словами: «довгий–короткий», «вузький–широкий»; орієнтуватись у просторі, використовуючи слова «ліворуч–праворуч». Виховувати в дітей увагу, мовлення. Розвивати математичні здібності.

Матеріал: *демонстраційний* – декорації дерев з п'ятьма пташками на двох гілках, різні за величиною кошики з «пиріжками»; різні за розміром стежки; квіти з неоднаковою кількістю пелюсток; цифри від 1 до *5;* геометричні фігури; геометричні фігури, якими позначено будинки замість цифр; *роздавальний* – зошит «Навчаємося математики» (Завдання 12).

ХІД ЗАНЯТТЯ

Заняття проводиться в кімнаті природи або в музичному залі, який оформлено декораціями лісу.

– Діти, подивіться, як тут гарно і скільки до нас завітало гостей. Привітайтеся з ними. *(Діти вітаються під приказку: «Вліво–вправо повернiться, туди-сюди посміхніться!»).* Молодці!

– Ой! Щось я чую. Хтось до нас в гості йде. (*Стук у двері. Заходить Червона Шапочка)*

Червона Шапочка: Добрий день, діточки. Нумо познайомимося. Коли я скажу «три», ви по черзі назвете своє ім'я. Все зрозуміло? Раз, два, три! *(Діти називають свої імена).*

– А мене звуть Червона Шапочка.

Вихователь: Ви всі добре знаєте казку «Червона Шапочка». Сьогодні до нас завітала головна героїня цієї казки. Як ти сюди потрапила, Червона Шапочко?

Червона Шапочка: Я йду до бабусі, несу їй пиріжки і квіти. Але квіти виявились різного розміру. Ось дивіться, назвіть їх розмір. *(Коротка, довша, найдовша).* Їх треба розкласти в букети різні за довжиною, щоб зручно поставити в бабусині вази. Тож мені потрібно їх розкласти в три букети. На бабусин столик поставлю в малу вазу букет квітів із короткими ніжками, а решту квітів – у високі. Ви мені допоможете?

Діти: Так.

Дітям пропонується завдання: назвати розмір квітів і ваз, в які вони будуть розкладати квіти.

Червона Шапочка: Які ви молодці! Допомогли мені виконати це завдання, і я хочу запросити вас, моїх друзів, зі мною до бабусі в гості. Згодні?

Діти: Так!

Червона Шапочка. Але шлях наш нелегкий, з перешкодами. У лісі може нам зустрітися хижий звір, але мені здається, ви діти сміливі і не злякаєтеся його. Чи не так?

Діти: Ми сміливі.

Червона Шапочка: А я хочу перевірити, які ви уважні. Ліс великий, стежок багато. А може, хтось ще не знає, де правий, а де лівий бік. Будьте уважні. Коли заграє музика, ви будете крокувати на місці. За сигналом «ліворуч» – зупиняєтеся і повертаєтеся ліворуч, за сигналом «праворуч» – повертаєтеся праворуч.

Гра «Будь уважним»

Грає музика, діти виконують завдання.

– Підніміть праву руку вгору. Витягніть уперед ліву руку. Праву руку – на пояс. Поверніться ліворуч (праворуч). Виставте вперед ліву ногу (праву ногу).

Червона Шапочка: Діти, вирушаймо в дорогу. *(Діти заходять в ліс, підходять до дерева з пташками).*

Червона Шапочка: Який чудовий ліс, як гарно співають пташки. А як цих пташок звати*? (Синички та горобчики).* Полічіть, скільки на дереві синичок *(3),* а горобчиків? *(3).* А зараз пограємо з ними в таку гру: ми від них будемо ховатися, закриваючи долоньками обличчя, а вони з нами будуть бавитися. Коли розплющимо очі, побачимо, що змінилось. *(Вихователь змінює кількість пташок – синичок стало 4).*

– Що змінилося? Яких пташок більше? Яких менше? Чому синичок більше? *(Діти знову заплющують очі, вихователь додає ще 1 горобчика).*

Червона Шапочка: Що змінилося? Скільки їх стало? Як їх стало порівну? *(Кількість пташок збільшують до 5).*

Діти ідуть далі, зустрічають Вовка.

Вовк: Хто це тут у моєму лісі ходить, щось шукає?

Червона Шапочка: Це я – Червона Шапочка, а це мої друзі. Ми йдемо до бабусі в гості й несемо їй пиріжки й квіти.

Вовк: А бабуся живе далеко?

Червона Шапочка: За лісом, треба перейти через річку, і на галявині стоїть хатинка бабусі.

Вовк: А я теж хочу в гості, і піду до бабусі ось по цій стежці, а ви йдіть цією.

Червона Шапочка: Вовк, ти хитрий. Ми зараз із дітьми знайдемо таку ж за розміром стежку для тебе, що і в нас.

Виконується **гра «Довгий–короткий», «широкий–вузький».**

Вовк іде іншою стежкою.

Червона Шапочка: Вирушаймо далі в дорогу. А щоб дорога була веселішою, пропоную пограти в гру «Відповідай швидко і правильно».

Цукор солодкий, а сіль...
Слон великий, а мишка...
Дерево високе, а кущ..
Міст широкий, а лінійка..
Ніж короткий, а шабля.

Червона Шапочка: Ну от, з грою і довга дорога коротшою стає. Ми підійшли з вами до чудової квітучої галявини. Щоб назбирати на ній квітів, треба виконати цікаве завдання: полічити пелюстки на кожній квіточці, вставити відповідну до кількості пелюсток цифру, сказати, на якій квіточці найбільше пелюсток, а на якій найменше, назвати найбільше і найменше число.

Діти, виконавши завдання, ідуть далі. Виходять на галявину з будиночками. На кожному висить номер з геометричних фігур.

Червона Шапочка: Бабуся загадала нам загадку. Ми повинні знайти її будиночок. Але для цього потрібно знати назви геометричних фігур. Ви їх знаєте?

Червона Шапочка показує геометричні фігури, діти називають їх: круг, трикутник, квадрат.

Червона Шапочка: А тепер пограємо в гру «Знайди свій будинок». Я вам роздам геометричні фігури, які будемо вважати номерами будинків. Ви повинні полічити ці фігури. За моєю командою «Діти, гуляти», ви будете бігати по галявині, а коли я скажу «Діти, додому», кожен з вас повинен знайти свій будиночок, який має бути таким як у вас у руці.

Гра повторюється 2–3 рази.

Червона Шапочка: Я згадала. Номер будиночка Бабусі – 3 трикутники. Знайдіть його.

Діти знаходять його. Із-за будиночка виходять Бабуся і Вовк.

Червона Шапочка: Вовк, який ти спритний! Це зрозуміло, в тебе ж чотири лапи, ти на них швидко бігаєш, а ми йшли повільно, милувалися красою лісу.

Бабуся: Ми з Вовком довго чекали на вас, приготували гостинці.

Червона Шапочка: Бабусю, ми принесли тобі пиріжки й квіти з різними за довжиною ніжками, щоб поставити їх в різної величини вази, як ти любиш.

Бабуся: Дякую, за це я вас пригощу різними ласощами!

Бабуся запрошує дітей до хати, пригощає ласощами.

Робота в зошиті «Навчаємося математики» (завдання 12 «Розфарбуй сонечка»).

Підсумок заняття.

Заняття 7

Тема*: «Добрий лікар Айболить»*

Мета: пояснити значення порядкових числівників і формувати навички порядкової лічби в межах 5, закріпити уявлення дітей про кількісну лічбу, вміння лічити за допомогою сенсорних аналізаторів, закріплюючи поняття «більше–менше». Розвивати мислення, мовлення дітей, швидкість реакції, пізнавальний інтерес до математики. Формувати навички самостійної роботи.

Матеріал: *демонстраційний* – 5 іграшок-звірів, іграшковий лікар Айболить, цифри від 1 до 5, картки для гри «Четвертий зайвий»; *роздавальний* – по 5 кружечків однакового розміру (один червоний, а інші зелені), 5 іграшкових звірів, 5 карточок з цифрою від 1 до 5; зошит «Навчаємося математики» (завдання 6).

ХІД ЗАНЯТТЯ

Діти сидять на килимі. Вихователь нагадує їм казку «Лікар Айболить».

– Діти, кого лікував Айболить? *(Звірів).* Які звірі приходили до лікаря?

– До нас сьогодні теж завітав лікар Айболить, ось він! *(Вихователь дістає з красивого коробу іграшкового лікаря Айболитя).*

– Подивіться, хто сьогодні прийшов до нього на прийом! *(Розміщує 5 іграшкових звіряток на значній відстані від Айболитя, діти їх називають).*

– Скільки сьогодні прийшло хворих звіряток до Айболитя? *(5)*

– Лікар просить їх не боятися й підійти ближче. *(Вихователь переміщає іграшки ближче до Айболитя).*

– Скільки їх тепер стало? *(Їх стільки ж, 5).*

– Чому? *(Ніхто не прийшов і ніхто не пішов.)* Нумо перевіримо, чи правильно ви вважаєте. (*Вихователь пропонує іншій дитині полічити звірів).* Правильно, усього звірів 5.

– Лікар просить звірят стати в чергу і по черзі до нього підходити. *(Вихователь пропонує одній дитині виставити іграшкових звірів один за одним).*

– А тепер полічимо, хто перший? Хто другий? і т. д.

Вихователь показує дітям, як треба лічити:

– Ведмедик перший, зайчик другий, вовк третій, білка четверта, лисичка п'ята.

Потім порядкова лічба опрацьовується в зміненій ситуації. Наприклад, лікар пішов помити руки, а повернувшись, запитує в дітей, хто із звірів стоїть на другому місці, хто на четвертому і т. ін.

Вихователь продовжує навчати дітей співвідносити порядкові номери із цифрами:

– Який за порядком зайчик? *(Другий).*

– Підніміть картку з цифрою 2 тощо.

Вихователь ще кілька разів змінює ситуацію, пропонуючи дітям називати порядковий номер певної іграшки і позначати порядкове число відповідною цифрою.

Наступним етапом роботи є робота за столами.

У кожної дитини в коробочці знаходиться 5 кружечків – 1 червоний і 4 зелених.

– Скільки у вас червоних кружечків? Скільки зелених?

– Розкладіть кружки так, щоб зелений кружечок був на другому, третьому, п'ятому, на першому місці.

Фізкультхвилинка

Гра «Поїзд»

Мета: розвивати швидкість реакції на звуковий сигнал, закріпити знання порядкових числівників.

П'ять стільців, поставлені один за одним, зображують поїзд: кожен стілець – вагон. Номери вагонів позначені цифрами.

Діти під музику танцюють. За сигналом вихователя музика затихає. Діти повинні швидко сісти в поїзд (хто встигне зайняти стільчик).

Діти, які не встигли сісти в поїзд, відповідають на запитання вихователя:

– Хто їде в третьому вагоні? Хто в першому тощо?

Гра повторюється 2–3 рази.

Гра «Знайди відмінне»

Мета: розвивати спостережливість, визначати відмінність в запропонованих зображеннях.

Вихователь показує 3 картки, на яких намальовано по 4 фігури. На одній з карток одна фігура відрізняється за певною ознакою (за кольором, формою, розміром). Діти повинні визначити й назвати відмінності.

Якщо діти швидко виконують завдання, його можна ускладнити, запропонувавши знайти відмінність у двох картках із чотирьох.

Робота в зошиті «Навчаємося математики» (Завдання 6 «Відгадай, скільки»).

Підсумок заняття.

Заняття 8

Тема: ***«Подарунки від Карлсона»***

Мета: навчати дітей складати числовий ряд; уміти на основі порівняння складати ряд величин від коротшого до довшого, використовуючи однорідні предмети. Орієнтуватися в просторі, визначати напрям, використовуючи слова «праворуч–ліворуч», «угору–вниз». Розвивати мислення, вміння виконувати завдання за зразком.

Матеріал: *демонстраційний* – 5 будиночків із віконцями для цифр, п'ять смужок різної довжини, розділених на червоні і білі проміжки, цифри від 1 до 5, іграшки; *роздавальний* – конструктор ЛЕГО або кубики, цифри від 1 до 5; зошит «Навчаємося математики» (Завдання 13).

ХІД ЗАНЯТТЯ

Діти сидять за столами. На фланелеграфі розташовано 5 будиночків, що мають отвір замість віконця, в який вставляється картка з цифрою. Вихователь розповідає казку:

– Жили-були цифри. Ось такі. *(Показує цифри в довільному порядку, прикріплює їх на фланелеграфі, а діти їх називають).*

Одного разу всі цифри вирішили оселитися на одній вулиці. Поставили вони свої будиночки в один ряд і заселилися в них по порядку, як ми лічимо: 1, 2, 3, 4, 5. *(Ставить цифру 1 у віконце першого будиночка і т. д.).*

Вийшли цифри на прогулянку і заблудилися. *(Виймає з будиночків і безладно розташовує на фланелеграфі).* Допоможіть їм знайти свій будинок». *(Діти по одному підходять до фланелеграфа, знаходять потрібну цифру і ставлять її на місце).*

Робота в зошиті «Навчаємося математики» (завдання 13 «Півник-розумник»).

Фізкультхвилинка

Раз – присіли й піднялися.
Два – зігнулися, розігнулися.
Три – сплеснули 3 рази в долоні.
П'ять – руками помахали
Та на місце тихо стали.

Діти сідають за столи. Вихователь розташовує на фланелеграфі безладно 5 смужок паперу різної довжини, розділених на червоні й білі проміжки довжиною в 5 см (рис. 1). Найкоротша смужка – червона.

Діти повинні розкласти смужки за довжиною від найкоротшої до найдовшої. Вони по черзі підходять до фланелеграфа й викладають по одній смужці. Коли завдання виконано, вихователь просить дітей розповісти про смужки.

– Найкоротша смужка – червона, довша смужка складається з двох частин – білої і червоної і т. д.

Рис. 1

– А тепер, діти, ми з вами вибудуємо сходинки з конструктора, що знаходиться у вас на столах.

У дітей на столах конструктор ЛЕГО або кубики тих же кольорів. Діти повинні самостійно викласти такі ж сходинки, а потім відповісти на запитання:

– Скільки кубиків на верхній сходинці? Позначте їх цифрою.

– Скільки кубиків на другій сходинці. Підберіть відповідну цифру.

Завдання виконується по кожній сходинці.

Гра «Знайди іграшку»

Мета: продовжувати учити дітей орієнтуватися в просторі, закріплюючи просторові поняття.

Вихователь показує дітям лист від Карлсона і розповідає:

– Уночі, коли в груповій кімнаті нікого не було, прилетів Карлсон і приніс у подарунок іграшки. Але Карлсон любить жартувати, тому іграшки він заховав, а в листі написав, як їх можна знайти.

Вихователь відкриває конверт і читає, як знайти іграшки:

– Стати біля дверей спиною до них, зробити вперед 3 кроки, повернути праворуч і пройти ще 5 кроків і т. ін.

Гра «Продовж будівництво»

Мета: навчати вибудовувати предмети в довжину в заданому порядку.

Вихователь пропонує дітям побудувати з конструктора довгий-довгий поїзд, наприклад: червоний, білий, жовтий; червоний, білий, жовтий; червоний, білий, жовтий.

Діти повинні полічити предмети одного кольору, визначити порядок їх розташування й побудувати кольоровий поїзд.

Підсумок заняття.

Гоцуляк Н. Л., с. Улянівка
Миколаївського району,
Миколаївської області

Заняття 9

Тема: «Віднови картину»

Мета: продовжувати формувати знання дітей про числа та цифри (межах 5, вправляти їх у навичках лічби, закріпити поняття про кількісну та порядкову лічбу, розрізняти поняття «ліворуч–праворуч», «зверху–знизу», орієнтуватися на аркуші паперу. Розвивати пам'ять, логічне мислення, зв'язне мовлення. Виховувати увагу, витримку.

Матеріал: *демонстраційний* – картина, на якій зображені прикмети весни; хмарка з крапельками, пронумерованими до 5; смужки з ґудзиками в конвертах, набори цифр, геометричні фігури, паперові квіти, макети дерев, папір, фломастери; *роздавальний* – зошит «Навчаємося математики» (завдання 7).

ХІД ЗАНЯТТЯ

– Малята, у мене сьогодні дуже гарний настрій. А у вас? До нас у гості завітали пташки *(прикріплює до фланелеграфа двох пташок),* дівчинка-весна *(велика лялька у віночку з яскравими стрічками).* Привітаємося з нашими гостями і передаймо свій гарний настрій. А чому такий у нас настрій, ви здогадаєтесь, коли відгадаєте загадку.

Вона іде – і все радіє,
Вона серденько наше гріє,
І пташечка з далеку прилітає,
Веселу пісеньку співає,
Коли ж це діти все буває?

(Весною)

– Діти, подумайте і згадайте, що ми з вами робили на цьому тижні? *(Спостерігали, як з'являються маленькі листочки на деревах і кущах, працювали на нашій ділянці, складали весняну картину).*

– Нумо ще раз розглянемо картинку та покажемо нашим гостям. *(Показує аркуш, на якому нічого немає).* Малята! Все, що ми робили, зникло. Як ви вважаєте, хто це зробив? *(Відповіді дітей).*

– Мабуть це зима зробила, тому що хотіла повернутись назад. О! У нашої гості є конверт. Прочитаймо: «Малятам від весни». *(Читає листа).*

Любі малята!
Це зима пошуткувала
І картину зруйнувала.
Щоб картину відновити,
Дещо треба вам зробити.
Тож скоріш, часу не гайте
І роботу починайте.

– Будемо починати! Пригадаймо, що було на картині? *(Хмарка з крапельками).* А чи є у нас тут хмарка? *(Так, є).*

– Розглянімо і полічімо крапельки. Полічіть, скільки всього крапель. Полічіть у зворотному порядку – від 5 до 1. Андрійко, починай лічити, а Іринка продовжить лічбу. *(Число називає вихователь).*

– Що це?

Звучить «музичний дощик», діти лічать звуки тричі.

– Діти, у мене повне відерце крапельок! Я вам роздам їх, а ви полічіть, у кого скільки. (*З відерця вихователь роздає блакитні конверти, в середині яких картки з намальованими крапельками).* Позначте кількість своїх крапельок відповідною цифрою. *(Діти виконують завдання, перевіряють свою відповідь).*

– Ви всі добре виконали роботу, тепер ми можемо повернути хмарку на картину. Куди треба її розмістити? *(Діти відповідають, вихователь прикріплює хмарку).*

– Діти, а що ще було на картині? *(Сонечко).* Послухайте і виконайте завдання від сонечка:

«Викладіть з геометричних фігур кожен своє Сонечко. Скільки буде промінців, підкаже кружечок *(на кружечку цифра 5).* З яких фігур виклали Сонечко? Скільки всього фігур? Скільки промінців?» (*Діти виконують завдання).*

– Друге завдання від Сонечка таке: необхідно намалювати різні предмети, схожі на Сонечко. *(Діти виконують завдання).*

– Назвіть предмети, які ви намалювали.

– Молодці! Де було Сонечко на картині? Прикріплюємо разом з Вадиком. Давайте покличемо сонечко:

Вийди, вийди сонечко,
На дідове полечко,
На бабине зіллячко,
На наше подвір'ячко,
На траву, на квіти,
На маленькі діти.

– Пройшов дощик, пригріло сонечко і з'явилася травичка. А щоб у нас на картині виросла травичка, необхідно швидко і правильно відповідати: Слон великий, а мишка... *(маленька).* Дерево високе, а кущ... *(низький).* Аркуш широкий, а лінійка... *(вузька).* Стеля вгорі, а підлога... *(унизу).* Змія довга, а ящірка... *(коротка).* Калюжа мілка, а річка... *(глибока).*

Гра «Так чи ні»

Мета: орієнтування дітей в часі, лічба в межах 5.

Вихователь запитує, діти відповідають.

– Трикутник має 4 сторони? *(Ні).* Ми картину весни створювали завтра? *(Ні).* Тиждень має 5 днів? *(Ні).* Три журавлі мають три шиї? *(Так).* До 3 додати 1 буде 5? *(Ні).*

– Молодці, малята, травичка буде зростати. Де була травичка на картині? *(Внизу).* Іди, Женю, прикріпи травичку на нашій картині. *(Дитина виконує завдання).*

– Молодці, діти! Наша картина знову з нами! А зараз відпочиньмо – пограємо в народну гру «Віночок».

Фізкультхвилинка – гра «Віночок»

Фізкультхвилинка виконується на килимі, на якому за

кількістю дітей лежать віночки. Під легку музику діти разом з вихователем виконують вправи з віночками (з обручем).

– Діти, а на нашій картині були квіти? Щоб вони з'явилисяь, потрібно виконати завдання: вдвох зібрати з частин цілу квітку.

Виконується завдання з паперовими квітами.

– Які гарні квіти ви склали. Тепер і на картині будуть квіти.

– Будьте уважні! Відгадайте загадку та дізнайтесь від кого буде наступне завдання.

На літо вбирається,
А на зиму з одежею прощається.
(Дерево)

– Знайдіть на столах у конвертах намальовані дерева без листя. Схожі вони на весняні? *(Ні!)*

– Зробіть так, щоб вони були схожі на весняні – зелені листочки вам допоможуть.

Діти малюють по 4–5 невеличких листочків на кожній гілці.

Звучить запис голосів пташок.

– Що це за голоси? *(Це пташки летять, співають, радіють весні).*

– Діти, скажіть, кого ще не вистачає на картині? *(Пташок, метеликів, жучка-сонечка).*

– Нумо розмістимо їх на нашій чудовій картині. Ось ми і відновили картину! Гарна картина? *(Так).*

– А що нам в цьому допомогло? *(Фломастери, цифри, геометричні фігури).*

Робота в зошиті «Навчаємося математики» (завдання 7 «Бджілки-трудівниці»).

– Я сподіваюсь, що вам дуже сподобалось наше заняття. Ви сьогодні молодці. Весна вам щиро дякує!

Діти співають веснянку.

Підсумок заняття.

Фломенко

Заняття 10

Тема: ***«Маринчині подарунки»***

Мета: учити дітей порівнювати групи предметів за кількістю, встановлюючи рівність з нерівностей; продовжувати формувати уявлення про поняття «один», «багато»; закріплення лічби в межах 5; уміти узгоджувати числівник «один» з іменниками; виховувати прагнення працювати самостійно.

Матеріал: *демонстраційний* – іграшки, картки із зображенням одного та багатьох предметів та іграшок, 5 іграшкових ведмедиків та чашок; *роздавальний* – зошит «Навчаємося математики» (завдання 10).

ХІД ЗАНЯТТЯ

Гра «Назви своє ім'я»

Мета: створити радісний настрій, налаштувати дітей на заняття.

– Діти, нумо познайомимось. Я кидатиму м'ячик, а той, до кого він потрапляє, називає своє ім'я.

Вихователь проводить гру.

– А тепер відгадайте загадку:

Маю я кругленьке личко,
Очі – голубі кринички.
Гарне платтячко вдягаю
Ще й косиці заплітаю.

(Дівчинка)

– Діти, до нас в гості прийшла Маринка, але вона прийшла не з порожніми руками, а з подарунками. Погляньте, яка велика коробка. Що в ній? *(Іграшки).*

Гра «Скажи, скільки»

Мета: розвивати в дітей увагу.

Вихователь проводить гру з принесеними іграшками:

– Скільки у Маринки ведмедиків (цуценят, кульок, дзиґ)? *(Один, одне, одна, одна).*

– Скільки пірамідок (кубиків, машин)? *(Багато).*

– Скільки зайчиків? *(Жодного).*

– Чого більше: пірамідок чи кульок?

– Чого менше: машинок чи ведмедиків?

Фізкультхвилинка

Хто ж там, хто вже так втомився І наліво нахилився?	
Треба дружно всім нам встати,	(*вийти з–за столів)*
Фізкультпаузу почати.	
Сонце спить, небо спить,	(*очі закриті долонями)*
Навіть вітер не шумить.	
Рано-вранці сонце встало	(*відкрити очі і підняти голови)*
І проміння всім послало	(*піднятися на носки, руки піднести вгору, розвести у сторони)*
Раз, два – всі пірнають,	(*присісти)*
Три чотири – виринають,	(*встати)*
П'ять, шість – на воді	(*помахати руками)*
Кріпнуть крильця молоді.	
Сім, вісім – що є сили	(*імітація плавання)*
Всі до берега приплили.	
Дев'ять, десять – розгорнулись,	
Обсушились, потягнулись	(*потягнутися)*
І розбіглись хто куди.	(*сісти за столи*)

Гра «Будь уважним»

Мета: встановлення рівності з нерівностей предметів.

На столах у дітей картки з двома смужками; набір геометричних фігур.

– Покладіть квадрат на верхню смужку. На нижню смужку під квадрат покладіть один круг. Чого більше: кругів чи квадратів? *(Порівну).*

– Що слід зробити, щоб кругів було більше ніж квадратів на один? *(Додати ще один).*

Діти виконують завдання вихователя.

Робота в зошиті «Навчаємося математики» (Завдання 10 «Відгадай, скільки»).

Гра «Фігуро, замри»

Мета: зняти розумове напруження дітей, створити радісний настрій.

Вихователь пропонує дітям перетворитися на чарівні фігури.

– Раз, два, три – фігура ведмедя замри;

Раз, два, три – фігура зайчика замри;

Раз, два, три – фігура лисички замри тощо..

Гра «Запрошення на чаювання»

Мета: закріплення навичок лічби в межах 5.

– Дітки, а скільки потрібно чашок для одного гостя? *(Одна).* А якщо прийде багато гостей? *(Багато).*

Погляньте, скільки до нас прийшло ведмежат, а чи вистачить їм чашок? Посадимо ведмежат за стіл, а потім ставитимемо для них чашки.

– Скільки потрібно чашок? *(Три).*

– А скільки тарілочок? *(Три).*

Підсумок заняття.

Невмержицька О., с. Мостове
Доманівського району
Миколаївської області

З а н я т т я 11

Тема: ***«Білочки-чарівниці»***

Мета: закріпити навички лічби в межах 5; пояснити, що підсумок не залежить від відстані між розташованими предметами; вправляти у порівнянні двох груп множин; орієнтуватися в понятті «доба». Розвивати логічне мислення, кмітливість, зорову пам'ять. Виховувати бажання займатися математикою.

Матеріал: *демонстраційний* – декорація лісу; дві іграшкові білочки; кошики, гриби, квіти, фланелеграф; набір цифр; картки-завдання до розвивальних ігор «До саду по яблука», «Живі числа», «Совонька»; *роздавальний* – зошит «Навчаємося математики» (Завдання 3).

ХІД ЗАНЯТТЯ

– Діти, сьогодні я вам буду розповідати казку, а ви мені допомагатимете.

– Жили-були дві білочки-сестриці. *(Показує дітям невеличких іграшкових білочок).* Дружно жили і майже ніколи не сварились. Ліс у них був ось такий. *(Виставляє на стіл декорацію).* Якось вони взяли кошик і попрямували до лісу по гриби. Там вони заглядали під кожну ялинку. *(Показує).* От і кошик повний.

– Білочки захотіли дізнатися, скільки ж грибів вони зібрали. Та, на жаль, не вміють білочки лічити. Нумо допоможемо їм.

– Що потрібно зробити, щоб дізнатися, скільки грибів у кошику? Правильно, слід викласти гриби з кошика і полічити. Скільки грибів? *(5).* А щоб ви краще запам'ятали число 5, послухайте лічилку:

Лапки в боки, вгору вушка –
Скачуть білочки-подружки.
Раз, два, три, чотири, п'ять –
По гілках вони летять.

Кожен ранок на галяві
Спритно роблять вільні вправи...
Раз, два, три, чотири, п'ять –
Люблять білочки стрибать.

– Подивіться, а тепер білочки розклали гриби по всій галявині. Чи вмістяться гриби до кошика? Малята, а як ви гадаєте, чи більше стало грибів? Як дізнатися? *(Полічити).*

– Так, гриби слід ще раз полічити. Для цього ми будемо брати по одному грибу й знову їх складати в кошик. *(Вихователь підводить дітей до висновку, що кількість не залежить від відстані між предметами).*

– Білочки дуже вдячні вам за допомогу.

Робота в зошиті «Навчаємося математики» (Завдання 3 «Допоможи полічити»).

– Білочки грають удвох, тож і ми будемо грати парами.

Дидактична гра «До саду по яблука»

Мета: лічба в межах 5 в прямому й зворотному порядку.

Дитина у ліву руку бере кошик, а правою «зриває» яблука і лічить від одного до п'яти. Потім передає кошик іншій дитині, яка виймає яблука по-одному, називаючи числа у зворотному порядку.

– А тепер відпочиваймо.

Фізкультхвилинка:

Виростемо великими,
Яблук нарвемо (*піднімаючи руки через боки вверх, піднятися на носочки)*
І в глибокі кошики
Ми їх зберемо. *(нахилитися вниз, опускаючи руки, присісти)*
Вправа повторюється 3–4 рази.

– Дуже добре! А зараз білочки хочуть погратися з вами в **гру «Доповни числа до п'яти».**

Мета: закріпити знання цифр у межах 5.

– Погляньте, які гарні горішки знайшли білочки. *(На горішках написані цифри).*

Вихователь показує горіх, а діти – картку з числом, яке є наступним.

– Ось і зібрали ми всі горішки для білочок.

Гра «Живі числа»

Мета: закріплення порядкової лічби, розвиток уваги.

П'ятеро дітей отримують картки із зображенням горішів, на яких написані цифри від 1 до 5. Почувши команду «Горішки станьте за порядком», діти шикуються відповідно до цифр на картках. Інші перевіряють правильність виконання завдання.

– Білочки дуже люблять гуляти з ранку до вечора і вже переплутали, коли що відбувається. Нумо їм підкажемо.

Дидактична гра «Частини доби»

Мета: навчити розуміти, що доба відраховується від будь-якої її частини.

Дві команди змагаються, яка швидше викладе картинки із зображеннями частин доби по порядку.

– Викладіть картинки починаючи від ранку (дня, вечора, ночі).

– Гарно ми попрацювали, а тепер час погратися.

Гра «Совонька»

Мета: закріпити знання про частини доби.

За допомогою лічилки діти обирають совоньку, вона стає в центрі – у гнізді, решта дітей – миші.

Вихователь голосно промовляє: «День настає – оживає все», – миші вибігають зі своїх норок, а совонька ще спить. Потім він говорить: «Ніч настає – засинає все» – миші зупиняються й стоять нерухомо. А Совонька вилітає на полювання. Якщо хтось поворухнувся, забирає його до себе в гніздо. Гра повторюється 3–4 рази.

– Молодці діти, ви сьогодні були уважними, правильно виконували завдання, допомогли білочкам. Білочки дуже вам вдячні.

Підсумок заняття.

Фомич Ірина

З а н я т т я 12

Тема: ***«На зимову прогулянку»***

Мета: продовжувати учити лічити та розрізняти цифри в межах 7, закріплювати вміння порівнювати предмети за різними параметрами:

довжиною, шириною, висотою. Розвивати розумові операції, мовлення, виховувати вміння працювати в групі.

Матеріал: *демонстраційний* – геометричні фігури, цифри від 1 до 7, зображення 4 людей різного зросту, різні за довжиною лижі, іграшковий заєць, зображення парних предметів з різними параметрами; *роздавальний* – геометричні фігури; набори смужок, різних за довжиною і шириною; циліндри різної висоти; зошит «Навчаємося математики» (завдання № 4).

ХІД ЗАНЯТТЯ

Дидактична гра «Геометричне лото»

Мета: встановлювати відповідність між кількістю предметів і числом, що їх позначає.

1. Діти сидять за столами. На великому фланелеграфі розміщені різні за кількістю геометричних фігур групи, які навмисно неправильно позначені цифрами від 1 до 7. Діти повинні полічити фігури в кожній групі, знайти помилки і правильно позначити кожну групу геометричних фігур відповідною цифрою.

2. У кожної дитини на столі 5 фігур двох кольорів, двох форм і двох розмірів – великі і маленькі, наприклад (рис. 2):

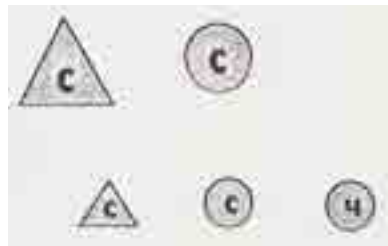

Рис. 2. На рисунку буквами позначено колір фігур: *С – синій*; *Ч* – червоний

– Покажіть великий синій трикутник, маленький червоний круг, великий синій круг. *(Діти показують геометричні фігури).*

– Скільки усього фігур? *(5).*

– Скільки великих фігур, а скільки маленьких?

Діти розкладають фігури на дві групи – великі і маленькі, лічать.

– Скільки трикутників, а скільки кругів?

– Скільки синіх фігур, а скільки червоних?

У дітей на столах циліндри різної висоти, синій та червоний конверти. У конвертах містяться смужки, які необхідно порівняти за довжиною (в синьому), за шириною (в червоному).

Діти виконують завдання щодо вимірювання величини за параметрами. Вихователь перевіряє роботу дітей, здійснюючи індивідуальний підхід в процесі виконання ними завдань, дарує за правильне виконання суничку (стимулює дітей до пізнавальної діяльності).

Фізкультхвилинка

Діти виконують наступні завдання.

1. На фланелеграфі розташовані (безсистемно) зображення чотирьох людей різного зросту: тато – найвищий, мама –

нижча, син – ще нижчий, дочка – найнижча. Вихователь пропонує дітям розставити їх за ростом на доріжку (довгу жовту смужку на фланелеграфі).

2. У дітей на столах смужки різної довжини, на яких зображені лижі.

– Сім'я зібралася покататися на лижах, але лижі переплутались. Треба їх порівняти за довжиною і роздати кожному відповідно до його зросту.

Завдання вирішується безпосереднім накладанням. Після того, як лижі дібрані, діти виставляють їх на фланелеграфі поряд із відповідними фігурками людей.

Те ж саме необхідно зробити з лижними палицями: порівняти їх за висотою і виставити на фланелеграфі поряд із відповідною людиною.

– Лижі ми вибрали. Забули зав'язати на шиї шарфи *(4 смужки однакової довжини різної ширини).*

Діти виконують завдання.

– Тепер всі можемо вирушати на прогулянку!

Якщо я біжу на лижах,
Дитячий сад набагато ближче.
До нього веде мене
Щоранку моя лижня.

Гра «На що схоже?»

Мета: вивчити визначати форму предметів за еталоном.

Вихователь указує на предмет у груповій кімнаті, а діти повинні вибрати та показати геометричну фігуру, на яку він схожий.

Гра триває 3 хвилини.

Робота в зошиті «Навчаємося математики» (завдання 4 «Спритний Зайчик»).

Підсумок заняття.

З а н я т т я № 13

Тема: ***«Ми майбутні школярі»***

Мета: вправляти дітей в лічбі в прямому й зворотному порядку; класифікувати предмети за однією і кількома ознаками; визначати характерні особливості вивчених геометричних фігур (круг, квадрат, трикутник, прямокутник). Визначати предмети за допомогою тактильних аналізаторів. Розвивати окомір: «Який найдовший?». Виховувати у малюків дружелюбність, уміння зосереджуватись на завданні.

Матеріал: *демонстраційний* – розрізні геометричні фігури, три таці: дві пусті, а на третій – великі та маленькі морквини (за кількістю дітей у групі), накриті серветкою; іграшки; набір геометричних фігур, фланелеграф, іграшка Зайчика; *роздавальний* – олівець, зошит-шаблон; геометричні фігури (круг, квадрат, прямокутник, трикутник, овал, ромб), цифри від 1 до 7; зошит «Навчаємося математики» (Завдання 21).

ХІД ЗАНЯТТЯ

– Малята, сьогодні ми будемо грати в гру «Ми майбутні школярі». А разом із вами буде грати ваш улюбленець – Зайчик, який щойно прибіг до нас у гості з лісу. Йому дуже цікаво знати, як же ви всі готуєтесь до школи. – Скажіть, що треба вміти і знати, щоб стати школярем? *(Відповіді дітей).*

– Отже, починаймо!

Дидактична гра «Продовж лічбу»

Мета: вправляти дітей у кількісній лічбі в прямому та зворотному порядку, розвивати мовлення і мислення дітей.

– Діти, Зайчик почне лічити, а хтось із вас буде продовжувати, то ж будьте уважні!

Гра триває 3–5 хвилин, вправляються в лічбі до 8 дітей.

– У вас, малята, на столах у конвертах лежать різні геометричні фігури. Дістаньте круг і квадрат, подивіться на них уважно і скажіть, чим відрізняється круг від квадрата?

– А чим відрізняється квадрат від прямокутника?

– Чому ця фігура називається трикутником?

(Відповіді дітей).

Зайчик «допомагає» дітям відповідати на запитання вихователя.

Гра «Морквинки для Зайчика»

Мета: формувати в дітей уміння класифікувати предмети за однією й кількома ознаками; розвивати окомір.

Вихователь показує дітям тацю з великою кількістю морквинок:

– Це морквинки для нашого Зайчика, він дуже любить маленькі солодкі морквинки! Скільки у мене в руках морквинок? *(Одна).*

– А скільки залишилось морквинок на таці? *(Багато).* Так, одна морквинка у руці, багато морквинок на таці.

– Нам потрібно розподілити всю моркву на три частини: велику моркву покласти на зелену тацю, середньої величини моркву, але довгу – на червону, а маленьку – на третю, синю тацю, її найбільше любить Зайчик.

Вихователь викликає по двоє дітей до столу і пропонує їм сортувати морквинки. Інші діти спостерігають, підказують.

Фізкультхвилинка «Зайченята»

Бавилися зайченята,	*(встати, підняти руки вгору, потягнутися)*
Виглядали маму й тата.	*(руки на пояс, поворот уліво–вправо з присіданнями)*
Ось так – лапку до лапки.	*(поплескати в долоні)*
Ось так – шапку до шапки.	*(руки до голови – вгору)*
Ось так – вусом потрусимо.	*(похитати головою)*
Так, так, так!	*(пострибати)*

Дидактична гра «Запам'ятай»

Мета: розвивати в дітей зорову пам'ять, увагу, мислення; закріплення назв геометричних фігур та основних кольорів; учити розрізняти цифри від 1 до 3; встановлювати відповідність між цифрою і числом.

На дошці виставляються геометричні фігури різних кольорів і цифри. Діти 10 секунд їх розглядають, на дошці все закривається, а діти повинні викласти у себе на столі по пам'яті такі ж фігури та цифри.

Робота в зошиті «Навчаємося математики» (Завдання № 21 «Який олівець найдовший?»).

Гра «Упізнай на дотик»

Мета: розвивати тактильні аналізатори; виховувати самостійність і відповідальність під час роботи.

Діти за допомогою тактильних аналізаторів обстежують іграшки і називають їх (4–5 дітей).

Робота в зошитах-шаблонах

Діти зафарбовують цифру 7 олівцем, наносячи штрихи в одному напрямі.

Підсумок заняття. Вихователь за допомогою дітей та Зайчика згадують самих активних вихованців. Вихователь позитивно оцінює всіх дітей, всі хочуть стати справжніми школярами.

З а н я т т я № 14

Тема: ***«Сюрприз для малят»***

Мета: закріплювати в дітей навички кількісної та порядкової лічби в прямому і зворотному порядку, відповідаючи на запитання «Скільки?», «Котрий?»; порівнювати предмети за висотою; вправляти дітей у встановленні відповідності між числом та цифрою; учити називати та класифікувати геометричні фігури за різними ознаками. Розвивати мислення, творчі здібності дітей. Виховувати в дітей інтерес до пізнавальної діяльності, впевненість у своїх силах, наполегливість, уміння працювати в команді.

Матеріал: *демонстраційний* – іграшкова лисичка, її хатка; дорослий у ролі лисички; порожня прикрашена коробка; конвертики; набори карток з цифрами та геометричними фігурами; площинні зображення дерев з плодами; набори площинних геометричних фігур; диск з дитячими піснями; *роздавальний* – картки з цифрами; картки із зображенням різної кількості предметів; площинні геометричні фігури; палички для лічби; Зошит «Навчаємося математики» (Завдання № 5 «Допоможи Ведмедикам»).

ХІД ЗАНЯТТЯ

– Діти, нам сьогодні надійшла посилка з Математичної країни. Цікаво, що ж там?

Вихователь доручає комусь із дітей дістати посилку.

– Посилка розташована на другій поличці, якщо рахувати знизу, між четвертою і п'ятою іграшками.

Дитина знаходить посилку, відкриває, вона порожня.

– Як ви думаєте, діти, що ж сталося? *(Відповіді дітей).* Роздивімося навколо.

Хтось із дітей знаходить руді клаптики шерсті. Діти здогадуються, що в них у «гостях» була лисичка-сестричка.

– Її потрібно знайти. Йдемо по цій доріжці, де Сергійко знайшов руду шерсть.

Діти йдуть по груповій кімнаті, доходять до планшета, на якому намальовано три містки, однакові за шириною. Біля кожного з них прикріплені «кишеньки» з картками– завданнями та геометричними фігурами.

– Малята, ці конверти загубила лисичка, коли тікала. Ми з вами виконаємо всі ці завдання і заберемо нашу посилку в неї.

Завдання (перший місток)

1. Викласти у ряд (зліва направо) червоний квадрат, жовтий круг, зелений овал, синій трикутник.
2. Викласти у ряд (зліва направо) фігури у зворотній послідовності.
3. Прикрасити геометричними фігурами рушничок для лисички.
4. Викласти квітку тільки з червоних геометричних фігур.
5. Знайти, назвати та викласти у прямому порядку геометричні фігури з цифрами.

– Молодці, діти, місток ми перейшли, тож можна відпочити.

Фізкульхвилинка

Руки вгору, руки вниз –
На сусіда не дивись.
Раз – подивимось угору;
Два – нахилимось додолу.
Не згинайте, діти, ноги,
Як торкнетеся підлоги.
Щоб ногам роботу дати,
Нумо низько присідати,
Раз – два, раз – два,
Нумо низько присідати.
Вище руки підніміть,
Ширше в боки розведіть.
Сплещім, діти, раз і раз –
За роботу! Все гаразд!

– Тепер ми можемо продовжувати пошуки.

Дидактична гра «Чого більше?» (другий місток)

Мета: удосконалювати вміння порівнювати множини; порівнювати предмети за висотою та складати прості математичні приклади.

Педагог викладає перед дітьми площинні зображення різного розміру дерев з намальованими плодами: яблуками, грушами, сливами, персиками, вишнями. До найвищого дерева прикріплений конверт із завданням. Діти по черзі називають дерева, лічать їх, порівнюють, обирають найвище.

Дерева розташовані в ряд.

– Яка за порядком слива (вишня тощо)?

Діти лічать на деревах плоди, знаходять відповідні картки з цифрами і складають з ними усні математичні приклади. Наприклад, вишня вища за грушу. На груші більше плодів – 4, а на вишні менше – 3 вишеньки.

– Молодці, діти! Ці завдання були складними, але ми їх виконали.

– Здається, я бачу хатинку лисички-сестрички.

Діти підходять до хатинки, у якій сидить і бавиться паличками лисичка.

– Здорова була, лисичко-сестричко! Що ти робиш?

– Я граюся.

– А наші діти вміють викладати за допомогою паличок геометричні фігури. Хочеш, ми тебе навчимо?

– Дуже хочу.

Дидактична гра «Виклади трикутник» (третій місток)

Мета: розвивати дотикове сприйняття, дрібну моторику пальців рук.

Вихователь пропонує дітям викласти трикутник із паличок для лічби. Одна дитина складає на набірному полотні на дошці.

– Скільки паличок використовували? Палички якого кольору використали для роботи? Покажіть один одному.

– Діти, ви всі молодці, добре попрацювали. На жаль, це був останній конверт із завданнями. Ми здійснили цікаву пізнавальну подорож, чи не так, діти? Тобі, лисичко-сестричко, даємо пораду: не бери чужого, краще попроси. Візьми, будь ласка, на згадку намисто і рушничок.

Діти роблять Лисичці подарунок і вона залишається дуже задоволеною.

Діти прощаються з Лисичкою і повертаються в групову кімнату.

Робота в зошиті «Навчаємося математики» (завдання 5 «Допоможи Ведмедикам»).

Підсумок заняття.

Травіна О.В., ДНЗ № 65 м. Миколаєва

РОЗВИТОК УЯВЛЕНЬ ПРО ВЕЛИЧИНУ ПРЕДМЕТІВ

З а н я т т я № 15

Тема: ***«Мишка та мишенята»***

Мета: учити дітей лічити та класифікувати предмети за кольором, розміром, формою; закріплювати вміння порівнювати предмети за величиною, розрізняти частини доби. Розвивати уяву, логічне мислення, пам'ять. Виховувати стійкий інтерес до занять з математики.

Матеріал: *демонстраційний* – іграшкові велика та п'ять маленьких мишок; колоски; намальовані шматочки сиру квадратної, трикутної, круглої форми; печиво трикутної, квадратної, прямокутної форм; *роздавальний* –аркуш жовтого картону, три ялинки різної висоти; мишка; фішки-картинки до ігор «Частини доби» і «Мовчанка»; конверт з набором різних за величиною грибочків; зошит «Навчаємо математики» (Завдання 16).

ХІД ЗАНЯТТЯ

– Діти, відгадайте загадку: «Маленьке, сіреньке, а хвостик, як шило». (*Мишка).*

Вихователь на фланелеграфі розміщує мишку з мишенятами.

– Подивіться, діти, хто до нас в гості прийшов!

Читає віршик.

Жила руда мишка в полі,
Мишенят мала доволі.
Зерно по зернині тягала,
Діток своїх годувала
І розуму їх навчала.
Дуже треба мишенятам
Вміти гарно рахувати.

– Допоможемо мамі-мишці навчати малят-мишенят? Полічіть, скільки мишенят? *(5).*

– Розгляньте їх уважно. Чи всі вони однакові за величиною?

– Як можна визначити, яке мишеня більше, а яке менше? (*Необхідно мишенят викласти поряд).*

– Скільки більших мишенят? *(3).* А скільки менших? *(2).*

– А чим відрізняються мишенята один від одного? *(Кольором).*

– Скільки сірих мишенят? *(4).* А скільки рудих? *(Одне).*

– Біля нірки ростуть колоски. Мишка наказала малятам розподілити колоски за висотою. Ми їм допоможемо? *(Так).*

– Виберіть найвищі колоски. Скільки високих колосків? *(4).*

– А скільки лишилося низьких колосків? *(4).*

– Яких колосків більше: високих чи низьких? *(Їх порівну).*

– А ще можна сказати, що високих колосків стільки ж, як і низьких. Скільки зелених колосків? *(5)* А скільки жовтих? *(3).* Яких колосків більше: жовтих чи зелених? *(Зелених).*

– Бігали мишенята, гралися і знайшли кілька шматочків сиру. Скільки шматочків сиру вони знайшли? *(5).*

– Скільки шматочків круглої форми? *(2).* Скільки квадратної? *(1).* А скільки шматочків сиру трикутної форми? *(2).*

– А тепер ми пригостимо наших малят-мишенят печивом. Спочатку виберіть печиво прямокутної форми. Скільки печива іншої форми ви обрали? *(Трикутної – 5, квадратної – 5).*

– Допоможемо мишці навчати мишенят ховатися від кішки. Сядьте за столики, візьміть аркуш жовтого картону – це буде поле. Викладіть внизу найвищу ялинку, праворуч – низеньку ялинку, а ліворуч – середню. Сховайте мишку під низькою (високою, середньою) ялинкою.

– Просить нас мишка-мати навчити мишенят розрізняти частини доби. Вона пропонує нам пограти в **гру *«Частини доби»***: я називатиму частини доби, а ви будете знаходити фішки-картинки, що їх позначають.

Діти виконують завдання.

– А тепер пограємо в **гру *«Мовчанка»***. Я вам покажу кружечки різних кольорів, що означають частини доби, а ви покажете мишенятам, що в цю частину доби ви робите. *(Імітація рухів: ніч – діти сплять, ранок – умиваються, день – стрибають, вечір – чистять зуби).*

– Подивіться, мишенята чомусь сваряться. Вони всі хочуть бути ведучими у грі, а ведучий потрібен тільки один. Помирімо і навчімо їх такої лічилки:

Раз, два – починай,
Три, чотири – рахувати,
П'ять, шість – вибирай,
Хто всіх буде нас шукати!
Сім, вісім – вам сидіти,
А дев'ятому – водити.

– Мишка дуже нам дякує, а п'ять малят-мишенят у травичці шелестять. Вони, мабуть, хочуть з вами пограти ще в одну гру. Ми з вами навчимо мишенят викладати кружечки від більшого до меншого.

Дидактична гра «Знайди більшого»

Мета: закріпити вміння розрізняти предмети за величиною, використовуючи прийом накладання.

У кожної дитини на столі лежить конверт з набором різних за величиною грибочків. Діти викладають від більшого до меншого в один ряд, знаходячи найбільший з тих, що залишаються.

Робота в зошиті «Навчаємо математики» (Завдання 16 «Допоможи Сонечку»).

Підсумок заняття.

Шаповалова З., м. Кривий Ріг

З а н я т т я № 16 (домінантне)[1]

Тема: ***«Учимося вимірювати»***

Мета: ознайомити дітей з умовною міркою; формування вміння вимірювати довжину предмета за допомогою умовної мірки; розуміти, що в одній довжині може міститись різна кількість умовних мірок; вибудовувати ряд величин за довжиною. Активізувати словник словами мірка, умовна мірка. Розвивати в дітей мислення, увагу, окомір. Виховувати посидючість, уміння доводити розпочату справу до кінця.

Матеріал: *демонстраційний* – 2 стрічки червоного і зеленого кольору; паперові смужки (умовні мірки) синього, жовтого, бузкового та помаранчевого кольорів; лялька Маринка; магнітна дошка з обладнанням смужок; *роздавальний* – конверт зі смужками-умовними мірками різного кольору та однакової ширини і довжини; смужка для вимірювання; лоток з набором фішок-кружечків; паперова скринька з відрізками 5-ти стрічок різного кольору, різної довжини, однакової ширини; зошит «Навчаємо математики» (завдання 20).

ХІД ЗАНЯТТЯ

– Добрий день, шановні діти!

Вправо-вліво поверніться,
Одне одному всміхніться
А дню ясному вклоніться.

– Свій день завжди починайте з посмішки, і тоді у вас буде все гаразд, бо від посмішки всім стане тепліше. Даруйте всім свої посмішки, і нехай всі посміхаються вам.

– Діти, зараз у нас заняття з математики. До нас на заняття завітала лялька Маринка подивитись, які ви вмілі та розумні. *(Показує ляльку і розташовує її на видному місці).*

– Сьогодні ми будемо навчатися вимірювати предмети за допомогою умовної мірки. *(Показує жовтого кольору смужку паперу).* Це умовна мірка, у мене в конверті таких мірок багато. Нам потрібно дізнатись, якої довжини зелена стрічка, що знаходиться на дошці. *(На магнітній дошці розташована зелена смужка-стрічка).* Зліва направо я буду викладати умовні мірки, а ви полічіть, скільки їх вмістилось на стрічці.

Вихователь демонструє правильність викладання умовних мірок різного кольору на стрічку.

– Полічіть, скільки умовних мірок вмістилось на стрічці? *(4).*

– Молодці, довжина зеленої стрічки дорівнює **чотирьом** умовним міркам.

– У вас у конвертах є короткі смужки і довга. Виміряйте свою довгу смужку умовними мірками і скажіть, якої вона

[1] Заняття розраховано на дітей з достатнім та високим рівнем математичного розвитку, проте, може бути використане педагогом під час занять з дітьми з меншим рівнем розвитку, якщо не вимагати від дітей умінь щодо використання умовної мірки.

довжини. Умовні мірки викладайте так, щоб вони не накладались одна на одну.

Робота дітей за столами та індивідуальна робота вихователя. Довгі смужки вміщують по 3–4 коротких умовних мірки.

– Своє завдання ви виконали швидко і добре, молодці!

Фізкультхвилинка

Щось не хочеться сидіти,
Треба трохи відпочити.
Руки вгору, руки вниз,
На сусіда подивись.
Руки вгору, руки в боки.
Вище руки підніміть,
А тепер їх опустіть.
Плещіть, діти, кілька раз,
За роботу, все гаразд!

– А тепер я покажу вам, як можна виміряти стрічку за допомогою лише однієї умовної мірки.

За допомогою цієї умовної мірки я зараз виміряю довжину червоної стрічки, яка прикріплена в мене до дошки. *(Ширина стрічки і умовної мірки однакові).*

– Щоб правильно виміряти довжину, необхідно накласти умовну мірку на лівий край стрічки так, щоб сторона смужки-мірки збігалася зі стороною стрічки, ось так. *(Показує).* Вказівним пальчиком лівої руки позначаємо місце на стрічці, де закінчується правий край смужки. *(Показує).*

– Скільки разів я наклала смужку на стрічку? *(Один).*

– Так, один раз. На мій стіл покладемо один кружечок.

– А тепер необхідно перекласти правою рукою смужку від пальчика праворуч по стрічці *(показує),* і знову на стіл покладемо кружечок.

– Що далі необхідно зробити? *(Пальчиком лівої руки позначити кінець смужки-мірки і перекласти її від пальчика праворуч далі по стрічці, а кружечок покласти на стіл).*

Вихователь продовжує викладати умовну мірку по стрічці.

– А тепер полічимо кружечки, щоб дізнатись, скільки разів умовна мірка вмістилась в стрічці. *(4 кружечки, отже, довжина стрічки дорівнює чотирьом умовним міркам).*

– Діти, обміняйтесь довгими стрічками. Виберіть одну мірку іншого, ніж довга смужка, кольору і виміряйте цю стрічку. Лічіть кожне вимірювання кружечком (кружечки знаходиться на ваших столах у лотках).

Вихователь перевіряє правильність виконання завдання.

– А тепер виміряйте довжину вашого столу своєю умовною міркою. *(Кожна умовна мірка дитини повинна вкладатись у довжину столу кратну кількість разів).*

Діти виконують завдання, фіксуючи кожну відкладену мірку кружечком– фішкою.

Робота в зошиті «Навчаємо математики» (Завдання 20 «Де чиє ліжко?»).

– У вас на столах знаходяться чудові скриньки. Їх принесла лялька Маринка. Розкрийте їх і дістаньте звідти стрічки. Маринка просить допомогти їй створити з них красиві сходинки, спробуйте виконати її прохання.

Діти виконують завдання під контролем вихователя.

Підсумок заняття.

Погасій Т. Ю., ДНЗ «Веселка»,
с. Новомар'ївка Братського району
Миколаївської області

З а н я т т я № 17 (домінантне)

Тема: ***«Подарунок від королеви Математики»***

Мета: формувати уявлення про висоту і довжину предметів, вміння порівнювати їх за висотою і довжиною; закріпити вміння користуватись прийомами накладання та прикладання; оперувати словами «високий», «низький», «довгий», «короткий». Розвивати окомір, увагу, мислення, дрібну моторику рук. Виховувати зосередженість, уміння доводити розпочату справу до кінця.

Матеріал: *демонстраційний* – скриня; лист; 10 іграшкових будинків по 2 різної висоти; 5 смужок паперу різної довжини і різного кольору; 5 смужок різної довжини; круг; 4 коробки з будівельним конструктором; *роздавальний* – конверт з трьома зображеннями річки і шістьма шаблонами машин; дерев'яний будівельний конструктор; зошит «Навчаємося математики» (Завдання 18).

ХІД ЗАНЯТТЯ

Діти розташовані на килимі.

– Діти, коли я сьогодні йшла до дитячого садка, то знайшла ось цю велику скриню. А ви знаєте, що в ній? Нумо перевіримо.

Відкривають скриню. У ній різнокольорові будиночки і лист. Вихователь читає листа.

«Добрий день, діти! Пишу вам з чарівної країни Математики. Я знаю, що ви розумні, уважні й кмітливі діти. І за це я вам дарую різнокольорові будиночки, якими можна грати в багато різних цікавих ігор.

Королева Математики»

– Подякуємо за такий гарний подарунок.

Вихователь дістає зі скрині набір будиночків різної висоти.

– Подивіться, наші будиночки різної висоти. З них ми побудуємо місто. Високі будиночки розташуємо подалі на килимі, а нижчі – ближче до нас.

– Як дізнатись, які будиночки вищі, а які – нижчі? *(Використовуючи прийом приставляння, діти виміряють будиночки і розташовують їх на килимі).*

– Яка це фігура? *(Круг).*

– Розташуємо круг між будинками – це буде в нашому місті площа!

– А ось такими різнокольоровими смужками позначимо доріжки, які будуть прокладені від площі до будиночків. *(Вихователь показує смужки різного кольору і різної довжини, але однакової ширини).* Тільки від площі до кожного будиночка потрібно прокласти свою доріжку: до високого будиночка – довгу, до нижчого – коротшу, до низького – коротеньку.

– Як же це зробити? *(Необхідно смужки виміряти).*

Діти по черзі виміряють смужки прийомом накладання і розташовують їх між будинками та площею. Вихователь здійснює індивідуальну роботу, активізує дітей.

Фізкультхвилинка

Встаньте, діти, посміхніться,
Землі нашій поклоніться,
І до сонця потягніться,
Веретеном покрутіться,
І присядьте, підніміться,
І на килим опустіться.
Раз – підняти руки вгору,
Два – нагнутися додолу,
Не згинайте, діти, ноги,
Як торкаєтесь підлоги,
Три, чотири – прямо стати,
Будьмо знову починати.
Хто зуміє присідати
І ногам роботу дати?
Раз – піднялись, два – присіли,
Хай мужніє наше тіло.
Хто втомився присідати,
Може вже відпочивати.

– Діти, але через наше місто протікають річки: довгі й короткі. *(Показує дітям голубі хвилясті паперові смужки однакової ширини й різної довжини).* Розташуємо їх у нашому місту й навколо нього. *(Вихователь розташовує смужки-річки в побудованому місту – усього 4 річки різної довжини).*

– А тепер підійдіть до своїх столів. У кожного з вас на столі лежить великий конверт з намальованими річками й автомобілями.

– Як ви гадаєте, навіщо потрібні мости? *(Відповіді дітей).*

– Вибудуйте з конструктора через річки такі мости, щоб по ним могли проїхати ваші автомобілі. *(Діти виконують завдання).*

За допомогою шаблонів, що зображують різні транспортні засоби, перевіряють, чи достатня ширина кожного моста для конкретного транспорту, чи можуть автомобілі, автобуси, вантажівки роз'їхатися на збудованих мостах.

Вихователь пропонує чотирьом дітям побудувати мости через річки, що протікають в збудованому дітьми місті на килимі.

Діти виконують завдання.

– Ми можемо побудувати біля кожного будиночка парканчики: біля високого будиночка – високий парканчик, біля нижчого – нижчий, біля зовсім низького будиночка – низенький парканчик.

Діти стають навколо килима і по черзі вибудовують потрібної висоти парканчики біля будиночків. Інші діти спостерігають, підказують.

Робота в зошиті «Навчаємося математики» (Завдання 18 «Стрічки від Сонечка»).

Підсумок заняття: королева Математики задоволена, що ви так гарно працювали на занятті. Ми обов'язково ще пограємо в такі цікаві ігри.

Погасій Т. Ю., ДНЗ «Веселка»,
с. Новомар'ївка Братського району
Миколаївської області

З а н я т т я № 18

Тема: *«Ширше–вужче»*

Мета: навчити будувати ряд величин за параметрами ширини й довжини, використовувати слова «ширше–вужче», «довше–коротше», «однакові за шириною (довжиною)»; закріпити лічбу в межах 5, вміння позначати кількість цифрами від 1 до 5. Розвивати мислення, навички порівнювання предметів, використовуючи відомі прийоми. Виховувати уважність, витримку.

Матеріал: *демонстраційний* – 4 мотузки; картки із зображенням грибів, ягід, овочів, 2 смужки– рушники однакової довжини різного кольору і ширини, набір смужок однакової довжини різної ширини (2 види по 6–7 штук), картки з цифрами; іграшкові ведмедик, зайчик, жабка з жабенятами; *роздавальний* – конверт зі смужками різної ширини; аркуш із зображенням мотузочки; будиночок із прорізом для дверей і двоє дверей різної ширини; зошит «Навчаємося математики» (Завдання 25).

ХІД ЗАНЯТТЯ

На підлозі (скакалками або мотузочками) позначені річка і струмочок. Вихователь пропонує дітям піти на прогулянку. Підійшли до струмочка.

– Спробуймо воду! Холодна! Не будемо в неї заходити, перестрибнемо через струмочок. *(Діти легко перестрибують через мотузочки, що зображують струмочок).*

– Ось і галявина. Подивіться, чи все на ній розміщено правильно?

На столі розкладені малюнки грибів, лісових ягід і овочів. Діти повинні перелічити, що не росте в лісі (наприклад, капуста, морква). Під час обговорення діти згадують і називають гриби (білий, підберезник, красноголовець, мухомор) і ягоди (суниці, чорниці).

– Діти, рухаємося далі. На шляху річка. Можемо ми її перестрибнути? *(Ні).*

– Чому? *(Річка широка).*

– А чому ми змогли перестрибнути струмочок? *(Він був вузький).*

Діти сідають за столи. У кожного дві смужки однакової довжини, але різного кольору і ширини.

– Це 2 рушники, для ведмежати і зайчика. Ведмедик великий, а зайчик – маленький. Тому ширший рушник треба дати ведмедю, а вужчий – зайцю.

Діти намагаються самостійно накласти смужки. Виявляють і проговорюють правильний спосіб накладання. Під час обговорення вихователь пропонує дітям розповісти про те, що відбувається: «Жовтий рушник ширший, ніж синій, тому його дамо ведмежаткові. Синій вужчий, ніж жовтий – його дамо зайцю».

Робота в зошиті «Навчаємося математики» (завдання 25 «Розумні кізоньки»).

Фізкультхвилинка

На столі вихователя розміщені будиночок із прорізом і двоє дверей: ширина одних відповідає розміру прорізу, а інших – трохи вужча.

– Ми підійшли до хатинки зайчика. Подивіться, як він стрибає біля будиночка, і раптом зайчик побачив вовка, який сховався за кущем. *(Демонструє дії персонажів).* Зайчик кидається в будиночок – хоче сховатися. Допоможіть йому закрити двері. *(Діти добирають потрібні двері).*

– Молодці! Допомогли зайчику! Які двері знадобилися – вузькі чи широкі? *(Широкі).*

– А що б трапилося, якби взяли вужчі двері? *(Різні відповіді дітей).*

Гра «Я покажу – ти виконай»

Мета: розвивати увагу, закріплювати лічбу в межах 5 та уміння співвідносити цифри з кількістю предметів.

Вихователь показує дітям картки. Якщо на картці зображено цифру – то необхідно стільки ж разів плеснути в долоні, а якщо крапки – то треба стільки ж разів присісти.

– А тепер послухайте казку: «На річці живе багато жабенят. Вони дуже люблять купатися, і мама-жабка постійно сушить їхні рушнички. Розвішує вона їх ось так: *(викладає на фланелеграфі рушники жабенят від ширшого до вужчого).*

– А тепер ви знайдіть у своїх конвертах рушнички жабенят і розвішайте їх на мотузці, що намальована на ваших аркушах від ширшого до вужчого постійно знаходячи ширший.

Діти виконують завдання.

Гра «Знайди цифру»

Мета: навчити уміти співвідносити число з цифрою, позначати множину предметів відповідною цифрою.

Вихователь піднімає картку із зображенням різної кількості предметів (від 1 до 5). Діти повинні полічити намальовані предмети і показати картку з відповідною цифрою.

Гра повторюється 3–4 рази.

Підсумок заняття.

РОЗВИТОК УЯВЛЕНЬ ПРО ФОРМУ ПРЕДМЕТІВ

З а н я т т я № 19

Тема: ***«Наші друзі – геометричні фігури»***

Мета: закріпити знання про геометричні фігури: круг, квадрат, трикутник; уміти пояснювати їх характерні особливості; знаходити в довкіллі схожі на геометричні фігури предмети. Розвивати спостережливість, увагу. Виховувати витримку, посидючість, повагу до товариша.

Матеріал: *демонстраційний* – іграшкові зайчик, ведмедик, їжачок, зображення коліс; фланелеграф, візок їжачка (без коліс); кошик з предметними картинками; ***роздавальний*** – набір геометричних фігур (круг, квадрат, трикутник, шар, куб) у коробці; олівець; зошит «Навчаємося математики» (завдання 26).

ХІД ЗАНЯТТЯ

Вихователь розповідає дітям історію:

– Жив-був зайчик-побігайчик. Йшов він з лісом, бачить – колесо лежить. *(Показує колесо, вирізане з картону).* Став думати зайчик, як колесо додому донести. Зрушити з місця не може – важке, а додому забрати хочеться, раптом згодиться. Як бути? Думав він, думав, аж тут ведмедик іде. Почали разом думати – нічого не придумали. А що б ви їм порадили?

Діти пропонують свої варіанти, роблять висновок, що колесо треба котити.

– От котять ведмедик і зайчик-побігайчик колесо, бачать – ще одне лежить. Скільки коліс? *(Два).* Покотили вони свої колеса додому. Прикотили їх додому й думають, що ж з них можна зробити? Куди прилаштувати? *(Різні відповіді дітей).* Аж раптом біжить їжачок-хитрячок: «Допоможіть, будь ласка! У мене зламався візочок, коли я перевозив у свою хатинку яблука й сливки! Повідлітали колеса, і я не можу їх знайти. А ще багато роботи треба виконати, бо не всі фрукти переніс». Зайчик з ведмедиком зраділи, що можуть допомогти їжачку й прикріпили до його візочка колеса. *(Вихователь демонструє на фланелеграфі візочок, до якого прикріплює колеса).* Задоволений їжачок пішов працювати.

– Діти, у вас у коробочці лежать різні геометричні фігури. Роздивіться їх уважно, і ми пограємо в **гру «Я назву, а ти покажи».** Я називаю фігуру, ви піднімайте її вгору.

Гра триває 2–3 хвилини.

Вихователь пропонує дітям прокотити свої кружечки, шар.

– Чому вони котяться? *(Круглі – діти обводять пальцем по краю)*

– А тепер прокотіть по черзі квадрати й трикутники. Потім куб. *(Не котяться, бо заважають кути).*

Фізкультхвилинка:

Вихователь пропонує дітям стати в коло, узятися за руки.

– Яке велике коло у вас утворилося? А як зробити маленьке коло?

Усі разом виконують завдання.

– Діти, подивіться який у мене чудовий кошик! Перевіримо, що в ньому знаходиться.

Вихователь викладає на килим з кошика картинки із зображенням різних предметів: монети, колеса, тарілки, Сонця, картини в круглій рамі тощо. Діти вибирають окремо картинки на яких предмети схожі на круг, на квадрат, трикутник.

– Діти, покладіть перед собою круг. Домалюйте його так, щоб він на щось перетворився!

Вихователь здійснює індивідуальну роботу.

Вихователь аналізує дитячі роботи, демонструє найкращі.

Робота в зошиті «Навчаємося математики» **(**завдання 26 «На яку фігуру схожий?»**).**

Підсумок заняття.

З а н я т т я 20

Тема: «Чудові кульки»

Мета: закріпити знання дітей про площинні та об'ємні фігури, про їх величину; вправляти в лічбі в межах 5, у вмінні співвідносити кількість з цифрою (від 1 до 5); порівнювати предмети довкілля зі знайомими геометричними фігурами як сенсорними еталонами; продовжувати роботу над просторовими уявленнями дітей «праворуч–ліворуч». Розвивати здатність мислити, уяву, спостережливість. Виховувати посидючість, товариськість.

Матеріал: *демонстраційний* – куля й кілька жовтих кругів, що відрізняються за розміром (діаметр одного з кругів має дорівнювати діаметру кулі), дзеркало, Колобок; предмети різної форми, серед яких є кулеподібні; *роздавальний* – дощечка, пластилін; аркуш паперу й олівець; зошит «Навчаємося математики» (Завдання 27).

ХІД ЗАНЯТТЯ

Діти сидять за столами. У кожного шматочок м'якого пластиліну жовтого або білого кольору, дощечка.

Вихователь пропонує дітям пригадати казку «Колобок»:

– Про що ця казка? Чим закінчилася? Спечімо бабусі й дідусеві іншого колобка.

Вихователь допомагає дітям зробити з пластиліну кульки. Вихователь виліплює великого колобка.

– Які гарні колобки вийшли! Цікаво, а можуть вони котитися так само, як Колобок в казці? *(Діти показують).*

– На яку геометричну фігуру схожі наші колобки? *(На кулю).*

– Чим ваші кульки відрізняються від моєї? *(Вони різних розмірів: маленькі і велика).*

– Дуже собі сподобалася велика куля і вирішила на себе в дзеркало подивитися. *(Вихователь кладе кульку перед дзеркалом).*

– І ви подивіться, що вона там побачила? *(Жовтий кружечок).*

– Потім кулька пішла до фотографа і зробила фотографію. Знайдіть її серед фотографій інших колобків.

Діти вибирають із жовтих кружечків, розташованих на фланелеграфі, кружечки подібних розмірів їхніх кульок-колобків.

– Діти, зробіть фотографію своєї кульки – намалюйте її.

Діти малюють на чистому аркуші кульки.

– Знайдіть в нашій груповій кімнаті предмети схожі за формою на кулю.

Діти виконують завдання.

Діти підходять до столу, на якому лежать м'яч, яблуко, апельсин, намисто з великих круглих намистин, книга, склянка, кубик, предметні картинки.

– Діти, покажіть і назвіть предмети схожі на кулю. *(Діти виконують).*

– Скільки м'ячів? *(1).*

– Скільки фруктів? *(2).*

– Скільки намистинок? *(Багато).*

– Які ще предмети навколо нас мають форму кулі? Скільки їх? *(4).*

– Які предмети мають форму прямокутника? Скільки їх? *(5)* тощо.

– Всі об'ємні фігури покладіть на правий край столу, всі площинні – на лівий край. *(Діти виконують).*

– Покладіть поряд фігури однакові за кольором (розміром). *(Діти виконують).*

Потім дітям пропонується знайти предмети, схожі на прямокутник (трикутник).

Фізкультхвилинка

Діти стрибають, зображуючи м'ячі.

М'ячик скаче, м'ячик скаче.
В нього вдача не ледача.
М'яч не стане сумувати,
Коли можна пострибати.

За *Тетяною Росою*

Гра «Виконуй швидко»

Мета: вправляти дітей у формуванні просторових уявлень «праворуч–ліворуч».

Діти сідають на килим. Перед кожним із них кульки двох розмірів і різних кольорів (наприклад, синя і жовта).

– Візьміть велику синю кульку в праву руку.

– Скільки кожен узяв кульок? *(Одну).*

– Скільки ще треба взяти, щоб було дві? *(Ще одну).*

– Візьміть маленьку жовту кульку в ліву руку. Скільки в кожного кульок? *(Дві).*

– У якій руці велика кулька? Жовта кулька? Маленька кулька? Синя кулька? Яка кулька в правій руці? У лівій?

– Покладіть кульку, що в лівій руці, перед собою. Кульку, що в правій руці, візьміть у дві руки й передайте сусіду, який знаходиться праворуч від вас. Знову передавайте свої кульки. Передавайте їх доти, доки я не плесну в долоні. *(Дії тривають 1 хвилину).* Тепер передавайте кульки сусіду, який знаходиться ліворуч від вас. *(Передавання кульок ліворуч триває ще 1 хвилину).*

Передавання кульок повторюється по 3–4 рази в кожну сторону.

Робота в зошиті «Навчаємося математики» (Завдання 27 «Визнач фігуру»).

Підсумок заняття.

Погасій Т. Ю., ДНЗ «Веселка»,
с. Новомар'ївка Братського району
Миколаївської області

З а н я т т я 21

Тема: ***«Гра-подорож»***

Мета: закріплення знань геометричних фігур (круг, квадрат, прямокутник, трикутник), кольору (синій, жовтий, зелений, червоний, фіолетовий); порядкової лічби та цифр в межах 5; орієнтування в просторі (у груповій кімнаті, на листі паперу), розуміти слова: під, над, за, на, біля, поряд. Виховувати інтерес до знань, почуття товариськості. Розвивати мислення, увагу.

Матеріал: *демонстраційний* – намальований великий електровоз, великі різнокольорові геометричні фігури для позначення вагонів (2 круги, квадрат, прямокутник, трикутник), картки з цифрами від 1до 5; набір карток-квитків на поїзд з цифрами від 1 до 5; іграшки тварин; картки із зображенням ягід, фруктів і овочів; картинка лісу; зразок-візерунок для відтворення; *роздавальний* – смужка паперу з малюнком розташованих у ряд геометричних фігур з певною ознакою (всі зелені чи червоні, чи іншого кольору; всі високі чи маленькі; всі площинні, чи об'ємні); набір кубиків, конструктор «ЛЕГО»; зошит «Навчаємося математики» (Завдання 32).

ХІД ЗАНЯТТЯ

– Діти, сьогодні у нас буде цікаве заняття: ми вирушаємо в подорож!

Вихователь розподіляє дітей на групи, наприклад: 10 дітей – пасажири, 1 – машиніст, 1 – касир, 2 – контролери, а інші, діти-пасажири, чекають на зупинках, щоб сісти в поїзд замість тих, хто на цих зупинках буде виходити.

– Але для цього нам необхідно побудувати поїзд. Збудуємо його ми зі стільчиків. Поставимо по два стільчики один за одним – це вагончики. У кожному вагончику сидітиме по двоє пасажирів. Біля кожного вагончика поставимо великі кольорові геометричні фігури: біля першого – червоний круг, другого – зелений квадрат, третього – синій трикутник, четвертого –жовтий прямокутник, п'ятий – фіолетовий круг.

Попереду усіх стільчиків вихователь виставляє намальований великий електровоз. Після того, як поїзд побудовано, вихователь закріплює з дітьми знання геометричних фігур і кольорів:

– На якому місці вагон із синім трикутником, зеленим квадратом тощо?

– Який вагон на першому (третьому, п'ятому, другому, четвертому) місці?

Потім вихователь прикріплює до спинки стільчика (одного з двох) відповідну цифру:

– Ось тепер наші вагончики мають кожен свій номер!

– Пасажири, підходьте до каси й купуйте на поїзд квитки.

Десятеро дітей-пасажирів стають біля каси за квитками.

Отримавши квиток з номером вагону, кожна дитина займає своє місце. Діти-контролери перевіряють, чи правильно зайняли свої місця пасажири (номер у квитку має відповідати номером вагона). Попереду своє місце займає машиніст: за командою вихователя поїзд рушає: «Ту-ту-у-у-у-у!»

Діти зображують, як їде поїзд, імітують його звуки.

– Зупинка «Будинок іграшок».

Діти підходять до столу, на якому стоять іграшки тварин. Купити можна тільки ту іграшкову тварину, про яку дитина придумала загадку. Хто не зміг придумати загадку – залишається на зупинці, а наступна дитина купує квиток в потрібний вагон (у якому звільнилось місце) і поїзд рушає далі.

– Зупинка «Село Квітуче».

Всі діти виходять із поїзда. На підлозі (в саду і на городі) розташована потрібна для гри кількість карток із зображенням ягід, фруктів, овочів. Діти повинні зібрати таку кількість карток, яка відповідає цифрі, що написана на квитку

кожної дитини (вихователь заздалегідь підбирає потрібну кількість карток із зображенням ягід, фруктів, овочів).

Діти-контролери перевіряють, як пасажири виконали завдання. Діти-пасажири знову сідають на свої місця, забравши зібраний «урожай» із собою. А хто припустився помилки – залишається на зупинці. Діти, які чекали на зупинці, купують квитки на вільні місця й сідають у поїзд. Поїзд рухається далі. Раптом, за сигналом вихователя поїзд зупиняється: він зламався.

– Ремонт поїзда.

Потрібно відшукати пошкодження. Дітям роздають смужки паперу з малюнками розташованих в ряд геометричних фігур з певними ознаками (всі зелені, чи червоні, чи іншого кольору; всі високі, чи маленькі; всі площинні, чи об'ємні). В кожному ряді фігур є зайва, яку дитина повинна знайти.

Якщо дитина пояснює, яка фігура зайва, то вона – знайшла несправність поїзда та усунула її, і може продовжувати подорож. Якщо ж дитина не знайшла зайвої фігури на своїй картці, то залишається на цій зупинці, а на її місце сідає інша дитина, купивши собі потрібний квиток у касі. Діти-контролери перевіряють виконання завдання. Якщо контролер помилився, його місце займає інша дитина.

– Зупинка «Ліс».

Вихователь показує картинку лісу (рис. 3) й просить дітей розповісти про те, що вони бачать на цій картинці.

– Який гарний ліс! ІЩо росте праворуч від пенька? Хто сидить ліворуч від ялинки? Скільки пташок над деревом? Скільки грибів під березою?

Діти відповідають.

– Сьогодні дуже спекотно, тому хочеться покупатися. Треба зупинитись і пошукати річку.

– Зупинка «Річка».

Рис. 3

Із–за дерев виходить ведмедик і пояснює, що до річки йти треба спочатку прямо, до великої ялинки, біля неї повернути праворуч, а вже там і річка недалеко.

Біля річки дітей зустрічає жабеня й пропонує їм поплавати, позагорати. Діти біля річки граються камінчиками (кубиками або ЛЕГО).

– Завдання: необхідно викласти візерунок такий самий, як виклало жабеня. *(Вихователь показує зразок, діти виконують завдання).*

– Відпочили? Тепер всі до поїзда і поїдемо додому!

Всі сідають у поїзд, машиніст вмикає мотор – поїхали! Діти імітують звуки поїзда.

Робота в зошиті «Навчаємося математики» (завдання 32 «Знайди горщики»).

Підсумок заняття.

Герасименко Тетяна

З а н я т т я № 22

Тема: «В країні геометрії»

Мета: ознайомити дітей з геометричною фігурою циліндр; уточнити уявлення дітей про властивості геометричних фігур: прямокутника, квадрата, круга, трикутника; навчати використовувати фігуру як еталон, знаходячи схожі на неї предмети; закріпити поняття «великий–маленький». Розвивати мислення, спостережливість. Виховувати увагу, бажання пізнавати нове.

Матеріал: *демонстраційний* – набір геометричних фігур; мішечок з фігурами (циліндр, прямокутник, трикутник, квадрат, круг); картинки із зображенням предметів, схожих на круг, квадрат, трикутник, прямокутник, циліндр; *роздавальний* – набір геометричних фігур; дощечка, пластилін, серветки для рук; дерев'яний циліндр; зошит «Навчаємося математики» (завдання 29).

ХІД ЗАНЯТТЯ

– Діти, які геометричні фігури ви знаєте? *(Діти називають геометричні фігури, а вихователь їх демонструє на дошці, використовуючи фланелеграф).*

– Назвіть предмети, які схожі на круг (квадрат, трикутник, прямокутник).

Вихователь пропонує одній дитині знайти на столі картинки із зображенням предметів, схожих на круг, і показати всім дітям. Діти перевіряють правильність відповіді, за необхідності виправляють. Наступна дитина знаходить предмети, схожі на квадрат. Завдання повторюється з іншою фігурою.

– Діти, а ви знаєте, що трапилося сьогодні з нашими фігурами? Вони потрапили в біду. Наші геометричні фігури вирішили піти на прогулянку, вони гралися, гуляли, бігали один

за одним. Потім до них у гості прийшло Слоненятко, воно теж хотіло з ними пограти, але Слоненятко велике, а фігурки маленькі. Слоненятко не помітило маленького круга і квадрата, й ненавмисно на них наступило. Раптом у фігурок щось тріснуло, і вони стали зовсім іншими, не схожими на круг і квадрат: квадрат витягнувся, а круг причепився до його сторони. Фігурки спочатку засмутилися, але потім їх привели до ладу, причепурили, з двох фігурок зробили одну й придумали іншу назву: циліндр. Ось як він виглядає. (*Вихователь демонструє циліндр).*

– На що він схожий? *(На олівець, на стовбчик).*

– Подивіться, де знаходиться в циліндра круг: з двох кінців. *(Вихователь долонею проводить по кругам).* Їх два *(показує).* Циліндр стоїть міцно, не падає. Якщо циліндр покласти, то він може котитися, але лише в двох напрямках: вперед–назад. *(Вихователь демонструє, як котиться циліндр).*

– А тепер покладіть перед собою дощечки, розімніть в руках пластилін, зробіть із нього кульку, потім рухами долоньок «вперед–назад» розкочуйте пластилін так, щоб у вас вийшов циліндр.

Роботу дітей вихователь перевіряє, здійснює індивідуальний підхід. Після завершення роботи пропонує витерти долоньки серветкою.

– У ваші коробочки, що на столах, я поклала невеличкі циліндри, візьміть кожен свій циліндр у ліву руку, ось так. *(Вихователь показує).* Долонею правої руки проведіть по одній основі циліндра, потім по іншій, ось так. *(Вихователь показує, діти повторюють рухи руки).* А тепер обведіть долонею бокову сторону циліндра, ось так, і прокотіть його по столу вперед–назад. Молодці!

Фізкультхвилинка

Руки в боки, потім вгору –
На носочки піднялись.
Підніми голівку вгору –
Й на долоньки подивись.
Присідати ми почнемо,
Добре ноги розімнемо.

Раз – присіли, руки прямо.
Встали – знову все так само.
Повертаємося вправно,
Все виконуємо гарно.
Вліво–вправо повернулись
І сусіду усміхнулись.

Гра «Чарівна торбинка»

Мета: навчати розпізнавати геометричні фігури на дотик.

– Діти, у мене є чарівна торбинка, там лежать геометричні фігури: круги, трикутники, прямокутники і циліндри. Кожен з вас повинен буде дістати ту фігуру, яку я попрошу, але знайти її в торбинці необхідно на дотик, не дивлячись. *(Вихователь підносить торбинку до кожної дитини, просить знайти та показати певну фігуру. Дитина шукає фігуру на дотик).*

Гра-завдання

Мета: навчати визначати і розрізняти геометричні фігури, розташовані в нескладних малюнках.

Кожна дитина отримує аркуш паперу з нескладним візерунком, в якому сховані геометричні фігури. Завдання:

1. Знайти на зображенні, де «сховалися» циліндри і прямокутники. Розфарбувати їх.

2. Домалювати геометричні фігури: круг, квадрат, прямокутник, трикутник, створивши новий візерунок.

Під час роботи дітей вихователь здійснює індивідуальну роботу.

Робота в зошиті «Навчаємося математики» (завдання 29 «Знайди зайве»).

Підсумок заняття.

Шаповалова З., ДНЗ № 5, м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область

Заняття 23

Тема: ***«Повернення Колобка додому»***

Мета: закріпити знання про геометричні фігури (прямокутник, трикутник, круг, куб, кулю, циліндр) та вміння складати з них різноманітні форми, створюючи образ; розрізняти фігури за описом. Розвивати сенсорні сприйняття, пам'ять, мислення, уяву, увагу, дрібну моторику. Виховувати уважність, кмітливість, бажання більше знати.

Матеріал: *демонстраційний* – іграшкові Колобок, Лисичка; малюнок з кругами; мішечок з об'ємними та площинними геометричними фігурами; *роздавальний* – кольорові дерев'яні цеглинки (брусочки); набори кольорових геометричних фігур до дидактичної гри «Садимо квіти»; картки з контуром прямокутника, трикутника, круга; кольорові олівці; кружечки жовтого кольору; аркуші з намальованими крапочками.

ХІД ЗАНЯТТЯ

Вихователь:

Сідайте зручно всі, будь-ласка,
Розпочинаємо, друзі, казку,
Можливо трішечки незвичну,
Бо казка в нас математична!

(У групі з'являється Колобок)

Колобок:

Я Колобок, Колобок,
По засіку метений,
Із борошна печений.
Я від баби утік,
Я від діда утік,
Я від зайця утік,
Від ведмедя утік
І від вовка утік,
Й від лисиці утік...
Але трішки я втомився
І, здається, заблудився,
Можна з вами, любі діти,
Тут мені перепочити?
Як тепер мені, малята,
Повернутися до хати?
Там чекають дід та бабуся,
Як додому повернуся?

Вихователь:

Через ліс веде стежина
До бабусі, до хатини.
Довгий шлях тебе чекає.
Перешкоди не лякають?

Колобок: Ні! Я сподіваюся, що діти мені допоможуть.

Вихователь: А перша перешкода на шляху – річка. Як нам через річку перейти?

Діти: Потрібно збудувати місток.

Дидактична гра «Збудуємо міст»

Мета: навчати дітей користуватись великим будівельним матеріалом; збуджувати інтерес до заняття.

Діти будують міст з кольорових дерев'яних цеглинок (брусків).

Вихователь:

Все складається чудово:
Вже й місток у нас готовий.

Діти переходять через місток, переводять Колобка і потрапляють до казкового лісу.

Вихователь: Ми потрапили до казкового лісу на галявину загадок. Це незвичайні загадки, а пальчикові. Я загадаю вам загадку, а ви пальчиками покажете відгадку:

Я без сторін і без кутів,
Як звуся, відгадай.
І на малюнках дітлахів
У сонечку впізнай.

(Круг)

* * *

Маю я три сторони
І три кути.
Чи мене назвати
Зможеш ти?

(Трикутник)

* * *

В мене ось такі кути,
Вони схожі, як брати.
І чотири сторони
Однієї довжини.
Отже, треба нам, малята,
Усе знати про ... *(квадрата).*

* * *

Олівці Петрусь узяв,
Швидко щось намалював.
Хоч крути, а хоч верти,
Має тільки три кути.

(Трикутник)

Вихователь: Молодці, діти. А ви помітили, що на цій галявині зовсім немає квітів. Давайте разом з вами прикрасимо галявину, зробимо її квітучою.

Дидактична гра: «Садимо квіти»

Мета: розвивати в дітей творче мислення, уяву.

Діти з різнокольорових площинних геометричних фігур викладають на «галявині» квіти.

– Діти, дорога ще далека. Нумо сядемо і відпочинемо. А щоб ви не нудьгували, пропоную вам помалювати.

На дошці розташовані аркуші паперу з малюнками, створеними з відомих дітям геометричних фігур.

– Подивіться, як круг може перетворитися на різні предмети (рис. 4):

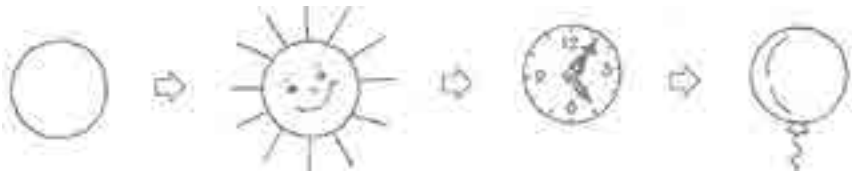

Рис. 4

– А тепер спробуйте самі перетворити на знайомі вам речі прямокутник, трикутник, круг.

Діти виконують завдання за столами. Вихователь здійснює індивідуальну роботу.

Фізкультхвилинка

Раз, два – всі присіли,
Потім вгору полетіли.
Три, чотири – нахилились,
Із струмочка гарно вмились.
Посміхнулись! Всі веселі!
От чудово! А тепер в дорогу знову!

Діти йдуть далі.

Вихователь: Погляньте, діти, хтось загубив мішечок. Цікаво, що в ньому.

Дидактична гра «Чарівний мішечок»

Мета: розвивати сенсорні сприйняття (тактильні аналізатори).

Діти по черзі на дотик визначають об'ємні й площинні геометричні фігури, що лежать у мішечку і називають їх.

– Молодці, діти, це завдання ви добре виконали, Колобок задоволений і ми можемо рухатися далі.

Ідуть далі, а назустріч їм Лисичка.

Лисичка (до Колобка): Ось ти де. Від мене не сховаєшся. Я тебе зараз з'їм.

Вихователь: Лисичка хоче з'їсти Колобка. Необхідно швидко йти йому на допомогу. У кожного з вас є кружечки жовтого кольору – Колобочки. Скільки їх? Що ви можете сказати про них? Так, вони однакові. Але треба зробити так, щоб вони відрізнялись один від одного, тоді Лисичка заплутається.

– Їх можна розмалювати! *(Діти виконують).*

Вихователь: Образилась Лисичка і не хоче нас далі пропускати. Вона пропонує виконати нове завдання – з'єднати крапочки.

Лисичка роздає дітям аркуші з намальованими крапочками. Дітям необхідно з'єднати крапочки і назвати геометричну фігуру, яка вийшла у кожного.

Вихователь: Лисичка знову не хоче пропускати нас. Загадайте їй загадку. Якщо вона її відгадає, то відпустить нас і Колобка.

Діти:

В лісі модниця гуляє,
На всі боки поглядає.
На ній шуба дорога,
Вся горить, як золота.
Хвіст пухнастий та м'який,
Як же зветься звір такий?

Лисичка: Це що, про мене така гарна загадка?

Діти: Так!

Лисичка: Добре, йдіть уже швидше, доки я не передумала.

Вихователь: Ось бачите, малята, задобрили ми Лисичку, і вона пропустила нас. А ось вже і хатинка Колобка. До побачення, Колобок, будь обережним, і більше не тікай від дідуся та бабусі. А нам вже час повертатися до дитячого садка.

Колобок:

Дуже дякую вам, друзі,
Що мені допомагали.
Ви свої знання і вміння
Всі чудово показали.
Вийшла подорож цікава,
До побачення, малята!

Підсумок заняття.

Погасій Т. Ю., ДНЗ «Веселка»,
с. Новомар'ївка Братського району
Миколаївської області

З а н я т т я № 24

Тема: «Прийшла весна»

Мета: формувати в дітей навички кількісної лічби; закріпити вміння розрізняти основні кольори та їхні відтінки (жовтий, оранжевий, синій, блакитний, зелений, червоний, рожевий, фіолетовий); продовжувати формувати уявлення про геометричні фігури (круг, трикутник, прямокутник, квадрат). Розвивати мислення, пам'ять, інтерес до заняття. Виховувати почуття товариськості, бажання вивчати математику.

Матеріал: *демонстраційний* – паперові квіти з пелюстками, схожими на геометричні фігури та позначені цифрами; музичний центр, диск із легкою музикою; іграшка їжачка; набір ведмедиків у штанцях різного

кольору; *роздавальний* – картка-схема з геометричними фігурами, цифри від 1 до 5; зошит «Навчаємося математики» (Завдання 30).

ХІД ЗАНЯТТЯ

– Добрий ранок, мої любі! Сьогодні у нас незвичний гість, він тільки- тільки прокинувся, і зразу прийшов до нас. Відгадайте, хто це.

Гостроносий і малий,
Сірий, тихий і незлий,
Вдень ховається. Вночі
Йде шукать собі харчі.
Весь із тонких голочок.
Як він зветься?.. *(їжачок)*

– Правильно!

Заходить їжачок, вітається з дітьми, а потім розповідає, що хоче навчитись лічити, щоб знати, скільки треба запасів на зиму готувати.

Дидактична гра «Продовж лічбу»

Мета: закріплення в дітей навичок порядкової лічби.

На фланелеграфі вихователь розташовує однакових ведмедиків у штанцях різного кольору.

- Діти, котрий ведмедик у червоних штанцях? Котрий у синіх штанцях?

Потім діти по черзі рахують ведмедиків за допомогою порядкової лічби. Їжачок бере активну участь у грі разом із дітьми: відповідає, помиляється, а діти його виправляють.

Звучить приємна легка музика.

Вихователь:

Задзвеніли на галявині
Перші квіточки яскраві:
«Дін-дон, дін-дон!»
Проминув зимовий сон.

– Чому у віршику говориться, що проминув зимовий сон? *(Закінчилася зима).*

– А яка настала пора року? *(Весна).*

– Які ознаки весни ми вже бачимо? Назвіть по три ознаки.

Одна дитина називає, а їжачок та всі інші діти лічать: стало тепліше, світить і гріє сонечко, з'явилися весняні квіти.

Вихователь: Молодці!

Подивися у віконце,
Там побачиш ясне сонце,
Наше сонце не просте,
Наше сонце чарівне.
Промінці воно пускає,
До галявин закликає.

– Діти, ми з вами потрапили на квіткову галявину. Ці квіти не зовсім звичні, то ж давайте розглянемо їх.

Дидактична гра «Відгадай колір та форму»

Мета: формувати вміння розрізняти колір, форму.

Діти розглядають квіти, визначають, якого вони кольору та якої форми у них пелюстки, серединка (на яку геометричну фігуру схожі), називають цифри на пелюстках. Раптом

бачать, на одній квітці пелюстки ростуть «неправильно», а всі цифри на ній переплутані, розташовані не по порядку. Діти по черзі виправляють помилку. Їжачок задоволено схвалює дітей.

Робота в зошиті «Навчаємося математики» (завдання 30 «Допоможи лисичці-сестричці»).

Фізкультхвилинка

А тепер прийшла пора
Трохи відпочити.
Я вас хочу на зарядку,
Друзі, запросити.
Руки – вгору, руки – вниз
І легесенько прогнись.
Покрутились, повертілись,
На хвилинку зупинились.
Пострибали, пострибали,
Раз – присіли,
Другий – встали,
Всі тихенько посідали
Знову вчитись ми почали.

Поки діти відпочивали, їжачок заховав деякі пелюстки. Вихователь пропонує дітям пригадати, які ж пелюстки зникли і попросити їжачка повернути зниклі пелюстки. Їжачок повертає лише тоді пелюстки, якщо діти правильно назвуть зниклі.

Дидактична гра «Розмалюй фігури»

Мета: навчати виконувати завдання за заданим алгоритмом: розфарбувати трикутники синім олівцем, квадрати – червоним, круг – зеленим, прямокутник – жовтим (можна дати завдання варіантами або окремо для дівчаток і хлопчиків).

Робота виконується за столами з картками-схемами (у кожній картці-схемі 3 смужки: на першій смужці – трикутник, квадрат, круг, трикутник, прямокутник; на другій – квадрат, прямокутник, трикутник, круг, квадрат; на третій – круг, квадрат, трикутник, круг, прямокутник).

– Молодці, діти! Які у вас гарні геометричні фігури! А тепер в кінці першої смужки позначте цифрою кількість на ній фігур; в кінці другої – позначте цифрою кількість квадратів; в кінці третьої смужки – кількість зелених фігур.

Діти виконують завдання; здійснюється індивідуальна робота вихователя.

Підсумок заняття: вихователь і їжачок називають самих активних дітей і тих, кому ще трохи треба попрацювати. Їжачок, задоволений роботою дітей і тим, що навчився сам рахувати, прощається з ними і питає, що ж все-таки найбільше дітям запам'яталось та сподобалось на занятті?

Відповіді дітей. Травіна О.В.,
ДНЗ № 65, м. Миколаїв

РОЗВИТОК ПРОСТОРОВИХ УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ П'ЯТОГО РОКУ ЖИТТЯ

З а н я т т я № 25

Тема: ***«Знайдімо фігурам місце»***

Мета: формувати просторові поняття «усередині–ззовні»; закріплювати вміння співвідносити цифри з кількістю предметів; продовжувати формувати вміння впорядковувати ряд величин в порядку убування. Розвивати вміння лічити за допомогою тактильно-рухових аналізаторів.

Матеріал: *демонстраційний* – картки для формування понять «усередині–зовні»; коробка з цифрами від 1 до 5; *роздавальний* – картки із зображенням 1–5 предметів, 5 квадратів різних розмірів, картонки, на які нашито від 1 до 5 ґудзиків.

ХІД ЗАНЯТТЯ

Гра «П'ятий зайвий»

Мета: формувати просторові поняття «усередині–ззовні».

Вихователь виставляє на фланелеграфі 5 карток. На чотирьох картках намальовані клітки, в яких сидить по одній пташці, а одна клітка порожня, пташка сидить на ній. Діти повинні знайти зайвий малюнок і пояснити свій вибір.

– Хто знаходиться усередині клітки, а хто – ззовні? Покажіть пташку, яка знаходиться ззовні (всередині) клітки.

Гра «Наведемо порядок»

Мета: закріплювати вміння дітей співвідносити цифри з визначеною кількістю предметів.

Діти сидять за столами. У кожного по кілька карток із зображенням 1, 2, 3, 4, 5 предметів (наприклад: 1 кавун, 2 полуничкі, 3 ложки, 4 кухлики, 5 метеликів). Поряд на іншому столі розміщено коробки, на кришках яких написані цифри від 1 до 5.

– Діти, картки повинні лежати всередині коробок, але вони розсипалися. Допоможіть навести порядок – розкладіть картки в коробки так, щоб кількість зображених предметів на картці була така, яку позначає цифра на коробці.

Діти по черзі підходять до коробок і розкладають картки. Інші діти стежать за виконанням завдання.

– Молодці. А тепер перевіримо – чи не потрапила в якусь із коробок зайва картка. *(В одну коробку заздалегідь була покладена картка з невідповідною цифрі кількістю предметів).* З кожної коробки будемо викладати картки й перевірити, чи на всіх картках намальовано стільки предметів, скільки зазначено на кришці коробки.

Вихователь викликає по черзі дітей до столу. Діти виконують завдання, а інші контролюють його виконання.

Фізкультхвилинка

У вихователь показує картку з зображенням цифри. Діти роблять будь-який рух (нахиляються, підстрибують, присідають тощо) стільки разів скільки позначає число на картці.

Гра «Знайди своє місце»

Мета: формувати вміння впорядковувати сукупності предметів.

Діти сидять за столами. У кожного по 4 квадрати різних розмірів. Вихователь просить розкласти квадрати від найбільшого до найменшого, щоб їх легко було зібрати в конверти. Коли завдання виконане, діти отримують п'ятий квадрат, який потрібно покласти на відповідне місце в ряду.

Гра «Полічи наосліп»

Мета: вміння рахувати за допомогою тактильно-рухових аналізаторів.

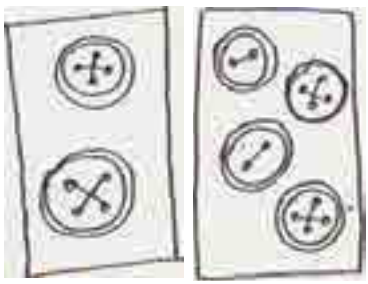

Рис. 5

Вихователь розташовує дітей по колу на килимі в ігровому куточку. Йдучи по колу, вихователь підносить до кожної дитини кошик з картками (рис. 5), на які нашиті ґудзики (картки вкладено в тканинні чохли). Діти повинні на дотик полічити кількість нашитих ґудзиків на картці. Потім під звуки брязкальця діти передають по колу свої картки сусіду праворуч до тих пір, поки не зупиняться брязкальця. Знову лічать ґудзики. Гра повторюється 4 рази. Вихователь змінює напрям передачі карток по колу:

– Передавайте картку праворуч (ліворуч).

Завдання можна ускладнити: дитина визначає кількість ґудзиків на картці, кладе її в кошик і плеще в долоні стільки разів, скільки ґудзиків вона полічила. Діти називають кількість ґудзиків. Відповідь дітей перевіряється за допомогою зорового аналізатора, знявши попередньо чохол з картки.

Підсумок заняття.

З а н я т т я 26

Тема: ***«Попереду–позаду»***

Мета: продовжувати формувати вміння дітей орієнтуватися в просторі, позначаючи місцезнаходження предметів та речей словами «попереду–позаду»; закріплювати лічбу в межах 5, вміння співвідносити цифри від 1 до 5 із кількістю предметів; класифікувати фігури за ознаками. Розвивати розумові операції, увагу, мовлення, творчі здібності.

Матеріал: *демонстраційний* – елементи костюмів до казки «Ріпка», 2 картинки для формування просторових уявлень, цифри 1–5, набір геометричних фігур; *роздавальний* – картки з цифрами від 1 до 5, набір геометричних фігур (круг, квадрат, трикутник, чотирикутник).

ХІД ЗАНЯТТЯ

Діти сидять на килимі. Вихователь читає казку «Ріпка». Під час читання діти, які зображують Діда, Бабку, Внучку, Жучку, Кішку і Мишку, стають один за одним. (Театралізацію можна замінити використанням іграшок або картинок, вирізаних із картону).

– Хто попереду? Хто позаду? Хто стоїть за Бабою? Хто перед Кішкою?

Вихователь викликає по 3 дитини, і пропонує завдання з використанням термінів «попереду–позаду»:

– Станьте так, щоб Оля була позаду Тетянки, але перед Сашком, а тепер так, щоб Катруся була попереду Ірі, а Іра – попереду Мишка.

Гра «Що змінилося?»

Мета: розвивати увагу, мовлення, закріплювати просторові поняття.

Вихователь показує дітям картину – будиночок, де живуть герої казки та ставить запитання:

– Яка пора року зображена на картинці? Чому ви так вважаєте?

– Що знаходиться ліворуч від будиночка? Праворуч? Над ним? Перед ним? За ним?

– Хто знаходиться усередині будиночка? Ззовні?

– Хто з героїв казки «Ріпка» не намальований на картинці? Хто зайвий?

У процесі бесіди варто спонукати дітей до повної відповіді: «Ліворуч від будиночка гойдалка. За будиночком – дерево. Праворуч – автомобіль».

Потім виставляється друга картинка. Діти повинні пояснити, чим ця картинка відрізняється від першої:

– Порою року.

– Гойдалка була ліворуч від будиночка, а тепер праворуч.

– На першій картинці є автомобіль, а на другій – не має. За будиночком не має дерева, а тепер перед будиночком сніговик і ялинка.

Фізкультхвилинка

Гра «Замри»

Мета: навчати виконувати дії за сигналом, орієнтуватися в просторі відносно себе.

Діти під музику вільно рухаються по груповій кімнаті. За сигналом (музику вимкнули) вони зупиняються – «завмирають». Вихователь запитує по черзі дітей, хто знаходиться від них праворуч (ліворуч). (Праворуч від мене... , ліворуч...) Потім діти, не сходячи з місця, повертаються і знову відповідають на ті ж запитання.

Гра «Геометричне лото»

Мета: розвивати розумові операції, мовлення, розпізнавання геометричних фігур за формою; закріплення навичок лічби й уміння співвідносити цифри з кількістю; уміти розрізняти фігури за кольором.

Рис. 6

Діти сидять за столами. У кожного набір геометричних фігур (рис. 6). Фігури різного кольору, розміру – великі і маленькі.

– Пішла одного разу внучка на річку і знайшла на бережку гарні камінчики, ось такі *(показує дітям)*. Подобаються вони вам? Покажіть великий червоний квадрат, маленький червоний круг, великий зелений трикутник. *(Діти знаходять потрібну фігуру і показують її).*

– Полічіть, скільки трикутників? *(1)*. Скільки квадратів? *(2)*. Скільки кружечків? *(2)*. Скільки червоних фігур? *(3)*. Скільки великих? *(4)*. Скільки усього фігур? *(5)*.

Діти відбирають потрібні фігури, перелічують і називають їх кількість. Потім одна дитина знаходить в наборі цифр відповідну і виставляє на фланелеграфі, позначивши нею кількість фігур.

– Візьміть будь-які дві фігури і розкажіть, що в них спільного, а що відмінного. Наприклад, червоний кружечок і зелений трикутник – однакового розміру, але відрізняються за кольором і формою.

– Знайдіть 2 фігури, що відрізняються тільки за однією ознакою, наприклад, кольором (розміром формою).

Гра «На що схожа цифра?»

Мета: закріплювати в дітей знання цифр, розвивати фантазію, уяву, творчі здібності.

Вихователь показує дітям цифри, написані на аркушах, і запитує, на що вони схожі. Діти згадують вірші про цифри від 1 до 5.

Вихователь роздає дітям по одному аркушу паперу з будь-якою цифрою і просить їх створити свій образ цієї цифри – домалювати картинку. Після виконання завдання малюнки дітей аналізуються.

Підсумок заняття.

З а н я т т я 27

Тема: ***«Ми – кмітливі малюки»***

Мета: закріпити лічбу в межах 5, навички орієнтування у просторі, розуміти поняття «близько–далеко»; визначати напрямок під час руху, місцезнаходження предметів; продовжувати розрізняти кольори (білий, синій, жовтий, зелений). Розвивати увагу, мислення, пам'ять. Виховувати інтерес до математики, витримку.

Матеріал: *демонстраційний* – фланелеграф, набір предметних картинок; *роздавальний* – конверти з набором картинок з будь-якої теми (наприклад, фрукти: яблуко, груша, слива; овочі: цибуля, помідора, огірок), картки для вправи «Якої фігури не вистачає?»; набір геометричних фігур; зошит «Навчаємося математики» (Завдання 33).

ХІД ЗАНЯТТЯ

Психогімнастика

Гра «Вгадай, кого загадали»

Мета: навчати знаходити місце розташування предметів відносно себе.

Матеріал: 3 іграшки великого розміру, наприклад: лялька, ведмідь, заєць.

Дитина розташовується на килимі, а навколо неї розміщуються іграшки.

– Вгадай, яку іграшку я загадала: вона розташована праворуч від тебе (перед тобою, за тобою).

Потім вихователь пропонує дитині помінятися ролями: дитина, загадує і говорить, де розташована іграшка, а вихователь її знаходить.

Гра повторюється кілька разів з різними дітьми.

Фізкультхвилинка

Вихователь розповідає дітям про різних тварин та пропонує їм показати, як ці тварини рухаються.

– Гусениця поводиться обережно. Вона пересувається по землі, гілкам, листочкам повільно й одразу завмирає, якщо лякається. *(Демонструє рухи гусениці, а діти повторюють їх).*

– Кішка – дуже рухлива тварина. Вона вміє стрибати, лазити по деревам, грати з м'ячем, клубком ниток. Вона ступає зовсім безшумно, начебто крадеться. Коли кішка бачить мишку, вона завмирає. *(Діти повторюють рухи вихователя, імітуючи кішку)*

– Птах уміє літати, ходити або стрибати по землі. Помітивши небезпеку під час польоту, він швидко змінює напрямок, завмерши на секунду. *(Імітація рухів птаха).*

Усі рухи тварин діти імітують під музику. Коли музика затихає, діти завмирають і не рухаються до наступного сигналу.

Гра «Що змінилося?»

Мета: розвивати в дітей зорову увагу; узагальнювати предмети, називаючи їх одним словом.

Вихователь пропонує дітям підійти до фланелеграфа, на якому прикріплені п'ять картинок:

- Розгляньте малюнки. Назвіть зображені предмети одним словом.

Вихователь пропонує дітям заплющити очі та прибирає одну картинку. Діти, розплющивши очі, мають помітити і сказати, чого не стало. Завдання можна ускладнити, не прибираючи, а додаючи картинку із зображенням предмета з іншої групи картинок.

Вправи на орієнтування в просторі

1. Діти запам'ятовують, що знаходиться перед та за ними, потім заплющують очі й називають ці предмети. Таку саму вправу можна виконати, використовуючи слова «ліворуч–праворуч», «унизу–угорі».

2. На фланелеграфі чотири смужки: велика – біла та три маленькі синього, жовтого й зеленого кольорів. Дітям пропонується викласти смужки в такому порядку: спочатку білу, ліворуч від неї – синю, праворуч від білої – жовту, праворуч від жовтої – зелену. Вправу можна виконати декілька разів, щоразу змінюючи розташування смужок.

Робота в зошиті «Навчаємося математики» (завдання 33 «Допоможи Колобку»).

Вправа «Якої фігури не вистачає?»

Кожна дитина на своєму столі має 2 картки, на яких зображенні в трьох рядах геометричні фігури: перший ряд повний, другий і третій мають пропуски. Вихователь пропонує розглянути першу картку.

- Назвіть фігури в першому ряду. Скільки їх? Які фігури в другому ряду? Яку фігуру необхідно додати? Які фігури в третьому ряду? Якої фігури бракує? Покладіть на порожнє місце потрібну фігуру.

Завдання на другій картці діти виконують самостійно. Варто лише звернути їхню увагу на те, за якою ознакою відрізняються фігури.

Підсумок заняття

–Що вам найбільше сподобалося виконувати на занятті? Які завдання були для вас легкими? Важкими?

–Розкажіть, які предмети в нашій груповій кімнаті розташовані над шафою, під столом, біля шафи з іграшками, на підвіконні?

Смєлова Г.

Заняття 28

Тема: ***«Ліворуч, праворуч, посередині»***

Мета: формувати в дітей просторові й часові уявлення; закріплювати вміння лічити, знати цифри від 1 від 4, розрізняти геометричні фігури; знаходити ознаки подібності й відмінності. Розвивати увагу, пам'ять, вміння здійснювати розумові операції.

Матеріал: *демонстраційний* – зображення берези з жовтими листочками, птаха, хмари, гриба, зайця, ведмедя, будиночка, сонця, кілька груп однакових іграшок по 1–4 штуки в кожній, цифри від 1 до 4, картки для гри «Четвертин зайвий»; *роздавальний* – трикутники, квадрати, круги різного кольору; зошит «Навчаємося математики» (Завдання 34).

ХІД ЗАНЯТТЯ

Вихователь запитує дітей, яка зараз пора року, спонукаючи їх до розповіді про прикмети зими. Потім ставить у центрі фланелеграфу зображення берези з жовтим листям, у куток – інші зображення.

– Як ви думаєте, про яку пору року ми будемо говорити? Чому ви так думаєте? Які прикмети осені? *(Діти відповідають).*

– Як ви думаєте, що можна розташовувати над деревом?

Дитина викладає на фланелеграфі сонце, пташку, хмаринку.

– Що вам ця хмаринка нагадує?

– *А що може бути під деревом?*

Інша дитина викладає гриб і зайця.

– З якого боку від дерева знаходиться гриб, заєць?

Праворуч, ліворуч.

– Підніміть праву (ліву) руку вгору.

– Розмістіть праворуч від дерева їжачка, а ліворуч – ведмежатко.

– Поставте ліворуч від дерева будиночок, а праворуч – ялинку.

– Назвіть предмети, розташовані праворуч від гриба, ліворуч від їжачка.

Діти працюють із моделями геометричних фігур, викладаючи їх на столі.

– Знайдіть і покладіть перед собою синій трикутник. Праворуч від нього покладіть червоний круг, а ліворуч – жовтий квадрат.

– Покладіть у ряд 3 фігури і розкажіть, яка з них розташована ліворуч, яка праворуч, а яка посередині.

Робота в зошиті «Навчаємося математики» (завдання 34 «Кмітливий Зайчик»).

Фізкультхвилинка.

Гра «Грибники»

Мета: закріплювати навички лічби в межах 4.

Ми по лісу йшли, йшли,
Підберезник ми знайшли.
Раз грибок і два грибок
Покладемо в козубок.

– Скільки підберезників знайшли? Які ще їстівні гриби ви знаєте?

Гра повторюється з іншим грибом. Діти лічать до 3 або 4. Запитання ті самі.

Також вихователь може виставити іграшки, діти лічать і вибирають потрібно цифру. Або навпаки, біля цифри діти розташовують потрібну кількість іграшок.

Підсумок заняття.

Погасій Т. Ю., вихователь ДНЗ «Веселка»,
с. Новомар'ївка Братського району
Миколаївської області

Заняття 29

Тема: «*У пошуках скарбів*»

Мета: формувати просторові уявлення дошкільнят; розвивати вміння орієнтуватися на місцевості, на аркуші паперу, оперувати поняттями «зверху», «знизу», «посередині», «ліворуч», «праворуч», «біля», «між», «під», «над». Розвивати пам'ять, мислення, уяву, увагу, окомір, дрібну моторику рук. Виховувати уважність, кмітливість, бажання більше знати.

Матеріал: *демонстраційний* – малюнки із зображенням транспортних засобів; килим; іграшкові герої: Заєць, Мишка, Їжачок, Фея; лист; кошик з морквою; мапа скарбів; скриня; шоколадні монети; *роздавальний* – лічильні палички; аркуші, на якому зображено галявину; картинки: дерево, зайчик, їжачок, сонечко, блакитна та синя хмаринки, квіточки, пташки, пеньок; зошит «Навчаємося математики» (Завдання 31).

ХІД ЗАНЯТТЯ

– Діти, ви любите подорожі? *(Так).* Хочете вирушити в подорож за скарбами*? (Так, хочемо!).*

– Ми з вами вирушимо в Лісову країну. Але як ми туди дістанемося? Яким транспортом можна поїхати? *(Потягом, літаком).*

– Я покажу вам малюнки і ви дізнаєтеся, чим іще можна дістатися до Лісового царства.

Вихователь показує зображення транспортних засобів, діти по черзі називають, чим можна подорожувати (автомобілем, кіньми, повітряною кулею, пішки).

– Можна доїхати кожним з цих видів транспорту, але оскільки ми в казці, пропоную полетіти на чарівному килимі-літаку.

Потрібно промовити чарівні слова:

Шим шалябим,
Ашалай бахалай,
Ушки мушки,
Ашки машашки,
Раз, два, три!
Чарівний килиме-літаку, лети!

Діти беруться однією рукою за килим, другу піднімають угору, роблять рухи вгору – вниз, імітуючи політ біжать на носочках на галявинку (килим в ігровому куточку).

– Діти, як ми шукатимемо скарби, адже ми не знаємо, де вони! *(Діти пропонують свої варіанти пошуку).*

– А в мене є мапа, на якій позначено місце розташування скарбів. За допомогою неї ми й шукатимемо!

Показує її дітям, вивішує на дошку.

Вихователь: Ми з вами опинилися на галявині. Як же тут гарно!

Раптом на галявину вистрибує Зайчик.

Зайчик: Добридень, діти!

Діти *(хором)*: Здрастуй, зайчику!

Зайчик: Як добре, що я вас зустрів! Я знайшов листа, в якому написано, де схований кошик з морквою. Але я не можу його знайти, зовсім заплутався. Допоможете мені?

Вихователь: Ну що, діти, допоможемо зайчикові?

Діти. Так!

Вихователь *(читає листа):* Ступити 5 кроків уперед, 3 кроки – ліворуч, 4 кроки – уперед, пройти між пеньками, перестрибнути через струмок, повернути праворуч, ступити 4 кроки, обійти навколо дерева, подивитися під кущем. А ось і морква!

Зайчик: Ура! Дякую вам.

Дитина *(до зайчика)*: Зайчику, ми шукаємо скарби. Ти не знаєш, де вони?

Зайчик: Не знаю, запитайте в Мишки, вона все знає.

З-під кущика вибігає на галявину Мишка і промовляє:

Я Мишка-поскребушка,
У мене гостре вушко.
Що захочете ви знати,
В мене можете спитати.
Все скажу охоче вам,
Лиш повторите слова:
«Миші, миші,
Йдіть тихіше!
Як побачите шпаринку,
Зразу шусть у неї стрімко!»

Зайчик: Мишко, ми шукаємо скарби, не підкажеш, де їх сховано?

Мишка: Підкажу, але спочатку пограйте зі мною, а то мені нудно!

Дидактична гра «Повторюй за мною»

Діти стають у коло. Мишка показує рухи, діти повторюють за нею.

Мишка: Дякую, дітки, що пограли зі мною, розвеселили мене! Ідіть стежинкою прямо, там зустрінете Лісову фею, вона вам підкаже, що робити далі.

Вихователь: Діти, а може, запросимо мишку до нашої компанії?

Зайчик: Ходімо з нами, буде веселіше!

Мишка: Із задоволенням!

Фізкультхвилинка

Трава низенька-низенька,
Дерева високі- високі
Вітер дерево колише, гойдає
То праворуч, то ліворуч хитає,
То вперед, то назад,
То вниз пригинає.
Птахи летять-відлітають,
А діти ідуть шукати скарби далі.

Вихователь: Подивіться на мапу скарбів: чи правильно ми йдемо?

Мапа розміщена на дошці. Зображення героїв казки на мапі закриті аркушами паперу. Вихователь відкриває перший аркуш, на якому зображено зайця.

Вихователь: Зайчика в лісі зустріли?

Діти *(хором):* Зустріли!

Вихователь: (відкриває наступний малюнок). А Мишку бачили?

Діти: Бачили!

Вихователь: Отже, ми правильно йдемо, то ходімо далі!

З'являється Їжачок.

Вихователь: Рушаймо далі. Ой, хтось іде! Відгадайте загадку.

Шубку він колючу має.
В ній є безліч голочок.
Кожен, мабуть, його знає.
Це, звичайно ж, ...

Діти: Їжачок!

Їжачок: Малята, куди ви йдете?

Діти: Ми йдемо за скарбами.

Їжачок: А ви не боїтесь у лісі заблукати?

Вихователь: Нумо пограємо з Їжачком в гру.

Дидактична гра «Слухай і виконуй»

Вихователь: Викладіть з лічильних паличок малюнок. Одна паличка – праворуч; одна – вгору; одна – ліворуч; одна – вгору; одна – ліворуч; одна – вгору; дві – праворуч; одна – вниз; одна – праворуч.

Робота в зошиті «Навчаємося математики» (завдання 31 «Повітряні кульки»).

Вихователь: Ходімо з нами, Їжачку.

З'являється Лісовою фея.

Фея: Добрий день, милі малята!

Діти: Добрий день, Феє!

Фея: Навіщо ви до нас завітали?

Мишка: Ми хочемо знайти скарби, а де їх шукати, не знаємо.

Фея: Добре, я скажу вам, але спочатку допоможіть мені прибрати на галявині.

Дидактична гра «Склади картину»

Вихователь дає дітям великий аркуш паперу, на якому зображена галявина. На таці лежать картинки: дерево, зайчик, їжачок, сонечко, блакитна та синя хмаринки, квіточки, пташки, пеньок. За вказівкою вихователя діти створюють картину – викладають на аркуш картинки, використовуючи такі поняття: зверху, знизу, посередині, ліворуч, праворуч, біля, між, під, над.

Фея: Дякую вам за допомогу. Тепер я скажу вам, де заховані скарби.

Діти стають у коло. Фея говорить пошепки на вушко дитині слово, яка також пошепки повторює його іншій. Так малята передають його одне одному, а останній вимовляє це слово вголос.

Вихователь: То де ж заховані скарби? *(У скриньці).*

Мишка: Хочеш піти з нами?

Фея: Звичайно! Буду рада!

Діти разом з вихователем ідуть по колу, підходять до мапи скарбів, роздивляються.

Вихователь: Зайчика бачили? *(Так!)* Мишку зустрічали? *(Так!) (Знімає наступні чисті аркуші).* З Їжачком грали? *(Так!)* Фею зустріли? *(Так!)* Отже, ідемо правильно. Продовжимо шлях?!

Діти *(весело):* Так!

Усі йдуть і знаходять скриньку під зеленою сосною. Відкривають її, а там – золоті монетки (шоколадні цукерки).

Діти *(радісно кричать):* Ура!

Вихователь роздає дітям шоколадні монетки.

Підсумок заняття.

Чи сподобалася вам наша подорож? Хто мені скаже, кого ми зустріли в лісі? А тепер настав час вертатися з казки в нашу групову кімнату. Сідаймо на наш чарівний килим-літак.

Заняття 30

Тема: ***«Колобок у гостях у дітей»***

Мета: вправляти дітей у порядковій кількісній і зворотній лічбі; закріпити вміння дітей лічити та розрізняти цифри в межах 5; продовжувати вчити дітей орієнтуватись у просторі відносно себе: ліворуч, праворуч, попереду, позаду, а також у межах аркуша паперу; закріпити знання про основні кольори та частини доби. Розвивати мислення, кмітливість, зорову та довільну пам'ять, увагу, вміння працювати в колективі.

Матеріал: *демонстраційний* – силуетні зображення казкових героїв: Зайчика, Вовка, Ведмедя, Лисиці, Колобка, картки із зображенням цифр, картинки для закріплення понять: ранок, день, вечір, ніч; кошики, на яких

кількість позначено крапками; морква; цифри від 1 до 5; капелюх; круги; маски героїв; диск із інструментальною музикою; *роздавальний* – геометричні фігури для оздоблення «ковдри»; клейстер, серветки, пензлики, підставки; смужки, картинки із зображенням ялинок і зайчиків; різнокольорові рукавички; зошит «Навчаємося математики» (Завдання 14).

ХІД ЗАНЯТТЯ

– Діти, сьогодні до нас має завітати казковий герой.

Вихователь шукає казкового героя в груповій кімнаті, але замість гостя знаходить капелюха.

– Ну і жартівник наш гість! Мабуть, хоче, щоб ми пограли в гру «Чарівний капелюх».

Діти промовляють: «Один, два, три – у капелюсі будеш ти». Дитина, яка опинилася в капелюсі, відповідає на запитання вихователя.

– Скільки сонечок на небі? Скільки коліс у автомобіля? Скільки вогників у світлофора? Скільки хвостиків у трьох мишенят? Тощо.

– Діти, ви хочете дізнатися, що за казковий герой до нас завітав і де заховався? Тоді відгадайте загадку:

Круглий, свіжий і рум'яний,
Я тільки що з печі.
Втік від Діда, втік від Баби,
Втечу й від малечі.

Діти вгадують.

– Але де ж він? Нумо його пошукаємо. Хто з вас хоче знайти його?

Одна дитина йде на пошуки Колобка.

Дидактична гра «Знайди, де заховався Колобок»

Мета: формувати вміння орієнтуватися в просторі, рухаючись за вказівками вихователя.

За вказівкою вихователя дитина повинна пройти за заданим маршрутом, наприклад, повернутися обличчям до вікна, пройди 5 кроків прямо, повернути праворуч і йти прямо, там і заховався Колобок.

– Діти, а казка про Колобка закінчується весело чи сумно? Чому?

Відповіді дітей.

– Мабуть, тому наш Колобок не дуже веселий. Я пропоную разом із ним вирушити в казку. Можливо, ми допоможемо йому, і у казці буде інший кінець. Ви згодні?

Зайчик: Колобок, Колобок, я тебе з'їм!

Колобок: Не їж мене! Я тобі пісеньку заспіваю.

Зайчик: Не хочу я твоєї пісеньки, краще допоможи мені моркву зібрати.

Вихователь: Засумував Колобок, бо не вміє. Давайте йому допоможемо.

Зайчик: Дякую вам, діти! А ще виконайте таке завдання:

Дидактична гра «Яка цифра заховалася?»

За кругами захована половина цифри, діти повинні відгадати, яка це цифра.

Дидактична гра «Хто за ким стоїть?»

Іграшкові Їжачок, Ведмедик, Білочка, Вовк виставлені в один рядок. Діти відповідають на запитання.

– Хто стоїть першим? Хто стоїть попереду? Хто стоїть позаду? Хто стоїть між ...? Хто сусіди ...?

Вихователь:

Покотився Колобок
Далі стежкою в лісок,
І зустрівся ненароком
На узліссі з сірим Вовком.

Вихователь: Розсердився Вовк, як побачив, що Колобок не один, а з дітками.

Вовк: Колобок, Колобок, я не з'їм тебе, якщо виконаєш завдання.

Вихователь: Дітки, знову потрібна ваша допомога. Слухайте завдання від Вовка. Пригадаймо, які ми знаємо частини доби. *(Діти називають частини доби).*

Вовк: Молодці, діти! Із завданням ви впоралися. І допомогли Колобку.

Вихователь: Перед тим, як іти далі, Колобок пропонує вам погратися у рухливу гру «Веселі Колобки».

Діти одягають маски Колобків, за допомогою лічилки обирають Зайчика, Вовчика, Ведмедика і Лисичку.

Вихователь:

– Покотився Колобок,
Раптом чує – хтось тупцює:
То Ведмідь-набрід танцює.
Побачив Колобок Ведмедя, злякався, розгубився.

Ведмідь: Колобок, я тебе з'їм, якщо ти не допоможеш з'ясувати чи потрібно мені ще саджати ялинки в лісі.

Вихователь: На верхню смужку викладіть усі ялинки, а на нижню – всіх зайчиків.

– Скільки ялиночок? Скільки зайчиків? Чого більше? Чого менше? Що треба зробити, щоб їх стало порівну?

Ведмідь: А тепер допоможіть мені до кожної рукавички дібрати пару.

У дітей рукавички різні за кольором та величиною. Діти повинні дібрати рукавички парами.

Ведмідь: Дякую вам, дітки!

Вихователь: Тільки-но зібрали рукавички, а назустріч Лисичка.

Лисичка: Колобок, Колобок, я тебе з'їм.

Вихователь: Не їж, Лисичко, нашого Колобка. Ми подаруємо тобі ось ці рукавички для твоїх лисенят.

Лисичка: Дякую вам за рукавички. Не буду я їсти Колобка, якщо ви виконаєте такі завдання:

Дидактична гра «Назви геометричні фігури»

На дошці розташовані геометричні фігури. Діти по черзі називають їх.

Дидактична гра «Чарівна торбинка»

У торбинці містяться геометричні фігури. Діти по черзі на дотик визначають фігуру та описують її.

Лисичка: Ви чудові, розумні діти, але цього замало. Я хочу, щоб ви подарували мені теплу ковдру, адже настала вже зима і ми з лисенятками боїмося замерзнути. А як її прикрасити, я вам скажу.

Продуктивна діяльність

У дітей на столах аркуш паперу – ковдра для Лисички, набір геометричних фігур, клейстер, підставки, пензлики, серветки.

Лисичка: Я хочу, щоб на моїй ковдрі посередині був червоний круг, у верхньому правому куті синій квадрат, у верхньому лівому – жовтий квадрат, а нижні кути прикрасьте зеленими прямокутниками.

Діти виконують завдання під супровід легкої інструментальної музики.

Вихователь: Діти впоралися з твоїми завданнями, Лисичко. Тобі подобаються наші ковдри?

Лисичка: Дякую, дуже гарні.

Робота в зошиті «Навчаємося математики» (завдання 14 «Крапки для Сонечок»).

Підсумок заняття.

ОСОБЛИВОСТІ СПРИЙНЯТТЯ ДІТЬМИ П'ЯТОГО РОКУ ЖИТТЯ ЧАСУ

З а н я т т я № 31

Тема: ***«Частини доби: ранок, день, вечір, ніч»***

Мета: вправляти дітей в лічбі в межах 7; продовжувати вчити орієнтуватися в частинах доби: ранок, день, вечір, ніч; закріпити знання кольорів (червоний, оранжевий, жовтий, зелений, синій, фіолетовий, бі-

лий). Розвивати мислення, увагу, спостережливість, дрібну моторику м'язів рук. Виховувати інтерес до заняття, самостійність, наполегливість. Активізувати в мовленні слова: ранок, день, вечір, ніч.

Матеріал: *демонстраційний* – круг, розділений на 4 різнокольорові частини (частини доби), у центрі круга стрілка; малюнки до дидактичної гри (галявина зі звірятами; озеро з рибками, жабками й птахами); *роздавальний* –палички для лічби, кольорові олівці, цифри від 1 до 7; зошит «Навчаємося математики» (завдання 35).

ХІД ЗАНЯТТЯ

Вихователь пропонує дітям стати в коло, узятися за руки і промовити віршик:

Ми сьогодні рано встали,
В дитсадочок поспішали.
Нас чекають ігри, ляльки
І заняття для всезнайки.

– А тепер потисніть один одному руки, посміхніться і приготуйтесь до подорожі на математичному поїзді.

Дидактична гра «Математичний поїзд»

Мета: закріпити лічбу в межах 7, використовуючи різні види пам'яті.

Вихователь розташовує дітей парами на стільчиках, які виставлені один за одним (це вагончики).

– Поїзд зрушується з місця – ту-ту! Ту-ту! *(Діти імітують звук гудка поїзда й виконують руками рухи коліс. У кожної дитини набір цифр від 1 до 7).*

– Діти, ми їдемо лісом. Подивіться у віконце, там, на галявині, граються звірята. *(Вихователь демонструє плакат, на якому зображені галявина, лисичка, 3 зайчика, 2 ведмедика, 5 їжачків, 4 білочки).*

– Скільки білочок (їжачків, ведмедиків, лисичок) на галявині?

Діти повинні показати відповідну цифру. Якщо відповідь не правильна, дитина виходить з вагона поїзда і перераховує звірів, торкаючись рукою кожного на малюнку.

– Наш поїзд проїжджає біля озера. *(Вихователь демонструє дітям намальоване на плакаті озеро, на якому плавають 4 качки, 6 жабенят, 7 рибок, 2 лебеді. Завдання повторюється).*

– Ось ми й повернулись до нашого дитячого садка, у свою групову кімнату. Поки ми з вами мандрували, до нас у гості завітав маленький ведмедик. *(Показує ляльку ведмедика).* Він хоче піти до школи, але не знає, як називаються частини доби. Допоможемо йому?

– Як називається частина доби, коли сходить сонце?

– Що ви робите вранці?
– Яка частина доби йде після ранку?
– Коли батьки забирають вас із дитячого садка – вранці, вдень чи ввечері?
– А що діти роблять вночі?
– Позначимо кожну частину доби певним кольором: ранок – жовтим, день – червоним, вечір – синім; ніч – чорним. *(Демонструє круг зі стрілкою, розділений на 4 сегменти відповідного кольору. Пропонує дітям по черзі визначити вказану ним частину доби за допомогою стрілки).*

Дидактична гра «Відгадай частину доби»

Мета: закріпити знання дітей про частини доби.
Вихователь демонструє дітям сюжетні картинки із зображенням певних дій дітей, за якими необхідно визначити частину доби. Гра триває 3 хвилини.

Дидактична гра «Розкажи про себе»

Мета: закріпити знання дітей про частини доби.
– Сьогодні вранці я...
– Удень я побував у...
– Увечері мені читав...
– Уночі мені ...

Дидактична гра «Знайди зайве слово»

Мета: навчати розрізняти пори року, частини доби, їх ознаки;
– Ранок, день, осінь, ніч.
– Сніг, завірюха, ожеледиця, ягоди.
– Весна, суничка, полуничка, смородинка.
– Сонце, повітря, вода, літо.

Фізкультхвилинка-гра «День–ніч»

Мета: навчати діяти за сигналом, розрізняти частини доби.
Якщо вихователь каже слово «день», діти бігають по кімнаті, виконують різні рухи, вправи. Коли слово «ніч» – всі зупиняються і завмирають. Гра повторюється 3 – 4 рази.
Робота в зошиті «Навчаємося математики» (завдання 35, 36 «Коли це буває?»).

Гра «Склади цікаве»

Мета: розвивати творчі здібності дітей, фантазію, уміння працювати з лічильними паличками.
Дітям пропонується на столах викласти з лічильних паличок різні фігури, предмети тощо і розповісти про них придуману історію.

Підсумок заняття.

З а н я т т я № 32

Тема: ***«Пори року»***

Мета: навчати дітей сприймати незвичайні явища, помічати невідповідності на малюнках і розповідати про них; активізувати у мовленні дітей назви пір року (осінь, зима, весна, літо). Формувати сприйняття комічного й почуття гумору за допомогою «нісенітниць»; продовжувати закріплювати лічбу та всі її види, уміння орієнтуватися у просторі; використовувати знання геометричних фігур у ігровій діяльності. Виховувати спостережливість, наполегливість у роботі. Активізувати в мовленні слова: рік, пори року, осінь, зима, весна, пролісок, літо.

Матеріал: *демонстраційний* – «малюнок-нісенітниця»; іграшковий кіт; загадки; набір цифр, картинка із зображенням проліска; *роздавальний* – набори геометричних фігур для ігрової діяльності, палички для лічби.

ХІД ЗАНЯТТЯ

Гра-привітання «Передай свій настрій»

Мета: розвивати спостережливість, невербальну взаємодію, чуття колективізму під час ігрової діяльності.

Усі гравці уважно спостерігають за партнерами по грі і відтворюють їхній настрій. Спершу мімікою, жестами свій настрій показує вихователь. Діти обговорюють, що було загадано. Потім ведучим стає той хто виявить бажання. Також ведучого можна визначити за допомогою лічилки.

Поміж нами, малюками,
Є один сміливіший за всіх.
Один, два, три, –
Це, напевно, будеш ти!

У разі необхідності дорослий допомагає ведучому.

Основна частина. Бесіда за «малюнком-нісенітницею»

– Уважно роздивіться малюнок. Кого ви на ній бачите? Що намальовано ліворуч? А що намальовано праворуч?

– Чи все правильно намалював художник? Скільки і яких персонажів зображено на малюнку?

– Чому він все переплутав: забув, вирішив нас розвеселити, а, може, захотів перевірити, чи знаємо ми пори року? *(Діти відповідають).*

– Перелічіть, у які ігри ви граєтеся узимку, улітку? *(Перша – у сніжки, друга – ліпимо сніговика, третя гра – хокей).*

– А в які ігри граєтеся – і взимку, і влітку? Яких більше (менше)? На скільки більше (менше)?

Вихователь повідомляє дітям, що у них гість.

Перед вами Мурчик – кіт,
Він малятам шле привіт.
Хоче з вами він пограти,
Пори року повивчати.

(Ірина Сонечко).

Загадки від котика Мурчика:

1. В теплий край летять шпаки,
   Мурчик взув гумовики,
   Вітер листя жовте носить...
   Це прийшла, звичайно,... *(осінь).*
2. Морозець кота щипає,
   Носик миттю замерзає.
   Де тепло? Його нема.
   Снігу намела... *(зима).*
3. Бачить Мурчик: скрізь струмки,
   Розкриваються бруньки.
   Це зелена, запашна
   В гості йде до нас... *(весна).*
4. Сонце в небі припікає,
   Котик Мурчик засмагає.
   Ну а потім в холодочку
   Рве малину у садочку.
   Звісно, що найбільше в світі
   Мурчик полюбляє... *(літо).*
   В загадки ми з котом пограли –
   Пори року повивчали!
   Молодці, що відгадали!

Дидактична гра «Яке слово зайве?»

Мета: активізувати у мовленні дітей назви пір року; продовжувати закріплювати назви місяців та ознак певних пір року.

– Діти, послухайте та скажіть, яке слово зайве.

Жовтень, падолист, яблука, хуртовина. *(Четверте слово).*

Падолист, січень, сніговик, ковзани. *(Перше).*

Гроза, червень, завірюха, ягоди. *(Друге).*

Дидактична гра «Не помились»

Мета: розвивати логічне мислення, уяву, пам'ять.

– Роздивіться картину. *(На картині зображені етапи росту проліска, які навмисно пронумеровані неправильно).* Це пролісок – весняна квітка. Роздивіться, подумайте чи правильно пронумеровані малюнки, скажіть що було раніше, а що потім. Виправіть помилки і розставте правильно всі цифри.

Фізкультхвилинка

Раз, два – всі присіли,
Потім вгору підлетіли.
Три, чотири – нахилились,
Із струмочка гарно вмились.
П'ять, шість – усі веселі.
Летимо на каруселі.
Сім, вісім – в поїзд сіли,
Ніжками затупотіли.
Дев'ять, десять – відпочили
За столи всі дружно сіли.

Продуктивна діяльність. Робота дітей за столами

– Викладіть у ряд зліва направо такі геометричні фігури: червоний трикутник, жовтий круг, фіолетовий прямокутник, оранжевий квадрат тощо.

– Продовжуйте викладання ряду геометричних фігур, повторюючи запропоновану послідовність.

– Викладіть намисто для бабусі, чергуючи різні геометричні фігури. *(На вибір дитини).*

– Хто швидко справився із завданням, може взяти палички для лічби і скласти за малюнком відповідний предмет.

Заключна частина. Підсумки заняття.

Діти висловлюють свої оцінні судження, згадують, що їх найбільше захопило, зацікавило протягом заняття

Гра «Будуємо цифри»

Мета: розвивати чуття колективізму, уміння діяти спільно з іншими дітьми під час ігрової діяльності.

Гравці вільно рухаються.

– Я буду лічити до 5, а ви повинні усі разом стати так щоб створити фігуру схожу на цифру 1 (2, 3, 4, 5).

Діти виконують завдання. Якщо справляються із завданням швидко, то можна лічити швидше, тобто скоротити час побудови

Заняття закінчується, діти йдуть відпочивати.

Травіна

ДОДАТКИ

Додаток А

Загадки

ЧИСЛО І ЦИФРА 1

Один пастух багато овець пасе. *(Місяць)*
Який рік триває тільки один день? *(Новий рік)*
Стоїть у лузі на одній нозі. *(Лелека)*

На одній нозі танцюю,
Хлопців і дівчат чарую. *(Дзиґа)*

Весела лічба

Ось один чи одиниця
І тонка, й пряма, як спиця

За *С. Маршаком*

ЧИСЛО І ЦИФРА 2

Два брати у воду дивляться, повік не зійдуться. *(Два береги)*

На ніч два віконця самі закриваються,
А зі сходом сонця самі відчиняються. *(Очі)*

Стрімко вибігли на гору
Дві подружки білокорі.
(берізки)

Дощик їм полоще кіски
Звуть подружок цих...

Не ступивши від порога,
Вже знайшов аж дві дороги.
(Штани)

Подивився – обидві рівні.
По одній на кожну ногу.

Дві дощечки, дві сестри несуть мене із гори. *(Лижі)*

ЧИСЛО І ЦИФРА 3

Всім перехожим я моргаю.
Щоб пильно глянули на мене,

Очей же я аж троє маю:
Червоне, жовте і зелене.
(Світлофор)

Хто трьома зубами їсть? *(Вила)*

Мій рогатий кінь триногий
добре знає він дороги.
Як захочу – він стоїть,
а скажу – і побіжить. *(Дитячий велосипед)*

Вирлоока дівка Мотря –
Пострибуха, вічно мокра.
Доки ж співу не почне –
Нема радоньки ніде:

А як пісню заведе –
Хоч ти вуха затуляй
Чи за три версти тікай.
(Жаба)

Три світла в світлофора є,
І кожен з них наказ дає.
Червоне світло каже: «Стій!!!»

А жовте: «Ще не можна...»
Зелене каже: «Йди мерщій!»
І слухається кожний.

За С. Маршаком

ЧИСЛО І ЦИФРА 4

Хто у році чотири рази переодягається? *(Земля)*

У кожного в домі така дивина: братів аж чотири, а шапка – одна. *(Стіл)*

Жило чотири брати,
всі чотири – Кіндрати,
два біжать,
два доганяють
і ніяк не доженуть.
(Колеса у возі)

Спить на ліжку
Біла сплюшка,
В неї аж чотири вушка
Всі цю сплюшку звуть...
(подушка)

ЧИСЛО І ЦИФРА 5

П'ять ріжків торбинка має,
П'ять братів туди влізає,
Щоб мороз їх не щипав
І турбот не завдавав. *(Рукавичка)*

П'ятеро чоловіків
Одну залізну жердину тягнуть. *(Пальці і голка)*

Додаток А

Дидактичні ігри для дітей п'ятого року життя

1. Дидактична гра «Приготуємо смачний обід» (рис. 7, 8)

Мета: закріпити та уточнити уявлення дітей про овочі та фрукти (особливості зовнішнього вигляду, де ростуть, як споживаються в їжу), уміти групувати їх за суттєвими ознаками. Формувати елементарні навички комп'ютерної грамотності. Розвивати зоровий і дотиковий аналізатори та дрібну моторику рук. Виховувати в дітей цілеспрямованість, взаєморозуміння та взаємодопомогу, інтерес до праці кухаря.

Правила: правильно добирати овочі та фрукти до відповідних страв.

Обладнання: Шапочки-наголівники для дітей-кухарів, настільно-друкована гра «Приготуємо смачний обід» (3 шт.), зайчик, кошик, комп'ютер.

Модель структури дидактичної гри «Приготуємо смачний обід» (за Л. Артемовою) та ігрових стосунків дітей у ній

Рис. 7

Модель ігрових стосунків дітей у дидактичній грі «Приготуємо смачний обід»

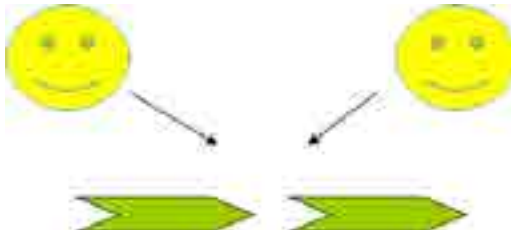

Спільний успіх

Рис. 8

Попередня робота

1. Розглядання овочів та фруктів (особливості зовнішнього вигляду).

2. Уточнення, де вони ростуть, як споживаються в їжу та які страви із них готують.

3. Читання віршів, описових загадок про овочі та фрукти (на основі власноруч створеного для дітей додатку).

4. Дидактичні ігри:

«Куди підеш і що знайдеш» – орієнтація в просторі;

«Великий – маленький», «Знайди пару» – порівняння за довжиною;

«Знайди потрібну цифру», «Що змінилося» – зміна порядку цифр;

«Наступний день», «День і ніч», «Вчора, сьогодні», «Назви сусідів».

ХІД ГРИ

Сюрпризний момент. У групі з'являється кухар з кошиком, у якому є Зайчик-кухар та настільно-друковані ігри «Приготуємо смачний обід».

– Діти, доброго дня! Я так поспішала до вас на гостину. А чи здогадуєтесь, хто я? *(Відповіді дітей. Якщо діти не здогадались, то можна запропонувати їм відгадати загадку. А якщо здогадались, то прочитати вірш про кухаря).*

Хто це смачно варить борщ
І компот готує?
Гарно страви подає
І діток частує?
(Кухар)

– Я завітала до вашого садочка, щоб знайти собі помічників, маленьких кухарів, та навчити їх готувати смачні страви – борщ та компот.

– А які страви ви полюбляєте?

– Діти, а з чого готують борщ?

– Як можна назвати це одним словом?

– А що нам треба, щоб приготувати компот?

– Як можна назвати вишні, яблука, сливи одним словом?

– Діти, а де ростуть овочі?

– Де ростуть фрукти?

– Ой, ледь не забула про свого помічника Зайчика. *(Вихователь виймає його з кошика).*

– Зайчику, бери кошик, будь ласка, та біжи швиденько на город та у садок. Принеси нам овочів та фруктів для приготування смачного обіду.

– Діти, нумо підійдемо до ось цього «віконечка» (монітора) та подивимось, як працює Зайчик. *(Розглядають на моніторі сюжетну картинки «Чому Зайчик розгубився?»).*

– Що робить Зайчик? Він збирає овочі та фрукти?

– А чому ні?

– Чому він здивований?

– Що не так на городі?

– Що не так у саду?

– Наш Зайчик зовсім розгубився. Треба йому допомогти.

На допомогу Зайчику слід вирушати,

Овочі на борщ та фрукти на компот відбирати.

– Нумо покличемо його до нас у групову кімнату: «Зайчику, Зайчику, йди до нас, ми тобі допоможемо».

Дітям пропонується виконати фрагмент ***комп'ютерної вправи*** *«Розподіли овочі та фрукти».*

– Зайчику, сідай, наші діти тобі допоможуть швидко зібрати овочі для борщу і фрукти для компоту.

Вихователь пояснює та показує дітям спосіб виконання комп'ютерної вправи, залучає дітей до виконання дій.

– Ось, у нас вже є все необхідне для приготування обіду. Тож візьмемося до справи.

Вихователь пропонує дітям ***настільно-друкована гра*** *«Готуємо смачний обід». Всі разом розглядають коробку з матеріалом для дидактичної гри.*

– Що є в коробці? У якому посуді готується борщ? А куди ми виллємо приготовлений компот? Що будемо класти в каструлі, в якій буде варитися борщ? *(Показує, як закріпити на гачечку до кастрюлі овочі-картинки).*

– З чого зваримо компот? *(Знову показує, як кріпити фрукти-картинки на гачечок).*

– Ви всі будете моїми помічниками-кухарями. *(Розподіляє дітей парами, пропонує одягнути шапочки та фартушки і відкрити коробки).*

– Добре, діти-кухарі, а тепер домовтесь між собою, хто що буде готувати, взявши одну із коробок, і приступайте до робо-

ти. А хто приготує смачний обід, запрошуйте на пригощання Зайчика. Щоб веселіше вам працювалося, ми ще й пісеньку послухаємо (тихо звучить весела дитяча пісня).

Під час виконання завдання необхідно спостерігати за тим, як діти виконують завдання. У разі необхідності допомагати їм, давати поради та залучати до взаємодопомоги. Якщо хтось із дітей зробить помилку, то запропонувати виправити її, ураховуючи рівень математичного розвитку кожної дитини: знайти помилку, вказати на неї чи допомогти виправити помилку).

Перевірка результатів самостійної роботи дітей.

Підсумки заняття: відмітити дітей, які найшвидше і правильно «приготували обід», похвалити інших.

– Зайчику, чий сподобався тобі обід?

– А що вам, діти, найбільше сподобалося в грі?

– Молодці, діти, ви всі навчилися добре готувати смачний обід.

Дидактична гра «Живий куточок»

Мета: закріпити знання про свійських тварин, порядкову лічбу в межах 5, розуміти слова «було», «стало».

Матеріал: набір карток із зображенням свійських та диких тварин (за програмою вікової групи ДНЗ)

Дітям показують малюнки із зображенням тварин (рис. 9). Перелічують їх, діти відповідають на запитання вихователя про те, що було, що стало, що змінилося.

Рис. 9

– Скільки кошенят у кішки? До них прийшла ще одна кішка. Що змінилося? Скільки тепер стало всіх котів? та ін.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) / Наук. керівник – А. М. Богуш. – К.: Видавництво, 2012. – 26 с.

2. *Белошистая А. В.* Развитие математических способностей дошкольников: вопросы теории и практики / А. В. Белошистая. – М.: Издательство Московского психолого-социального института; Воронеж: Издательство НПО «МОДЭК», 2004. – 352 с.

3. *Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років/ наук. кер. проекту В.О. Огнев'юк; авт. кол. Г.В.Бєлєнька, О.Л. Богініч, Н.І.Богданець-Білоскаденко [та ін.]; наук. ред.: Г.В.Бєлєнька, М.А.Машовець; Мін. осв. і науки України, Київ. ун-т ім. Б.Грінченка. – К.: Київ. ун. ім. Бориса Грінченка, 2016. – 304с.*

4. Закону України «Про освіту». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://24tv.ua/ukrayina_tag1119?utm_source=seocopy. – Загол. з екрану.

5. *Конфорович А. Г.* Формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку / А. Г. Конфорович, З. Є. Лебедєва. – К.: Вища школа, 1976. – 232 с.

6. *Леушина А.М.* Формирование элементарных математических представлений у детей дошкольного возраста / А.М. Леушина. – М.: Просвещение, 1974. – 368 с.

7. *Михайлова З.А.* Математика от трех до шести / Сост. З.А. Михайлова, Э.Н. Иоффе. СПб.: Акцидент, 1996.

8. Нова Українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mon.gov.ua/activity/ education/zagalna-serednya/ ua-sch-2016/ konczepcziya.htm. – Загол. з екрану.

9. *Поніманська Т. І.* Дошкільна педагогіка / Т. І. Поніманська. – К.: Академвидав, 2006. – 456 с.

10. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О. І. Білан, Л. М. Возна, О. Л. Максименко та ін. – Тернопіль: Мандрівець, 2016. – 264 с.

11. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі» (нова редакція). У 2 ч. – Ч ІІ. – Від трьох до шести (семи) років / Наук. кер. О. Л. Кононко; авт. кол.: О. П. Аксьонова, А. М. Аніщук, Л. В. Артемова та ін. – Київ: «МЦФЕР-Україна», 2014. – 452 с.

12. *Смоленцева П.А.* Сюжетно-дидактические игры с математическим содержанием / П.А. Смоленцева. – М., 1987. – С. 29.

13. *Степанова Т. М.* Індивідуалізація і диференціація навчання математики дітей старшого дошкільного віку: монографія / Т. М. Степанова. – К.: Вид. Дім «Слово» – 2010. – 208 с.

14. *Фіцула М.М.* Педагогіка / М.М. Фіцула. – К.: Видавничий центр «Академія», 2002. – 528 с.

15. *Фидлер Мария.* Математика уже в детском саду / Мария Фидлер. – М.: Просвещение, 1981. – 159 с.